

Tisdagen den 23 maj

Kl. 13.00–15.52
18.00–20.08

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 2 maj justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Andre vice talmannen meddelade att *Josefin Malmqvist* (M) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 22 maj, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Joanna Lewerentz* (M).

§ 3 Anmälan om ersättare

Andre vice talmannen anmälde
att *Arwin Sohrabi* (S) inträtt som ersättare för *Rose-Marie Carlsson* (S) under tiden för hennes ledighet den 22 maj–16 juli och
att *Amir Jawad* (L) inträtt som ersättare för *Mauricio Rojas* (L) under tiden för hans ledighet den 22 maj–13 juli.

§ 4 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält *Arwin Sohrabi* som suppleant i utbildningsutskottet under *Rose-Marie Carlssons* ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 23 maj–16 juli* till

suppleant i utbildningsutskottet
Arwin Sohrabi (S)

§ 5 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 25 maj kl. 14.00*.

§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2022/23:363

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:363 Minskade resurser till Arbetsförmedlingen av Serkan Köse (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 26 juni 2023.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 19 maj 2023

Arbetsmarknadsdepartementet

Johan Pehrson (L)

Enligt uppdrag

Kerstin Bynander

Expeditionschef

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2022/23:116 till justitieutskottet

Motioner

2022/23:2393 och 2394 till justitieutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Justitieutskottets betänkanden

2022/23:JuU21 Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott

2022/23:JuU22 Avskaffat krav på tillstånd för offentlig danstillställning på plats som inte är offentlig

2022/23:JuU24 Effektivare åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online

Civilutskottets betänkande

2022/23:CU19 Ökad transparens för stora företags skattebetalningar

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2022/23:SfU13 Riksrevisionens rapport om spårbyte i migrationsprocessen – kontroller och uppföljning

2022/23:SfU18 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya system för reseuppgifter och resetillstånd

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2022/23:MJU15 Skogspolitik

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU26

En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke (prop. 2022/23:64)
föredrogs.

*En sänkt åldersgräns
för öppna insatser till
barn utan vårdnads-
havarens samtycke*

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! För att Sverige ska bli tryggare och den organiserade brottsligheten kunna pressas tillbaka behövs fler poliser, skärpta straff och effektivare verktyg för svenska myndigheter i kampen mot brottsligheten. Men det behövs också att fler barn får växa upp i trygghet.

Socialnämnden har ett särskilt ansvar att erbjuda skydd och stöd så att även barn som hamnat snett eller riskerar att fara illa kan få känna trygghet. Erfarenheten säger oss att i de fall då tryggheten saknas är tidiga insatser av största betydelse för att orosmolnen ska skingra sig så att också de mest utsatta barnen får möjlighet gå en ljus framtid till mötes.

Trygga familjer är den absolut viktigaste brottsförebyggande faktorn. Betydelsen av fungerande familjer för att skapa ett tryggare och mer välmående samhälle kan inte nog understrykas. Givetvis vill de flesta föräldrar sina barn väl och är oftast också bäst lämpade att fatta beslut som säkerställer de egna barnens behov av kärlek och omvårdnad.

Samtidigt vet vi att det finns familjer som brister. Missbruk, psykisk ohälsa, våld i hemmet eller en uppsplitande vårdnadstvist till följd av en skilsmässa gör att föräldrar inte alltid kan se det egna barnets behov av stöd och behandling. Det kan då uppstå situationer då barn som är i behov av socialtjänstens insatser nekas detta eftersom samtycke från vårdnadshavarna saknas.

Socialtjänstens insatser bygger i hög grad på frivillighet, och det är lätt att förstå att det som huvudregel bör vara barnens föräldrar som fattar beslut som rör de egna barnen. Men som samhällsutvecklingen ser ut, med en grov organiserad brottslighet som kryper allt längre ned i åldrarna och risk att föräldrar då inte förmår ta sitt föräldraansvar, behövs en större och starkare socialtjänst med fler befogenheter att arbeta förebyggande och med tidiga insatser.

Regeringen föreslår därför för riksdagen att socialnämnderna ska få möjlighet att besluta om öppna insatser till barn som har fyllt 12 år även utan vårdnadshavarnas samtycke om det bedöms lämpligt och barnet samtycker till insatsen. Socialnämnderna ska också få utse en kontaktperson om dessa förutsättningar är uppfyllda och vid behov en särskilt kvalificerad kontaktperson för att motverka risk för missbruk, brottslighet eller annat socialt nedbrytande beteende.

Lämplighetsbedömningen ska alltid beakta både barnets behov av insats och hur insatsen påverkar situationen i hemmet. Om socialnämnden kommer fram till att en insats utan föräldrarnas samtycke medför risker för barnet som inte går att undanröja bör nämnden inte besluta om en insats. Bedömningen ska alltid ske utifrån barnets bästa.

Fru talman! Jag är tacksam för den breda enighet som finns i utskottet när det gäller regeringens lagförslag. En sänkt åldersgräns för öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke kommer att ge en ökad möjlighet för

socialnämnden att ge tidiga insatser. Det ger också kommunerna möjlighet att agera tidigt när det gäller barn som begår brott och bättre förutsättningar att bryta en kriminell bana och en destruktiv livsstil så att fler barn får möjlighet att leva ett hederligt liv. Framför allt innebär det att fler barn får växa upp i trygghet, vilket också lägger grunden för ett tryggare Sverige.

Därför yrkar jag avslutningsvis bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Äntligen! I dag tar vi ett viktigt steg mot en socialtjänst som kan göra större skillnad tidigare. Detta arbete påbörjades under förra regeringen och går i dag i mål.

Öppna insatser är namnet på det socialtjänsten kan göra för barn och unga som bor hemma. Sådan hjälp kan även ges till ungdomar som är placerade i HVB-hem, familjehem eller stödboende. Det kan handla om att få en kontaktperson, en kontaktfamilj eller stöd- och behandlingsinsatser eller om att delta i program.

Lagförslaget innebär att åldersgränsen sänks från 15 till 12 år för när socialtjänsten kan ge öppna insatser där barnet säger ja men vårdnadshavaren nej. Som opposition ska man inte vara tyst om det regeringen gör dåligt men inte heller om det regeringen gör bra, och det är verkligen bra att lagen nu äntligen ändras.

Fler steg måste dock tas för att socialtjänsten ska kunna bli bättre i sitt förebyggande arbete. Öppna insatser ska alltid först och främst ges frivilligt. Både barn och vårdnadshavare ska helst samtycka till socialtjänstens hjälp för att den ska ha bäst förutsättningar att göra skillnad till det bättre.

Fru talman! Det säger sig självt att vårdnadshavare kan sabotera öppna insatser om de inte gillar att de ges. För vissa barn och unga som lever i en hederskontext kan det vara mycket farligt att ta emot hjälp från socialtjänsten om vårdnadshavarna inte vill. Men det kan samtidigt innebära en stor risk för barnet att inte få hjälp.

Är detta en olöslig Rubiks kub? Nej. Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtyck har föreslagit att öppna insatser ska kunna ges utan vårdnadshavares kännedom. Vi socialdemokrater ser samma behov. Utgångspunkten för samhällets insatser måste vara barnets bästa, och då kan vårdnadshavares rätt till insyn och kommunikation med socialtjänsten få stå tillbaka.

Fru talman! Regeringen skriver i propositionen att det saknas underlag för att tillgodose dessa synpunkter och att de bedömer att en sådan inskränkning i vårdnadshavarnas rätt att ta del av uppgifter skulle förutsätta en genomgripande översyn av aktuella bestämmelser i bland annat föräldrabalken. Annorlunda uttryckt är det helt enkelt för mycket jobb för den här regeringen. Vi socialdemokrater säger i stället: Kavla upp ärmarna och gör det som krävs för att vi ska kunna hjälpa våra mest utsatta ungar!

Fru talman! Tänk vad mycket mer vi vet om hederskultur nu än för bara några år sedan! Många har betalat ett oerhört högt pris för denna ökade medvetenhet. Som Uppsalabo är det omöjligt att inte tänka på Fadime Sahindal, som med sitt liv och med sin död har gjort att fler tjejer blivit sedda och fler tjejer kunnat hjälpas.

Det är med mod och hårt arbete som samhället förändras till det bättre. Låt oss möta Fadimes mod med hårt arbete! Låt oss ge oss in i föräldrabalkens bestämmelser för att skriva om paragraferna om det är det som krävs!

Med det yrkar jag bifall till reservation 2.
(Applåder)

Anf. 3 CARITA BOULWÉN (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu socialutskottets betänkande nummer 26 *En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke.*

Som det är i dag kan socialtjänsten besluta om öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson till barn som fyllt 15 år utan vårdnadshavarens samtycke. Förslaget är nu att detta ska kunna ske redan från 12 års ålder om det är lämpligt och barnet samtycker.

Fru talman! Sverige har förändrats – i alltför många avseenden tyvärr i helt fel riktning. Skjutningar, sprängdåd, gängkrig där små barn involveras, dödar och dödas, förnedringsrån där barn många gånger både är gärningspersoner och brottsoffer och en så kallad hederskultur som breder ut sig har gjort Sverige till ett land långt ifrån det trygga fina land som jag själv och många andra här i kammaren växte upp i.

Vi i Sverigedemokraterna har under lång tid varnat för den här utvecklingen, men tidigare regeringar har varit naiva. En oansvarig migrationspolitik och en tafatt kriminalpolitik har tagit oss hit där vi är i dag. Man vaknade helt enkelt för sent, vilket dock inte gäller Sverigedemokraterna. Sverige har lagar och förordningar som inte är anpassade för det nya Våldssverige och som nu behöver reformeras.

Att vända det här och få Sverige tryggt och bra igen blir ingen enkel sak. Det har tyvärr gått alldeles för långt. Det krävs en handlingskraftig regering som kan agera kraftfullt här och nu, tänka långsiktigt, arbeta förebyggande och ta krafttag mot den grova och eskalerande kriminaliteten i vårt land.

Med Sverigedemokraterna som största parti i regeringsunderlaget och med det Tidöavtal som ligger till grund för samarbetet finns nu förutsättningar för just detta. Vi har påbörjat det arbetet och kommer att fortsätta göra allt vad som krävs för att få Sverige tryggt och bra igen, så att barn kan växa upp under trygga förhållanden.

Dagens debatt rör alltså möjligheten att ge tidiga insatser, redan från tolv år, även om vårdnadshavaren inte ger sitt medgivande, för att kunna förebygga eller stävja en ogynnsam eller destruktiv utveckling. Vi ser som tidigare nämnts allt fler barn som tidigt hamnar snett i livet, dras in i kriminalitet och utnyttjas inom kriminella verksamheter och gäng. Narkotikaförsäljningen är stor. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket har fått alltför starkt fäste i Sverige. Alltför många har trasiga hemförhållanden. Föräldrar och vårdnadshavare har inte alltid förmåga att ta det ansvar eller vidta de åtgärder som krävs för barnens bästa.

Som förälder eller vårdnadshavare har man ett viktigt ansvar att tillgodose sina barns behov av omvårdnad och trygghet och ge dem en god fosteran, vägledning och kärlek. Man har både skyldigheter och rättigheter, vilket är viktigt att värna om.

Att besluta om insatser utan vårdnadshavarens medgivande kan vara en inskränkning i vårdnadshavarens beslutanderätt. Det är såklart något som inte ska ske utan saklig grund, vilket skulle riskera att underminera den viktiga roll föräldrar och vårdnadshavare spelar i barnets liv. Men i många fall är det naturligtvis ytterst nödvändigt.

I väl fungerande familjer är det föräldrarna som har ansvaret för barnen och är de som känner barnen och deras behov och förutsättningar bäst. Föräldrarna ska kunna vara med och fatta beslut som rör barnen och har då även som uppgift att fatta beslut som gagnar dem på bästa sätt, vilket de flesta också gör.

Fru talman! I den bästa av världar fungerar detta i alla familjer. Men vi vet ju alla här i kammaren att det tyvärr inte ser ut så i verkligheten. Där brister gör att barn riskerar att fara illa har samhället en skyldighet att ingripa och ge stöd, hjälp och skydd. Barnets bästa ska alltid väga tyngst. Därför är Sverigedemokraterna positiva till regeringens proposition, som stärker just detta.

Vi behöver arbeta för att stärka det förebyggande arbetet, stärka föräldraansvaret och öka samarbetet mellan föräldrar och vårdnadshavare och samhällets resurser. Vi behöver också öka tillgången till information, utbildning och rådgivning för både barn och deras vårdnadshavare.

Genom att arbeta förebyggande kan vi stödja familjer i att skapa en trygg miljö för barnen att växa upp i och stödja vårdnadshavare att ta det ansvar som krävs och därmed minska risken för att samhällsinsatser behöver vidtas och att barn och föräldrar behöver slitas isär. I de fall vårdnadshavare brister i det arbetet behöver samhället stå starkt och vara barnens röst. Inga barn ska behöva drabbas inom familjen, och alla förtjänar en trygg uppväxt.

Fru talman! Sverigedemokraterna yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 4 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Att åldersgränsen sänks för frivilliga insatser utan vårdnadshavarens samtycke är en viktig förändring. Varför är den då viktig? Jo, därför att barn och unga själva behöver ha möjlighet att komma till tals och vara delaktiga, även om inte deras föräldrar ser hela vidden av just den här unga personens bästa.

Vi hör ofta vittnesmål från barn och unga som under sin uppväxt varit placerade i olika familjehem eller haft svåra uppväxtförhållanden och som frågar sig: Varför var det ingen som frågade mig vad jag ville? Varför fick inte jag vara med vid det här beslutet? Det här är en åtgärd som skulle kunna underlätta för en del unga då de får räcka upp handen och säga: Jag vill ha stöd, för jag mår inte bra i den situation jag befinner mig i. Men det måste självklart, precis som allting annat, bygga på en bedömning av socialtjänsten utifrån barnens bästa.

Men för mig handlar inte den här insatsen om att göra förändringar för barn och unga som riskerar att bli kriminella. Jag kan inte låta bli att lämna den kommentaren i det här sammanhanget. I debatten om insatser inom socialtjänsten låter det ibland som att alla barn och unga är potentiella blivande kriminella vuxna personer. Men så är det ju faktiskt inte. Den här insatsen är lika viktig för de barn som har psykisk ohälsa, har föräldrar med psykisk ohälsa eller till exempel har någon form av NPF-diagnos. Det

handlar inte enbart om potentiella kriminella unga personer, och det är inte heller det som är den största poängen. Om vi har den här debatten och det låter som att allt vi gör handlar om att förebygga eventuell framtida kriminalitet bland ungdomar – vem vill då frivilligt söka stöd hos socialtjänsten? Då får man ju stämpeln att man är en framtida kriminell person. Det kan låta hårt, men jag tycker ändå att det är viktigt att lyfta upp detta i debatten.

Jag vill gå tillbaka till socialtjänstens arbete och hur viktigt det är att deras utredningar görs på ett bra och högkvalitativt sätt och att de har rätt metoder, framför allt när det handlar om att samtala med unga personer så att man vet att det är barnens ord och inte någon vuxen persons ord som kommer fram.

Jag brukar prata om dessa frågor därför att vi, om vi ska göra dessa förändringar, måste veta att det görs med rätt insats. Det är de tidiga insatserna som är viktigast – det som sker kanske redan när ett barn är ett eller två år. Då krävs bra samverkan mellan MVC, BVC, förskola, familjecentraler och skola och att man har strukturer för att både uppmärksamma och samverka när man upptäcker att barn och familjer är i behov av stöd.

Även Barnombudsmannen brukar lyfta upp att det är många små barn som inte upptäcks när de behöver stöd. Här krävs som sagt samverkan, och det måste ske på ett strukturellt sätt för att kunna sätta in tidiga insatser som är frivilliga eller tvångsinsatser.

Fru talman! Jag vill gå tillbaka mer konkret till själva förslaget från regeringen, som jag i grund och botten tycker är ett bra förslag. Men jag saknar en del i det, och det handlar om processrätten.

I förslaget ger vi barn och unga mellan 12 och 15 år rätt att tacka ja till en insats. Men om de unga personerna inte får den insats som socialtjänsten utreder eller som de själva på eget bevåg har sagt att de vill ha har de inte rätt att i nästa läge säga att de vill överklaga beslutet eller att de vill ha en ny utredning och man ska titta på frågan igen. Detta tycker jag är en brist. Om man får säga ja i ena läget måste man också få chansen att överklaga. Däremot finns det fortfarande möjlighet för en del vårdnadshavare att överklaga i det läget, men som sagt inte för de unga.

Fru talman! Jag måste också lyfta upp att jag tycker att det finns en viss inkonsekvens i frågan om processrätt. Regeringen vill inte att en tolvåring ska kunna överklaga ett beslut om en öppen insats, men samtidigt pratar regeringen om och kommer att lägga fram förslag om att utreda hur man ska kunna göra en tolvåring straffmyndig.

Sammanfattningsvis, fru talman, vill jag säga att tidiga insatser behövs. Vi behöver öka samverkan med bra möjligheter och strukturerat agerande. Frivilliga öppna insatser är bra, men vi måste också låta tolvåringen överklaga ett negativt beslut.

Med detta yrkar jag bifall till reservation nummer 3.

Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! I dag har vi att debattera regeringspropositionen *En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke*. Det är, som tidigare talare har sagt, en viktig proposition därför att den ger socialtjänsten bättre verktyg och större möjligheter att agera tidigt när ett barn är i behov av insatser.

Ett generellt och allvarligt problem i dag är nämligen att stöd och hjälp ofta kommer alldeles för sent. Det kommer alltför ofta först när ett enskilt

barn eller rent av en hel familj redan har utvecklat stora, allvarliga sociala problem och är i behov av mycket omfattande insatser.

Moderaternas och Tidöpartiernas bestämda uppfattning är därför att det krävs rejäla reformer och ett ökat fokus på förebyggande och tidiga insatser. I detta sammanhang vill jag särskilt lyfta fram regeringens pågående arbete med att ta fram en ny socialtjänstlag. Att få på plats en ny socialtjänstlag är grundläggande och nödvändigt för att skapa en socialtjänst som i större utsträckning arbetar proaktivt och förebyggande. En ny lag behövs för att tydliggöra att verksamheten ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet, och en ny lagstiftning behövs för att ge socialtjänsten tydliga förebyggande mandat och verktyg.

Dagens socialtjänstlag bygger helt på frivillighet, och det är i grunden bra. Men att se till barns bästa ska inte vara frivilligt. Att se till barns bästa ska vara ett självklart obligatorium. Det finns tyvärr många situationer och fall där föräldrar agerar i strid med sitt barns bästa. Ibland är föräldrar direkt skadliga för sina barn genom att utsätta dem för hot, våld och övergrepp.

Mer vanligt är dock att föräldrar inte klarar av att tillgodose sina barns behov och helt enkelt brister i sitt föräldraskap. Att brista i sitt föräldraskap, fru talman, behöver inte vara något som är särskilt konstigt. Att vara förälder är ju både krävande och svårt. Därför är det viktigt att man kan få hjälp och stöd i sitt föräldraskap. Regeringen satsar därför stort på att bygga ut föräldraskapsstödprogram med målet att det ska finnas i Sveriges samtliga 290 kommuner.

Det är en viktig insats för att stärka föräldraförmågan och därmed ge föräldrar bättre förutsättningar att axla det stora ansvar som det innebär att vara förälder. Det är ett ansvar som vi moderater vill betona och som den nya regeringen vill stärka.

För de föräldrar som inte tar sitt föräldraansvar och som avfärdar samhällets hjälp behöver det faktiskt bli konsekvenser. Det är därför bra att statsministern och socialtjänstministern har gjort klart att det kan bli fråga om såväl sociala som ekonomiska konsekvenser i form av exempelvis indragna bidrag om föräldrar inte tar sitt ansvar.

En särskild utredning ska nu se över olika möjligheter att stärka föräldraansvaret och möjliggöra tidiga insatser för barn och unga som begår brott eller som är i riskzonen att göra det. Om vi ska stoppa nyrekryteringen till de kriminella gängerna krävs fler samhällliga insatser men också ett stärkt föräldraansvar.

Fru talman! Det är som sagt viktigt att socialtjänsterna och socialnämnderna får bättre möjligheter att agera tidigt. Det är precis vad den proposition som vi nu debatterar handlar om. Jag är glad att riksdagens samtliga partier i grunden ställer sig bakom regeringens förslag att ge socialnämnden möjlighet att utan vårdnadshavarens samtycke fatta beslut om öppna insatser till barn som har fyllt tolv år, om detta bedöms lämpligt och, som sagt, om barnet samtycker till insatsen.

Det är bra att det finns ett brett stöd för att ge socialtjänsten utökade befogenheter att sätta in tidiga obligatoriska insatser för barnen och/eller deras vårdnadshavare, det som vi i debatten ofta kallar för mellantvång.

I dag är avståndet mellan socialtjänstlagens frivilliga insatser och de långtgående tvångsåtgärder som kan bli aktuella i ett senare skede enligt lagen om vård av unga alldeles för stort. Avståndet behöver minska, och

glappet mellan total frivillighet och åtgärder enligt dagens LVU i form av exempelvis omhändertagande och placering av ett barn behöver täppas igen.

Fru talman! I och med propositionen *En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke* tar vi ett viktigt steg, men precis som har lyfts upp i debatten och i ett särskilt yttrande i betänkandet och i följdmotioner behöver mer göras. Och mer – mycket mer – kommer den moderatledda regeringen att leverera.

Ytterligare reformer som stärker barnrättsperspektivet kommer. Det krävs ett verkligt paradigmskifte för barnets bästa. Konkret måste bland annat barnets bästa bli ett eget självständigt rättrekvisit. Och som jag nämnde inledningsvis kommer förslag till en ny socialtjänstlag att läggas fram samtidigt som andra reformer genomförs, såsom förändrade sekretessregler, detta i syfte att utveckla och stärka svensk socialtjänst. Socialtjänsten ska vara ett nav för insatser med möjlighet att jobba proaktivt och förebyggande.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 6 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Denna proposition är efterlängtdad. Miljöpartiet har länge arbetat för stärkta rättigheter för barn, och vi var drivande i att barnkonventionen skulle bli svensk lag. Vi har också en längre tid drivit den fråga som debatteras här i dag om att barn vid lägre ålder än vad som tidigare har varit möjligt ska ha möjlighet att få del av egna insatser som de själva vill ha, även om föräldrarna inte ger sitt samtycke. Det handlar om att tillämpa ett barnperspektiv i praktiken och om insatser som vi tror kommer att vara verkningsfulla. Varje steg i riktning mot att barn blir egna rättssubjekt är viktigt.

Under Miljöpartiets tid i regering drev Åsa Lindhagen, så som då var jämställdhetsminister och ansvarig för frågor om barns rättigheter, igenom att en utredning skulle tillsättas för att en lagstiftning skulle komma på plats. Därför välkomnar vi såklart dessa lagändringar. De kommer att leda till att fler barn vågar och ser en mening med att söka hjälp. Det är också ett steg mot att barnperspektivet och barnrättsperspektivet kommer att växa sig starkare generellt.

Samtidigt skulle vi vilja se ytterligare förstärkningar för att stärka barns egen rätt till insatser, och jag tänkte nämna några av dem.

Fru talman! Miljöpartiet vill se ett kompletterande förslag som gör det möjligt även för yngre barn att få öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke. Åldersgränsen för när barn ska kunna få egna insatser, även om en förälder inte samtycker, föreslås nu bli 12 år i stället för 15 år. Miljöpartiet tycker att det måste kunna vara möjligt även för yngre barn att få sådana insatser. Att till exempel delta i en stödgrupp med andra barn till föräldrar med missbruksproblem eller psykiska problem kan en tioåring mycket väl vilja även om en förälder säger nej.

Flera organisationer och myndigheter resonerar på liknande sätt. Bris skriver i sitt remissvar till denna utredning att de inte vill ha en fast åldersgräns, eftersom det bland annat får till följd att yngre barn med tillräcklig mognadsgrad och förståelse för innebörden och konsekvenserna av insatserna lämnas utan hjälp. Även Barnombudsmannen anser att det kan finnas skäl att överväga om även barn yngre än tolv år, beroende på förutsättning-

arna, skulle kunna få ta del av öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke.

Vi anser att regeringen borde återkomma med ett kompletterande förslag som innebär en möjlighet för yngre barn att omfattas och hur en sådan regel på bästa sätt bör utformas.

Fru talman! När barnet har hemförhållanden som är svåra men föräldrarna inte vill ta emot frivilliga insatser och kriterierna för LVU inte är uppfyllda bör vi kunna ställa större krav på insatser för föräldrarna. En sådan lagstiftning tycker vi också borde utredas.

Organisationen Maskrosbarn lyfter i sitt remissvar fram att Norge och Danmark har en sådan tvingande lagstiftning när det gäller öppna insatser till vårdnadshavare och att Sverige skulle behöva tillsätta en utredning för att det ska bli möjligt även här. Även Socialstyrelsen pekar på att utökade möjligheter att ställa krav på föräldrar att ta emot insatser skulle kunna öka förutsättningarna för att åstadkomma förändringar. Miljöpartiet delar denna uppfattning.

Fru talman! Miljöpartiet vill också utreda sänkt åldersgräns för processbehörighet. Regeringen menar att det inte är nödvändigt att sänka åldersgränsen för så kallad processbehörighet från dagens 15 år för att ge barn från 12 år rätt till öppna insatser även utan vårdnadshavarens tillstånd. Men så länge barn inte har denna processbehörighet kan de inte överklaga ett beslut från socialtjänsten. Om ett barn vill ha en öppen insats som en förälder säger nej till och som socialtjänsten inte anser är behövlig, eller om socialtjänsten ger en annan insats än den som barnet efterfrågar, kan barnet inte få detta prövat rättsligt. Barnet kan inte heller göra en egen ansökan om insatsen, utan behovet väntas komma till socialtjänstens kännedom på andra sätt.

För att vidga barns rättigheter kopplat till denna förändring anser vi att regeringen bör tillsätta en utredning för sänkt åldersgräns för processbehörighet. Då bör såklart både för- och nackdelar med en sådan förändring övervägas. Det kommer att beröra barn även i andra situationer, men det är i högsta grad angeläget för detta sammanhang.

För att stärka barns rättsliga ställning vill jag också påminna om att Miljöpartiet driver att barn ska ha rätt till ett eget ombud i alla mål som rör boende, vårdnad och umgänge. Även det skulle göra stor skillnad ur ett barnrättsperspektiv.

Fru talman! Avslutningsvis: Allt det som vi pratar om här i dag – barns rättigheter, bra utredningar, bra insatser, överväganden och uppföljningar – ställer stora krav på en fungerande socialtjänst med förutsättningar att göra ett bra jobb och agera förebyggande. Detta i sin tur kräver såklart att socialtjänsten har de ekonomiska och personella resurser som krävs. Att utveckla metoder för att ta barns behov och åsikter på allvar i allt socialt arbete kräver nytänkande och tid. Barns erfarenheter och tankar måste efterfrågas och tas på allvar såväl i början som under och efter kontakt med socialtjänsten.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 7 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Det hör faktiskt inte till vanligheterna att vi debatterar eller fattar beslut om frågor som berör skjutningar och gängkriminalitet i socialutskottet. Däremot har frågan debatterats desto flitigare i justitieutskott-

et, detta helt oberoende av om det har varit en socialdemokratiskt ledd regering eller som nu en regering som leds av Sverigedemokraterna.

Anledningen till att strängare straff och hårdare tag varit politikens enda svar är att det har varit viktigare att det ska se ut som att politiken faktiskt gör något än att få till varaktiga lösningar. För även om det kan finnas skäl att skärpa straff är varje påstående om att det skulle råda bot på problemen helt enkelt inte sant. För detta krävs nämligen ett mycket mer omfattande arbete än så.

Fru talman! Därför är jag mycket glad över att vi nu för en gångs skull faktiskt debatterar det förebyggande arbetet, för det är här som krutet behöver läggas. Det är ett arbete som kommer att ta tid. Men faktum är att det inte finns någon quickfix på så stora och mycket långtgående problem.

I detta förslag föreslår utskottet att man ska sänka åldersgränsen från 15 till 12 år för öppna insatser utan föräldrarnas samtycke. Anledningen till förslaget är att man upplever att föräldrarna kan bli ett hinder när barn behöver stöd från samhället. I ett läge där vi ser att det brutala våldet bland våra barn ökar finns det ett behov av att kunna sätta in insatser så snabbt det bara går. Här håller vi helt med.

Där våra åsikter går något isär, eller åtminstone behöver breddas lite grann, handlar det om varför föräldrar motsätter sig stöd och vilken effekt ett sådant här förslag skulle kunna få i realiteten.

Fru talman! Även om vi ställer oss bakom utskottets förslag vill jag understryka de brister vi ser i detsamma. Vi menar att en av orsakerna till att föräldrar inte alltid vill samarbeta med socialtjänsten kan vara att förtroendet för myndigheten ibland är väldigt lågt. Samtidigt menar vi att det ofta är viktigt just för barnets bästa att bygga bra relationer såväl mellan myndigheten och föräldrarna som mellan barnet och föräldrarna. Vi anser därför att vi faktiskt måste se föräldrarna som en viktig del i arbetet för att hjälpa barnen.

Om ens uppfattning är att föräldrar enbart inte vill hjälpa sina barn och därför inte ska vara delaktiga finns det också en risk att man missar att en upplevd ovilja kan ha sina orsaker. Att föräldrar motsätter sig samarbete kan beror på att socialtjänsten inte har kunnat genomföra förebyggande insatser eller inte upplevts som tillgänglig eller relevant för att ge det stöd som familjer känt att de behövt.

Vi ska absolut inte blunda för att politiken låtit socialtjänsten bli efter-satt under många år och att socialtjänsten därför inte alltid har rätt förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Det är också oerhört viktigt att vi tar den bristande tillit många känner inför socialtjänsten på allvar. Att arbeta med att bygga förtroende mellan socialtjänsten och våra medborgare är oerhört viktigt för oss alla. Många av de socialsekreterare som jag har pratat med har stor förståelse för att den myndighetsutövning som de har möjlighet till, det vill säga att i värsta fall omhänderta ett barn, skapar stor oro. Därför arbetar de också aktivt för att möta människors rädsla och för att bygga bra relationer. Det är ett arbete som vi menar är grundläggande för att människor ska känna att de kan be om hjälp själva och inte bara tvingas till socialtjänsten när krisen väl är ett faktum.

Den andra frågan som vi måste ställa oss är om lagändringen kommer att ge någon effekt. Det är mycket riktigt så att det finns tillfällen där föräldrar säger nej till öppna insatser till sina barn. Anledningarna kan vara många och varierande och bero på familjernas olika situation. Om föräld-

rarna säger nej till insatser för socialtjänsten en dialog med familjen. Och om socialtjänsten bedömer att det är till skada för barnet kan de inleda en utredning. Säger föräldrarna nej många gånger till en insats är det också detta som kommer att ske.

Därför bedömer jag att den nya lagen ensam inte kommer att kunna ge så stor effekt. Vi ser dock inte heller några större risker med att sänka åldersgränsen utan tycker att det är väldigt bra. Men min poäng är att det krävs mycket större krafttag än så här från politikens sida om man vill satsa på det förebyggande arbetet.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet har en lång rad förslag på hur vi ska kunna stärka socialtjänsten för att den ska bli mer närvarande och tillgänglig för den som behöver dess stöd. Vi vill bygga en urstark socialtjänst som ska ha så pass låga trösklar och som vi alla ska kunna ha så stark tillit till att vi kan känna att vi kan använda oss av den och vända oss dit när vi behöver hjälp. Vi menar att det är helt centralt att socialtjänsten ges möjlighet att vara närvarande i ett så tidigt skede som möjligt och att den tillsammans med familjerna ska kunna utforma vilka insatser som behövs för just dem. Det är ett arbetssätt som kommer att kosta och ta tid men som vi menar är den bästa vägen för att arbeta förebyggande.

För att barns bästa verkligen ska stå i fokus måste socialtjänsten få de resurser den behöver för att kunna utföra sitt arbete. Nu tvingar i stället regeringen våra kommuner att gå på knäna. Det spelar inte någon större roll vilka lagändringar man gör om man samtidigt drar undan förutsättningarna att genomföra dem.

Förebyggande arbete tar som sagt tid, fru talman. Men om vi hade börjat med det då för 10–15 år sedan när gängkriminaliteten och skjutningarna fick ordentligt fäste hade vi kanske haft en helt annan situation än den vi har nu. Den hårda doktrinen väg har vi provat under lång tid, och med facit i hand kan vi se att den inte ger så bra resultat. Beaktat den mycket allvarliga situation vi befinner oss i nu, där barn blir utsatta för brutalt våld och till och med är förövare, måste politiken agera med kraft, kunskap och mod. Vi i Vänsterpartiet menar därför att det verkligen är hög tid att prioritera det förebyggande arbetet med de resurser som krävs för att långsiktigt se till att alla medborgare kan leva i trygghet. Då krävs helt enkelt betydligt mer muskler än så här.

Vi ställer oss bakom förslaget men har ett särskilt yttrande där vi klargör våra ståndpunkter.

Anf. 8 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tog replik mest för att få möjlighet att diskutera just behovet av att stärka det förebyggande arbetet ytterligare. Det råder ingen som helst skiljaktig uppfattning mellan mig och ledamoten Maj Karlsson om det.

Detta är just ett steg i det som behöver göras. Socialtjänsten behöver få fler och bättre verktyg i sin verktygslåda. I dag är verktygslådan alldeles för tom, och det finns som sagt ett stort glapp mellan socialtjänstlagens frivilliga insatser och de väldigt långtgående insatser som man kan göra då situationen blivit extremt allvarlig och det är motiverat med exempelvis ett omhändertagande.

Jag tycker att den regering som jag stöder och som nyligen tillträdde har tagit krafttag redan för att stärka det förebyggande arbetet med sats-

ningar på till exempel föräldrastödsprogram. Nu i vårbudgeten kom satsningar på skolsociala team – precis det som jag uppfattar efterfrågas i Vänsterpartiets särskilda yttrande.

Fru talman! Jag vill göra det tydligt för åhörarna att detta är ett steg bland många. Många fler steg kommer att behövas, men redan nu har också andra viktiga steg tagits. Det mest grundläggande är – för att återkomma till det jag lyfte fram i mitt anförande – att vi får på plats en ny socialtjänstlag där just det förebyggande perspektivet är mycket tydligare och där man också behöver titta på möjligheten att till exempel göra insatser utan att ens göra en individuell behovsprövning. Det hade verkligen sänkt trösklarna för ett tidigt agerande från socialtjänsten och hade förhoppningsvis bidragit till att skapa den tilltro som ledamoten Karlsson lyfte fram i sitt anförande.

Fru talman! Den moderatledda regeringen kommer verkligen att bedriva ett ambitiöst arbete för att vi ska förebygga sociala problem och utanförskap. Det mest grundläggande gäller också en stark arbetslinje och en skola som ser till att våra barn får en bra start i livet.

Anf. 9 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för tillfället att utöka debatten något.

Det finns mycket som vi är överens om i det som ledamoten säger nu. Jag tycker att förslaget är bra, och det är viktigt att vi får igång det förebyggande arbetet och fokuserar på socialtjänsten och barns rätt inom socialtjänsten. Det som är mitt problem med regeringens och Moderaternas inträde i dessa frågor är att man å ena sidan har den hårda doktrin som handlar om att det ska vara hårdare straff utan att koppla på allt det andra arbetet med resurserna.

Socialtjänsten går på knäna i våra kommuner. Det är enorma nedskärningar som görs. Hur ska de ha möjlighet att genomföra detta arbete om de inte också får musklerna att göra det? Det är så lätt för oss inom politiken att sitta och säga att nu gör vi det här, men min poäng är att om man inte också pumpar in det som behövs för att kunna genomföra det blir det verkningslöst.

Jag tror att vi behöver ha en inställning som bygger på forskning, vi behöver utgå från beprövad erfarenhet och vi behöver se till att ge de resurser som behövs rakt igenom för att man ska ha verktygen.

Anf. 10 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag håller inte med om den beskrivning som ledamoten Karlsson gör av Moderaternas och regeringens politik. Min bestämda uppfattning är att Moderaterna och regeringen just för en politik som både handlar om att ge resurser till socialtjänsten och stödja kommunerna i deras viktiga förebyggande arbete och också handlar om att sätta hårt mot hårt mot de kriminella gängerna som rekryterar våra unga in på en brottslig bana och profiterar på socialt utsatta människors olycka.

Vi kan ta bara några exempel. Nu subventioneras familjehemsplacementer i budgeten för att det inte ska vara en kostnadsfråga för kommunerna att kunna göra den typen av insatser. Vi satsar på stöd till föräldrastödsprogram. Vi gör en mycket stor satsning på fritidskort, som särskilt riktar sig till unga i socioekonomiskt utsatta områden, för att se till att våra barn

och unga både har en bra skola att gå till och har möjlighet att ta del av en meningsfull fritidsaktivitet.

Jag menar att vi för första gången på väldigt länge äntligen har en regering som både jobbar med de mjuka insatserna, de förebyggande insatserna, och inte viker en tum när det gäller att faktiskt sätta hårt mot de kriminella. Vi behöver spärra in dem som begår allvarliga grova brott, och det under en längre tid. Vi behöver fler poliser, och vi behöver bättre verktyg för att kunna skydda alla laglydiga medborgare i det här landet från dem som begår grova brott.

Moderaterna klarar av att hålla flera tankar i huvudet samtidigt. Frågan är om Vänsterpartiet klarar av detta, fru talman. När det gäller satsningar är det största hotet mot den kommunala ekonomin Vänsterpartiets politik. Den är ett skolboksexempel på hur man driver på inflationen och gör kommunerna fattigare. Bevara mig väl för Vänsterpartiets politik om vi vill ha en stark socialtjänst!

Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Ledamoten och jag är absolut inte överens om det. Jag tror att det inte är någon hemlighet för varenda kommunpolitiker som sitter runt om i landet att det är en ekonomiskt enormt svår ekonomisk situation de har just nu på grund av den politik som regeringen för. Man måste vara ute och prata med politiker för att se att det är en enormt svår situation.

Jag vill återkomma till detta med satsningar. Det är absolut bra att man gör insatser, men vi ska också komma ihåg att socialtjänsterna är i en sådan situation att de hinner träffa en ungdom i kanske en timme – en timme har man för att prata med ett barn i dag inom socialtjänsten. Det är helt omöjligt att göra det arbete som dessa barn kräver och behöver med den lilla marginal man har. Här är det absolut blankt från regeringens sida, anser jag.

Ett av de markanta problemen med Moderaternas politik är att man å ena sidan säger att man ska sätta in öppna insatser för barn vid tolv års ålder samtidigt som man vill sätta barn i fängelse. Denna väldigt märkliga konflikt man har i sin uppfattning kring dessa barn tycker jag är mycket skrämmande. Någonstans måste vi enas om att utgå från den forskning som finns kring vad som behövs för barn som hamnar i utsatthet eller i kriminalitet. Det är ju inte hårdare straff de behöver. De behöver varenda krona inom välfärd, skola, vård, omsorg och socialtjänst för att få det de behöver.

(Applåder)

Anf. 12 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Dagens debatt handlar om att barn som har fyllt tolv år ska kunna få insatser utan att vårdnadshavare samtycker om det bedöms lämpligt och barnet samtycker till insatsen. Det blir även möjligt att utse en kontaktperson eller en särskilt kvalificerad kontaktperson för ett barn utan att föräldrarna är med på det.

Lagen syftar till att öka socialnämndens möjligheter att ge stöd till barn även om samtycke från vårdnadshavare inte finns och i de fall där kriterier för ett omhändertagande saknas. Det är oerhört viktigt med tidiga insatser. Föräldrarätten måste utmanas och barnrättsperspektivet stärkas, men för att stärka barnrättsperspektivet måste man också garantera att barn känner

sig trygga med de beslut som fattas. Jag kan känna en viss oro för vissa delar av denna lagstiftning. Denna oro gav jag uttryck för även under den förra mandatperioden, när direktiven till utredningen skrevs. Jag fick dock inte stöd för detta av regeringspartierna.

Den LVU-kampanj som har riktats mot socialtjänsten är en aktiv åtgärd för att rikta misstro mot svenska myndigheter. Det är viktigt att se och förstå varför denna kampanj har uppstått. Det är en allvarlig kampanj som riskerar att påverka socialsekreterare i deras myndighetsutövning.

LVU-kampanjen har inte uppstått i ett vakuum, vilket har framkommit i en rapport från Försvarshögskolan, *LVU-kampanjen*, som Magnus Rans-torp och Linda Ahlerup har tagit fram. I rapporten lyfts misstro och avsak-nad av tillit till svenska myndigheter och deras myndighetsutövning fram. Det finns ju människor som vill att denna känsla ska finnas hos vårdnads-havare som aldrig över huvud taget skulle vara aktuella för insatser från socialtjänsten, eftersom de tar ansvar för sitt föräldraskap, och som vill skapa rädsla hos föräldrar. Samtidigt finns det ju föräldrar som i allra högsta grad utsätter sina barn, och i dessa fall finns det risk för att social-tjänsten påverkas i sitt beslutsfattande.

I rapporten talas det om krockar mellan kulturella och religiösa värde-ringar och den svenska lagstiftning som reglerar individuella fri- och rät-tigheter. Rapporten lyfter fram att detta främst gäller de rättigheter som barn har genom svensk lag.

När det finns risk för att detta påverkar myndighetsutövningen är det viktigt att denna lag – som är av mindre ingripande karaktär, precis som det står i förslagen – aldrig får användas i stället för de viktiga insatser som barn som är riktigt utsatta kan behöva.

Det gäller för oss politiker att ge stöd till alla de socialsekreterare som lever i en verklighet som är väldigt utsatt. Kampanjen i sig är ju ett hot både mot Sveriges demokrati och mot utsatta barns rätt till frihet.

En annan oro som jag har givit uttryck för är hur detta kan påverka barn som lever med hederskulturens normer och värderingar. Vi vet att risken för utsatthet ökar avsevärt i de fall där vårdnadshavare får kännedom om att barnet har pratat med myndigheter om sina villkor hemma. Ett tydligt bevis på detta är alla de barn som har förts ut ur landet trots att en eller flera myndigheter har haft kännedom om risken utan att myndigheter vid-tagit skyddande åtgärder, vilket både Jämställdhetsmyndigheten och Na-tionellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck lyfter fram.

Enligt Jämställdhetsmyndighetens rapport *Bortförda barn och unga* är den vanligaste orsaken till att barn förs ut ur landet att familjen inte vill att myndigheter ska blanda sig i. Detta sker trots att vi i dag har en lagstiftning som gör det möjligt att utfärda utreseförbud.

När socialtjänsten nu får en ny lagstiftning på sitt bord är det därför viktigt att dessa risktaganden beaktas. Det visar också hur nödvändigt det är att vi fortsätter med utbildningsinsatser, så att man förstår hur heders-kulturens normer och värderingar ser ut, hur de påverkar den enskilda in-dividen och i vilket sammanhang detta sker.

På ett övergripande plan tycker jag att vi måste beakta vad det är som gör att en förälder väljer att inte samtycka till att barnet ska få en insats om omgivningen ser behovet och barnet känner ett behov. Det kan, som ett resultat av denna kampanj, vara så att man känner bristande tillit. Då blir

det oerhört viktigt att vara inne i familjer tidigt och skapa tillit till socialtjänsten.

Det kan dock även vara andra varningsklockor som måste ringa, och det är viktigt. När en förälder säger nej måste socialtjänsten gräva djupare och ta reda på vad som händer. I de fall där föräldern har motsatt sig en insats måste man också ta reda på vad som händer när barnet kommer hem till familjen – hur reagerar familjen på att barnet får denna åtgärd?

När det gäller barn som är placerade enligt SoL, och som alltså har en frivillig placering, underlättar det verkligen för socialtjänsten att kunna vidta åtgärder utan att vårdnadshavare måste samtycka till det. Detta är en mycket viktig grund.

Vi i Liberalerna ställer oss såklart bakom förslaget i betänkandet, men vi kommer att vara tydliga med att lagstiftningen måste följas upp noga. Ledamöter har tidigare pratat om föräldrabalken. Jag tror att det på många områden finns svårigheter när det gäller lagstiftning som ska skydda barn och föräldrarätten. Det finns en konflikt i gränslandet mellan att en vårdnadshavare är olämplig och att den gör något olagligt. Självklart är detta frågor som måste hanteras vidare.

Anf. 13 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Juno Blom för ett mycket intressant inlägg. När det gäller hedersproblematik har Juno Blom en fantastisk erfarenhet och kunskap som vi alla uppskattar.

Därför blir min fråga varför Liberalerna väljer att inte rösta för att se över möjligheten att införa öppna insatser utan vårdnadshavarens kännedom. Just när det gäller familjer med hedersproblematik är Juno Blom väl medveten om att det finns problem inom familjen. Om familjen får den kännedomen blir det svårt att söka stöd, att få hjälp och att kanske få en kontaktperson som kan ledsaga en ung person som lever i en familj som präglas av hederskultur.

Min fråga är egentligen: Varför väljer Liberalerna att inte rösta för att se över denna möjlighet?

Anf. 14 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! När dessa direktiv skrevs under den förra mandatperioden var jag väldigt tydlig med att detta riskerade att leda till konsekvenser för barn i en hederskontext. Vi vet att det räcker med att myndigheter får kännedom om det hela.

Vi ingick i ett samarbete med den tidigare regeringen under denna period. Dock bröt vi oss loss när det gällde just det här direktivet, för det var inte inom ramen för januariavtalet. Jag känner att det finns en risk för att vissa barn kan drabbas av det. Sedan direktiven kom tillbaka har jag självklart gjort vad jag kan för att förtydliga dessa riskfaktorer, så att det blir tydligt i socialnämnden.

Jag delar ledamotens uppfattning att man generellt måste titta på föräldrabalken i ett mycket större perspektiv. Detta är någonting som jag driver och som jag med tydlighet säger.

Jag har personligen grubblat mycket över detta. Initialt handlade mina tankar om att familjen inte har vetskap om att barnet får insatser. Samtidigt vet jag, som har jobbat väldigt mycket i dessa familjer, att det över huvud taget inte är helt lätt för de här barnen att förklara det hela om de har varit

iväg med en kontaktperson. Det handlar också om barnkonventionen och barns rätt till samvetsfrihet.

Hur man ska göra detta är en snårig balansgång, men jag tror definitivt att det måste förtydligas att det finns uppenbara risker här. Hur man sedan ska göra det är någonting som jag har lyft vidare – man måste utreda det på ett mycket djupare sätt. För vissa barn passar det; för vissa barn kan det vara väldigt bra. Då måste vi också omhänderta de barn som det inte passar för. Det var därför jag var väldigt tydlig i mitt anförande, vilket jag även har varit inför direktiven och nu när detta har kommit fram. Jag har gjort vad jag kan.

Anf. 15 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Fru talman! Jag blev inte riktigt klok på svaret. Skulle Juno Blom personligen ha velat rösta med Socialdemokraterna därför att hon inte har fått gehör hos sitt parti eller hos regeringspartierna, eller tycker hon inte att man ska se över de öppna insatserna? Det vore bra med ett förtydligande.

Anf. 16 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Då ska jag vara tydlig igen. Från början tyckte också jag att det skulle vara enkelt att göra detta utan vetskap och att rätten att göra det skulle gälla generellt sett, för alla barn.

Jag känner däremot att det finns en praktisk svårighet kopplad till detta med tanke på att de här barnen inte har samma rörelsefrihet. De är många gånger klockade på väg till och från skolan, och man får inte umgås. Hur skulle man då förklara att man har en insats vid ett annat tillfälle?

Därför menar jag att det jobb som jag gör är viktigt, och ledamoten kan vara helt lugn med att jag ligger på om detta hela tiden. Men jag tror att man måste göra en djupare översyn. Man måste vara väldigt tydlig i lagstiftningen, och riskfaktorerna har förtydligats till skillnad från i den utredning som kom. Jag tror dock att man måste vara ännu tydligare, och jag tänker på de risker som jag lyfte kopplat till hot- och hatkampanjen mot socialsekreterare. Det finns en uppenbar risk om man inte gör detta, och jag vill tydligt säga att det här behöver ses över.

Däremot tror jag att man måste se över föräldrabalken på ett mycket mer systematiskt sätt. Du säger att jag skulle ha ställt mig bakom ert förslag. Jag har måhända ändrat min uppfattning där: Det kanske inte är så enkelt att bara skriva in utan vetskap. Men att man måste se till de här barnens särskilda villkor är helt klart.

Du ställer frågan till mig som ledamot nu. Jag kämpade i den förra regeringen för att det skulle bli tydligare skrivningar i de här frågorna. Jag fick nej av den förra regeringen. Jag har kämpat lika mycket nu och ändå kunnat tvätta bort vissa saker och förtydligat andra. Jag känner mig därför helt trygg. Frågan är kanske snarare varför den förra regeringen inte lyssnade. Då hade vi haft ett mycket bättre utredningsunderlag, och vi hade kunnat komma längre redan från start.

Men vi ger inte upp, och det är bra att vi från olika håll ser svårigheterna. Jag vet att också statsrådet Camilla Waltersson Grönvall gör det, för hon har ett tydligt barnrättsperspektiv.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

§ 10 Prioriteringar inom hälso- och sjukvården

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU13
Prioriteringar inom hälso- och sjukvården
föredrogs.

Anf. 17 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Kristdemokraternas prioriteringar för svensk sjukvård är att sätta fokus på att korta de långa vårdköerna, som växte sig rekordlånga under förra mandatperioden, på att få fram fler vårdplatser och på att förbättra villkoren för personalen. Vi har också fokus på att öka den statliga styrningen så att den som är sjuk kan erbjudas en god vård oavsett var i landet man bor. Vi vill helt enkelt skapa förutsättningar för en mer jämlik och rättvis svensk sjukvård.

Detta är vårt huvudfokus för vår sjukvårdspolitik och våra prioriteringar.

När det gäller prioriteringar inom hälso- och sjukvården har riksdagen ställt sig bakom riktlinjer baserade på tre grundläggande principer: människovärdesprincipen, behovs- och solidaritetsprincipen och kostnadseffektivitetsprincipen. Att bedöma vilka sjukdomar som föranleder särskilda satsningar eller hur vården av patienter med vissa sjukdomar bäst bör organiseras avgörs oftast bäst inom vården utifrån just dessa principer.

Låt mig ändå nämna ytterligare några prioriteringar från regeringens sida som behandlas här i dag.

Den första handlar om förlossningsvården. Det är många kvinnor som har känt en oro över hur förlossningen ska bli på grund av de brister som inte minst barnmorskorna har slagit larm och vittnat om. Den borgerliga regeringen har nu med Kristdemokraternas sjukvårdsminister Acko Ankarberg i täten beslutat om en förstärkt och förlängd satsning på förlossningsvården och kvinnors hälsa med 4,7 miljarder kronor i år och de kommande två åren.

Det behövs nationella riktlinjer för att förebygga förlossningsskador och främja kompetensutveckling bland personalen, och det är bra att Socialstyrelsen nu har fått i uppdrag av regeringen att ta fram en nationell förlossningsplan för att förbättra vården, öka tillgängligheten och minska de regionala skillnaderna.

Utöver detta har regeringen ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner om att regionerna nu ska införa en samordnad vårdkedja under graviditeten. Det ska finnas en bra personalkontinuitet. Vi behöver helt enkelt förstärka bemanningen tillsammans så att så många kvinnor som möjligt får tillgång till ett förlossningsteam genom hela vårdkedjan. Så kan fler kvinnor känna trygghet under sin graviditet och vid förlossningen.

I överenskommelsen ingår dessutom att alla kvinnor ska erbjudas eftervårdsbesök. Ett sådant eftervårdsbesök får gärna ske i hemmet om kvinnan så önskar. Framför allt behövs snabba vägar till vård för de kvinnor som efter förlossningen lider av antingen fysiska eller psykiska besvär.

En annan prioritering för regeringen som jag skulle vilja säga någonting om är cancervården och de särskilda satsningar som regeringen gör för att motverka cancer. Den befintliga cancerstrategin togs fram när Kristdemokraterna senast hade socialministerposten, år 2009. Vi kan konstatera

att den har varit framgångsrik. Väldigt stora framsteg har gjorts inom egentligen hela sjukdomsförloppet sedan dess. Vi kan också konstatera att förekomsten av cancer i Sverige är mindre än det europeiska genomsnittet. Vi har en av de lägsta andelarna av befolkningen som dör till följd av cancer i EU. Men arbetet för att besegra cancer måste naturligtvis vara fortsatt högt prioriterat. Mycket återstår att göra trots goda resultat.

Det handlar om att tillgängligheten till vård behöver öka. Det finns fortfarande stora skillnader vad gäller möjligheter till cancerscreening. Sannolikheten för tidig upptäckt av svåra cancerdiagnoser varierar helt enkelt för mycket beroende på var i landet du bor.

Nu är det dags att uppdatera cancerstrategin så att Sverige fortsatt ligger i framkant vad gäller cancervård och att vi är konkurrenskraftiga där. Därför har regeringen tagit ett initiativ den här våren till att bjuda in till en hearing. Man bjöd in vårdprofessionen, civilsamhället, myndigheter och patientrepresentanter till en hearing om hur man bör utforma denna nya uppdaterade cancerstrategi. Min förhoppning är att vi ska fortsätta att bygga på den framgångsrika strategi som vi har haft, men inte minst hoppas jag också att det förebyggande och rehabiliterande arbetet kan få en större plats i den nya strategin.

Fru talman! Avslutningsvis: Riksdagen riktade under förra mandatperioden ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en särskild nationell strategi och en särskild finansiering rörande läkemedel mot sällsynta sjukdomar och diagnoser.

Regeringen har sedan dess gett Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, i uppdrag att analysera och föreslå hur tillgången till läkemedel för behandling av sällsynta sjukdomar kan stärkas. Det här är väldigt bra.

Utskottet har dock konstaterat att det i Sverige saknas en övergripande, nationell handlings- och samordningsplan för sällsynta sjukdomar. Det krävs ett samlat grepp om vården av personer med sällsynta sjukdomar, och därför föreslår utskottet att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att man bör ta fram en nationell handlings- och samordningsplan för sällsynta sjukdomar.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Christian Carlsson tar upp alla de satsningar ni har gjort. De är lovvärda. Det går inte att säga "Nämen det där var väldigt dumt" angående dem.

Jag har dock varit ute och pratat väldigt mycket med regionerna den senaste perioden, och de känner inte av era prioriteringar. Snarare känns det som om hela vården skakar. De har väldiga problem. Det gäller exempelvis förlossningsvården, där 21 regioner kommer att ha problem att anställa barnmorskor.

Detta handlar väldigt mycket om statsbidrag. Ni har lagt alldeles för lite på statsbidrag i er budget. Det var inte heller några tillskott i vårbudgeten. Regionerna skulle väldigt gärna vilja ha någon form av besked nu så att de kan ha en annan planering framåt än bara nedskärningar.

Jag är väldigt orolig för vården. Även om ni har gjort olika satsningar ut i regionerna och sagt vad man ska göra och inte göra, tillsatt utredningar och så vidare, landar det inte så väl om man inte kan ta hand om det i

regionerna. Vi har en förlossningsvård där man får säga upp barnmorskor och där barnmorskorna exempelvis får jobba natt en hel vecka. Det kan man fundera på.

Då kan man säga: Detta är ju regionernas ansvar. I åtta år sa ni att allt det här var Lena Hallengrens och Socialdemokraternas fel. Nu när ni sitter i maktställning är det i stället regionernas ansvar. Det kanske kan höra ihop med att väldigt många regioner är rödgrönt styrda, vad vet jag. Men hur ser ledamoten på förutsättningarna för att det exempelvis ska bli fler vårdplatser och bättre förlossningsvård med så lite cash i kistan?

Anf. 19 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag delar ledamoten Rågsjös oro inför den situation som svensk sjukvård har lämnats i. Efter åtta år av rödgrönt ledda regeringar har vi i Sverige slagit rekord i vårdköer, och vi har också lägst antal vårdplatser per capita. Det är det vi har ärvt, så att säga. Det är den verklighet som de rödgröna har lämnat personalen inom sjukvården med.

Nu står Sverige inför tuffa ekonomiska tider, men den här regeringen väljer ändå att prioritera välfärden. Vi avsätter 12 miljarder till kommuner och regioner. En tredjedel av regeringens samlade reformutrymme lägger vi på att stärka välfärden.

Naturligtvis löser inte pengar allt. Men den här regeringen tar också flera andra viktiga initiativ. Vi har ju pratat om vårdplatserna, och regeringen har en särskild satsning för att regionerna ska åstadkomma fler vårdplatser. Vi satsar 2 miljarder kronor, som varar över tid, just för att regionerna utifrån sina egna förutsättningar ska kunna förbättra villkoren för personalen eller vidta andra åtgärder som gör att man kan åstadkomma fler vårdplatser.

Vi har också lagt ut ett uppdrag om att ta fram en nationell plan för kompetensförsörjning. Vi vet att det för att vi ska få fler vårdplatser behövs personal. Fler måste vilja stanna inom vården.

Den här regeringen är handlingskraftig. Den här regeringen tar de långsiktigt viktiga initiativen för att vi ska kunna få ordning på svensk sjukvård. Man önskar att det arbetet kunde gå fortare, men det är på gång och det gör skillnad.

Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ni tillträdde efter en pandemi då vården hade gått på knäna i två år. Då hade det varit ett väldigt stort flöde av medel ut till vården – självklart under en pandemi. Problemet nu är att de signaler vi hör är att vården i stället backar. När 21 regioner i dag säger att man kommer att ha stora problem med förlossningarna under sommaren tycker jag att det hade varit väldigt bra om regionerna hade haft ett säkert golv att stå på. Man kan beställa utredningar och pytsa ut pengar på specifika områden, men det som krävs är en rejäl pott till statsbidragen.

Vad man nu säger från regionerna – men också från kommunerna, som vi diskuterade i den förra debatten – är att det är väldigt mycket oro i leden. Om man ska hålla sig inom de ekonomiska ramarna kommer vårdplatserna inte att öka och förlossningsvården inte att fungera.

Ni hade möjlighet. Det pratas ofta om att det nu är inflation, och det är verkligen en inflation som den vanliga människan får leva under – käka havregryn, vad vet jag. Men vad säger Konjunkturinstitutet? ”Liten infla-

tionseffekt av offentliga investeringar” – hm. Ni kanske skulle ha haft lite mer statsbidrag ut till regionerna. Det hade betytt mycket.

Jag tror att vi kommer att stå med en vårdkris. Ni kan säga att ni har ärvt den, men om man tillträder måste man ju försöka göra det bästa möjliga. Man kan välja att sänka skatter eller att ge mer statsbidrag till vården. Som politiker har man val, och valet för er var tyvärr att ge för lite pengar till vården – absolut!

Anf. 21 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det stämmer, som Karin Rågsjö säger, att den borgerliga regeringen tillträdde efter pandemin. Sanningen är dock att vårddköerna var rekordlånga redan före pandemin.

Karin Rågsjö tror att en vårdkris kommer att inträffa. Jag tror att många i personalen upplever att man står mitt i den. Den är ett faktum. Det är därför det har varit viktigt för regeringen att skjuta till resurser, som de 12 miljarder till kommuner och regioner som jag pratade om men också de 3 kömiljarderna för att korta väntetiderna och de 2 miljarderna för att få fram fler vårdplatser. Detta är naturligtvis initiativ som gör skillnad.

Låt mig ta några exempel från förlossningsvården, där det finns stora problem och där vi behöver göra mer. Vi tar nu fram en nationell förlossningsplan. Min och Kristdemokraternas ambition är att vi ska ha nationella mål för förlossningsvården, men den nationella förlossningsplanen handlar om att förbättra vården, att öka tillgängligheten och att minska de regionala skillnaderna. Det är klart att den typen av initiativ kommer att göra skillnad.

När vi sluter överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner och ställer krav på att de ska se till att erbjuda eftervårdsbesök för kvinnorna och jobba för en stärkt bemanning är det klart att det är på riktigt. Det gör också skillnad för alla barnmorskor som jobbar inom vården och alla kvinnor som i dag känner oro inför sin förlossning. Vi skapar förutsättningar för att fler kvinnor ska kunna få vara med om en trygg förlossning.

Anf. 22 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Det betänkande vi debatterar i dag är väldigt brett. Nu tänker jag byta ämne och ta er tio år tillbaka i tiden. För exakt tio år sedan i går satt jag på läktaren när riksdagen beslutade att stryka tvångssteriliseringar ur lagtexten, alltså tvånget på sterilisering för den som vill ändra juridiskt kön. Rättsväsendet hade hunnit före politiken genom en dom i kammarrätten i december 2012.

Jag var aktiv i hbtqi-rörelsen, och vi hade funderat väldigt mycket på om vi skulle ha tryckt på mer för en större översyn av hela lagen direkt. Till slut bestämde vi oss dock för att inte chansa utan fokusera på att få bort den grävsta människorättskränkningen ur lagen först. Det var tur, för jag tror inte att vi hade kunnat föreställa oss att vi skulle hålla på och debattera samma lag – en debatt som är ganska lik den förra men nästan ännu värre – nu tio år senare.

Min fråga handlar alltså om könstillhörighetslagen. Den låg på den förra regeringens bord, och den ligger på den här regeringens bord. Vi lovades en proposition i februari. Den har vi ännu inte sett.

Prot. 2022/23:110
23 maj

*Prioriteringar inom
hälso- och sjukvården*

Det är uppenbart att det finns väldigt olika uppfattningar i regeringen. Min fråga till Christian Carlsson är helt enkelt vad Christian Carlssons uppfattning är. Borde könstillhörighetslagen ändras, och borde ändring av juridiskt kön baseras på självidentifikation?

Anf. 23 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag säga att jag känner stor ödmjukhet inför den situation som många unga personer med könsdysfori befinner sig i och det lidande som många upplever. Väntetiderna för att få stöd och behandling är trots allt långa, som det ser ut nu. Mitt fokus är att vi ska kunna erbjuda de personerna ett så bra stöd som möjligt. Vi behöver göra vad vi kan för att stöd ska kunna ges snabbare.

Det pågår, som ledamoten vet, ett beredningsarbete i regeringen just nu. Det har tagit längre tid än väntat. Men frågorna är komplexa. Exempelvis kom Socialstyrelsen med nya riktlinjer i december 2022 om hur vård ska ges i de här situationerna. Jag vill därför inte föregripa de diskussioner som pågår.

Det är viktigt att vi inte har en lagstiftning som styr in människor i att påbörja en irreversibel behandling eller i att göra fysiska ingrepp för att man ska få sin könsidentitet bekräftad. Men det krävs mer arbete innan jag kan ta ställning till hur just de här lagförslagen ska behandlas vidare.

Anf. 24 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Väntetiderna inom vården skulle kunna kortas om den här lagändringen genomfördes. Poängen med lagändringen, så som den såg ut i det utkast till lagrådsremiss som Miljöpartiet och Socialdemokraterna stod bakom, var nämligen att man helt skulle separera medicin och juridik från varandra.

I nuläget får läkare, som håller på med väldigt angelägen vård, lägga tid på saker som inte har med vården att göra, för att tillfredsställa bedömningar som sedan ska göras i Socialstyrelsens rättsliga råd gällande ändring av juridiskt kön. Det har alltså ingenting med eventuella medicinska behandlingar att göra. Det är viktigt att komma ihåg i den här diskussionen.

Jag noterar ett engagemang hos Christian Carlsson. Men det speglar också lite av den förvirring som ofta har varit i debatten när man blandar ihop juridiken och medicinen. Jag tänker att det är en olycklig konsekvens av att lagstiftningen som är 51 år gammal, lika gammal som jag, speglar den tidens tänk. Man blandade ihop medicinska ingrepp, till exempel tvång på sterilisering för den som ville ändra juridiskt kön, trots att ändring av juridiskt kön inte har någonting med medicinsk behandling att göra.

Jag är helt med på att ingen ska tvingas in i ett tänk. Man ska inte behöva medicinsk vård, genomgå behandlingar eller göra ingrepp, vare sig de är irreversibla eller inte. Det är inte vad detta handlar om. Det här handlar om att ändra reglerna för vad som ska gälla för ändring av juridiskt kön.

Sedan ska vården bedrivas på bästa tänkbara sätt, enligt vetenskap, beprövad erfarenhet och så vidare. Jag är glad över att beslutet från Socialstyrelsen om att göra vården till nationell högspecialiserad vård har materialiserats nu. Det har hänt mycket där.

Men nu diskuterar vi själva lagstiftningen, som handlar om ändring av juridiskt kön och vikten av att separera det från medicinen. Jag undrar hur ledamoten Carlsson ser på det.

Anf. 25 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! För mig är det viktigt att personer som lider av könsdysfori kan få stöd och behandling snabbare än i dag.

Det finns också många svårigheter med sådan här lagstiftning. Det handlar om många olika delar. Eftersom regeringen inte har berett frågan färdigt ännu är jag inte beredd att ta ställning till just det här lagförslaget.

Det är klart att det är positivt om vi kan säkerställa att vi inte öppnar för rättsosäkerhet eller godtycklighet i de situationerna och om vi samtidigt kan snabba på och göra det enklare för människor att få sin behandling. Men vi måste säkerställa att vi har en lagstiftning som är just rätts-säker. Vi får helt enkelt återkomma i frågan.

Anf. 26 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Betänkandet vi nu debatterar i kammaren heter *Prioriteringar inom hälso- och sjukvården*. Jag noterade att ledamoten Carlsson i sitt anförande talade varmt om regeringens prioriteringar. Man kan naturligtvis ha olika syn på vilka prioriteringar som är rätt när det gäller en sjukvård som står inför oerhört stora utmaningar och som, skulle jag säga, väntar en kris framöver om inte mer görs.

Jag vill fråga ledamoten Carlsson om de prioriteringar som regeringen gör och som han inte lyfte upp i talarstolen. Jag pratar bland annat om att regeringen med 12 miljarder svenska kronor prioriterar höginkomsttagare men ger endast 6 miljarder kronor till Sveriges kommuner och regioner, som står inför en ekonomisk kris.

Jag vill också fråga ledamoten Carlsson om regeringens prioriteringar när det gäller att sjukvårdens personal ska spendera sin arbetstid på att ange papperslösa som söker vård. Personalen ska även försöka lösa situationen med tolktjänsterna, som är otroligt viktiga för att man ska få god vård när man söker hälso- och sjukvård.

Fru talman! Det är ganska uppenbart att jag och ledamoten Carlsson har olika syn på vilka prioriteringar som är rätt i fråga om svensk hälso- och sjukvård. Men jag skulle gärna vilja veta hur regeringspartierna tänker när de prioriterar höginkomsttagare och försvårar en redan tuff arbetssituation för sjukvårdsanställda.

Anf. 27 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är klart att den ekonomiska situation som Sverige befinner sig i är kännbar för samhällets verksamheter, statens verksamheter och sjukvården. Den är också kännbar för hushållen.

Det går att med retorik utmåla oss som att vi vill gynna en viss samhällsgrupp. Men faktum är att med Socialdemokraternas budgetalternativ hade 1 miljon svenskar fått högre skatt, i en situation då många undrar hur de ska få ihop sin vardag. Jag tycker inte att det är en politik att stoltsera med, att man vill ta mer av människors pengar. Jag tycker tvärtom att det är bra när människor får behålla mer av sin lön. Det skapar förutsättningar för starkare familjer.

Satsningarna på välfärden är viktiga för oss. Det är därför vi har lagt en tredjedel av reformutrymmet på att skjuta till resurser till kommuner och regioner. Det är helt enkelt något vi är beredda att fortsätta göra. Men våra resurser är inte obegränsade. Vi kan inte lova allt till alla. Men vi skjuter till resurser som gör skillnad.

Framför allt försöker vi komma åt de grundläggande problemen inom svensk sjukvård. Mer pengar räcker uppenbarligen inte i det trasiga sjukvårdssystem vi har. Vi vill ha mer statlig styrning. Det behövs en effektivare svensk sjukvård. Därför behöver regeringen ta de initiativ som den nu gör när det gäller en utredning av statligt huvudmannaskap, helt eller delvis, och en nationell kompetensförsörjningsplan.

Man kan tycka att nationella kompetensförsörjningsplaner känns som självklarheter. Men faktum är att regionerna inte alltid har full koll på vilken personalsammansättning de har. Staten måste alltså gå in. Vi måste göra upp med de strukturella problemen inom svensk sjukvård.

Anf. 28 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Carlsson, för svaret! Det är tydligt att när man inte har några bra svar att ge ger man hellre en osann bild – och det tycker jag att ledamoten Carlsson gör, i synnerhet när han säger att 1 miljon svenskar hade fått högre skatt och att väldigt många svenskar hade fått en sämre ekonomisk situation om Socialdemokraterna fått bestämma. Det är en osann bild.

Vi socialdemokrater har lagt fram otaliga förslag i vårt budgetalternativ om hur svenska barnfamiljer, äldre och ensamstående ska klara av den ekonomiska situationen. Vi var också väldigt tydliga i vårt budgetalternativ med att vi inte tänker lägga dubbelt så mycket på att sänka skatterna för folk som redan har stora plånböcker i stället för att satsa där det faktiskt gör skillnad, det vill säga på generella statsbidrag till Sveriges kommuner och regioner som redan i dag – och sedan många, många månader – är väldigt tydliga med att de står inför oerhört tuffa ekonomiska utmaningar och kommer att tvingas göra nedskärningar och säga upp personal när svensk hälso- och sjukvård redan befinner sig i en kaosartad situation.

Här måste naturligtvis politiken gå in och ta ansvar. Det handlar framför allt om att i den akuta situationen se till att Sveriges kommuner och regioner har den pengasäck de behöver för att stävja de problem som finns. Jag tycker alltså inte att det är en helt sann bild som ledamoten Carlsson målar upp. Det är också alldeles uppenbart att vi har olika syn på vilka prioriteringar som kommer att lösa de oerhört tuffa utmaningarna inom svensk hälso- och sjukvård.

Anf. 29 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är ju känt sedan tidigare att socialdemokrater och kristdemokrater har olika syn på skatter. Min bestämda övertygelse är att höga skatter inte gör människor rikare utan faktiskt fattigare, men diskussionen lär väl fortsätta. Jag önskar att vi när vi har rätt ut den ekonomiska situationen hamnar i en situation där vi har möjlighet att sänka skatterna ännu mer för vanliga människor som jobbar och att vi dessutom kan satsa ännu mer pengar på sjukvården. Det var någonting vi lyckades med under allians-åren när Sverige senast hade en borgerlig regering.

Det är ju så att om skatterna sänks och fler människor jobbar bidrar det till ökade skatteintäkter. Sedan handlar det naturligtvis om prioriteringar, men för Kristdemokraterna hamnar sjukvården alltid främst. Vi kommer att fortsätta satsa på sjukvården och även se till att skapa förutsättningar för starka och trygga familjer, därför att välfärd är att veta att vården finns där i tid när man behöver den. Men välfärd är också att veta att man kan leva på sin lön, försörja sin familj, bygga upp ett eget sparande och planera framtiden med dem man älskar.

Anf. 30 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! I dag debatterar vi återigen frågor inom hälso- och sjukvårdens område, och även om det blir många debatter i ämnet och vissa nog hellre hade njutit av en utelunch i solen denna timme är jag glad över att dessa viktiga frågor tar upp mycket tid i den här kammaren, för när svensk hälso- och sjukvård nu står inför oerhört stora utmaningar måste vi politiker ta vårt ansvar för att hitta lösningarna på problemen.

Dagens debatt bygger på ett så kallat motionsbetänkande, *Prioriteringar inom hälso- och sjukvården*, från förra årets allmänna motionstid. I betänkandet finns 160 olika yrkanden från riksdagens ledamöter som rör förlossningsvård, cancervård, frågor om abort, blodgivning, könstillhörighet och mycket mer.

Fru talman! Hur man väljer att prioritera inom svensk hälso- och sjukvård spelar naturligtvis stor roll. Det handlar om hur man väljer att prioritera rent ekonomiskt – satsar man på generella statsbidrag till kommuner och regioner som bedriver hälso- och sjukvård och som står inför oerhört tuffa ekonomiska situationer, eller satsar man hellre på stora skattesänkningar till höginkomsttagare? Det kan handla om prioriteringar vad gäller nya produkter eller att prioritera nya utredningar på området, eller för den delen att prioritera att lägga redan utredda förslag på riksdagens bord.

Det handlar också om att prioritera vårdpersonalen – de fantastiska läkarna, undersköterskorna och sjuksköterskorna som arbetar inom hälso- och sjukvården – som går på knäna för att vi ska få god vård i rätt tid. Kommer de att få fler kolleger och bättre arbetsvillkor eller kommer fler av landets sjukhus att tvingas göra neddragningar? Det handlar även om att våga prioritera att följa portalparagrafen i hälso- och sjukvårdslagen och se till att vård ges efter behov och inte först till den med störst plånbok.

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att den svenska hälso- och sjukvården behöver prioriteras. Den behöver stärkas. Den behöver en större kostym. De som arbetar i sjukvården behöver fler kolleger och bättre arbetsvillkor. Antalet vårdplatser behöver öka. Och just därför behöver vi prioritera sjukvården och dess personal.

Lika tydligt som det är för mig att dessa prioriteringar måste till är det att regeringen inte gör samma bedömning. Inte heller i min hemregion Skåne, som styrs av Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna, prioriteras vårdpersonalen och deras tuffa arbetsituation. Inte heller där prioriteras fler vårdplatser eller kortare köer. I stället visar det sig att nedskärningarna på de skånska sjukhusen bara fortsätter, trots att sjukvården i Skåne sedan länge dras med långa väntetider, patienter som ligger i korridorerna och sjukhuspersonal som flyr för att arbetssituationen är så dålig.

Än värre är utvecklingen inom cancervården, där vårdköerna inte bara bitit sig fast utan också fortsätter att öka. Det är inte bara i Skåne det ser ut så, fru talman. Sverige utmärker sig – inte positivt, utan negativt – jämfört med grannländerna Norge och Danmark när det gäller köerna till cancervården. Som ett exempel är väntan på strålbehandling vid prostatacancer 120 dagar i Sverige medan den är strax under 60 dagar i Norge och Danmark. Så kan vi naturligtvis inte ha det. Det handlar om prioriteringar.

Socialdemokraterna har under många decennier prioriterat till exempel just cancersjukvården. Genom det strukturerade och långsiktiga stödet till utvecklingen av både regionala cancercentrum och standardiserade vårdförlopp har stora och viktiga framsteg gjorts, inte minst för att förkorta tiden mellan misstanke om cancer och påbörjad behandling. Att patienter snabbt får behandling och att fler får bästa möjliga vård spelar stor roll för överlevnaden. Detta vet vi.

Även om det såklart är positivt att överlevnaden när det gäller flera cancersjukdomar har ökat behöver fokus nu läggas på att väntetiderna kortas i hela landet. Vi socialdemokrater anser därför att regeringen bör se över frågan om cancersjukvården. Vi tycker att det är oerhört viktigt att låta pågående satsningar fortsätta men också att inom ramen för dem ta nya initiativ. Vi anser även att det är dags för regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att minska risken för att fler drabbas av livmoderhalscancer. Det är dags att prioritera den svenska hälso- och sjukvården, dess personal och patienter.

Herr talman! Jag vill avsluta med en fråga som jag vet är viktig för många och som också berörs i motioner i detta betänkande, nämligen könstillhörighetslagen. Vi socialdemokrater tog i regeringsställning fram ett förslag som har stöd i den här kammaren och som skulle kunna läggas på riksdagens bord i dag – men trots det syns inte röken av någon proposition. Det tycker vi är mycket beklagligt, och vi anser att regeringen snarast bör återkomma med en proposition om en ny och moderniserad könstillhörighetslag.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nummer 26. (Applåder)

Anf. 31 THOMAS RAGNARSSON (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag socialutskottets betänkande SoU13 *Prioriteringar inom hälso- och sjukvården*, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Herr talman! Moderaterna har på ett framgångsrikt sätt drivit frågorna om den svenska cancersjukvården under lång tid, och vi kan konstatera att arbetet har varit fruktsamt. Vi har i dag en cancersjukvård av yppersta klass. Men utvecklingen inom området går i rasande takt, och därför kan man inte luta sig tillbaka. Utvecklingen inom genterapi och precisionsläkemedel lyfter nu behandlingsmöjligheterna till helt nya nivåer, vilket gör att vi måste fortsätta satsningen på den svenska cancersjukvården. Tyvärr spillet tillgänglighetsproblematiken över även på detta område, och det är givetvis inte acceptabelt.

Herr talman! Ett område som tyvärr är eftersatt är rehabiliteringen och eftervården för de patienter som drabbats av cancer, och det är något som Tidöpartierna har tagit fasta på och kommit överens om att göra satsningar på. Det finns goda exempel på hur en rehabiliteringskedja kan byggas, och

inom den svenska hjärtsjukvården har man kommit långt inom detta område. Det borde kunna ligga till grund för hur vi ska organisera rehabilitering och eftervård för dem som drabbats av cancer.

Herr talman! Socialstyrelsen har tagit fram nationella behandlingsriktlinjer som stöd för huvudmännen när de prioriterar behandlingsformer. Riktlinjerna innefattar rekommendationer, indikatorer, målnivåer och utvärdering. Man har också tagit fram rekommendationer om nationella screeningprogram. Det är sedan upp till huvudmännen att besluta om dem och när ett sådant program ska införas. Detta är givetvis ett problem, och här finns ett tydligt exempel på när den statliga styrningen måste bli bättre.

Tidigare satsningar på till exempel HPV-vaccinering ger nu frukt, och livmoderhalscancer är en cancerform som skulle kunna utrotas inom en snar framtid, vilket är helt fantastiskt.

Vi har i dag standardvårdförlopp som ska styra vård och behandling för ett stort antal cancerdiagnoser. Förloppen är vetenskapligt framtagna för att ge patienten största möjliga chans till tillfrisknande. Men även här ser vi att man inom många områden inte uppfyller tidsmålen, och det är ytterligare en sådan sak där statlig styrning och uppföljning är mycket viktigt.

Herr talman! Den svenska förlossningssjukvården har under många år omgärdats av kompetensförsörjningsproblem, tillgänglighetsproblematik och mammor som vittnat om förlossningsvård som på vissa ställen under vissa tider inte varit speciellt rolig att vistas i.

När det gäller tillgänglighetsproblematiken har jag personliga erfarenheter av detta, då jag under förra sommaren jobbade som ambulanssjuksköterska. Vi fick då en förlossning på ett sjukhus utan förlossningsavdelning. Vi tog dock beslutet att inte påbörja transporten utan att vi skulle förlösa på sjukhusets akutmottagning. All personal på plats hjälptes åt, och alla gjorde så gott de kunde. Efter cirka 15 minuter förlöstes ett friskt gossebarn. Men det var då problemen började. Under en och en halv timme var vi i kontakt med fem sjukhus i fyra län, men ingen ville ta emot oss för att det var fullt. Vi tog därför beslutet att lasta familjen i ambulansen och köra till närmaste förlossningsklinik. Sedan fick de faktiskt lösa rumsproblematiken bäst de ville.

Herr talman! Det ska inte vara på detta vis, och därför är behovet av en nationell förlossningsplan mycket viktig. Det är ett arbete som vi inom Tidöpartierna har kommit överens om, dels för att öka tillgängligheten, dels för att minska de regionala skillnaderna och dels för att öka möjligheten för att så många födande kvinnor som möjligt ska få tillgång till barnmorsketeam före, under och efter förlossningen.

(Applåder)

Anf. 32 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Ragnarsson för anförandet.

Jag tänker gå in på ett område som ledamoten inte tog upp i sitt anförande. Jag noterade att inte heller Kristdemokraterna tog upp ämnet i sitt anförande tidigare. Det handlar om konstllhörighetslagstiftningen. Det är en viktig förändring som behövs och en fråga som har drivits under många år av hbtqi-rörelsen. Syftet med lagstiftningen är att göra det enklare att ändra juridiskt kön.

Låt oss titta på vad som har hänt de senaste åren. I november 2021 kom ett första förslag till lagrådsremiss som sedan gick ut på remiss. Vi i Centerpartiet tyckte att många av förslagen var bra. Sedan jobbade dåvarande regering om förslagen och lämnade in en lagrådsremiss sommaren 2022. Denna regering aviserade i en propositionslista att det skulle komma en proposition på området i vintras, men ingenting har hänt. De svar som har kommit från ansvarigt statsråd vid frågestunder här i kammaren och på interpellationer och skriftliga frågor har varit att frågan bereds intensivt inom Regeringskansliet.

Nu står vi dock här i maj 2023 utan den aviserade propositionen. Den har åkt in och ut på listan, men ingenting händer. Frågan är väldigt prioriterad för denna grupp och för den här rörelsen. De säger dessutom att de har fått ändra sin inriktning att förbättra sina rättigheter till att i stället behöva försvara dem. Denna lagstiftning skulle innebära en förbättring för målgruppen. Varför händer ingenting från regeringens sida?

Anf. 33 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag har fullt förtroende för att regeringen hanterar de frågor som den säger att den hanterar. Det har väl inte undgått någon att väldigt mycket har hänt sedan valet, dels positivt i form av förändringar för landet, dels har vi påverkats av många yttre faktorer som har tagit mycket av vårt fokus. Det har varit kriget i Ukraina och alla beslut i anslutning till hur vi ska stödja landet i dess kamp mot Putin. Vi har en ekonomisk kris som måste hanteras både nationellt och internationellt. Vi har en skyhögt inflation som har lett till att kostnaderna för den enskilda medborgaren har varit extrema. Detta har i sin tur lett till att regeringen har varit tvungen att jobba väldigt aktivt med till exempel elstödsfrågan.

Jag vill inte på något vis förringa den fråga som ledamoten lyfter fram; jag förstår att den är extremt viktig. Men precis som inom hälso- och sjukvården måste även regeringen prioritera sitt arbete i vissa lägen, och jag är ganska övertygad om att man har gjort en prioriteringsordning som man känner att man kan stå för i framtiden.

Anf. 34 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag gav mig in i politiken för väldigt många år sedan därför att jag tycker att alla människor har lika värde och rätt att leva sitt liv precis så som de vill leva sitt liv. Det är fortfarande ett av mina flaggskepp och det som gör att jag engagerar mig politiskt. Det är det som gör att jag går upp varenda morgon och älskar att komma hit och få vara med och förändra.

Att inte prioritera den lilla människan känns för mig otroligt konstigt. Det har absolut hänt en massa saker i världen runt om oss, men när regeringen satte upp denna proposition måste det ändå ha funnits en plan. Redan då pågick det tyvärr ett krig i Europa, och redan då visste vi att vi var på väg in i en lågkonjunktur. Redan då visste man alltså att man behövde prioritera fler frågor.

Frågan är om Socialdepartementet är det departement som har jobbat mest med de ekonomiska frågorna, som elstödet och stöd i form av artilleri och så vidare till Ukraina. Eller är det så att man inom regeringen inte kan enas om hur viktig frågan är och om att faktiskt gå fram med en förändrad

lagstiftning? Är det något av de tre regeringspartierna som faktiskt inte vill göra detta – eller är det Sverigedemokraterna som inte vill genomföra den här förändringen?

Det är det jag misstänker. Jag misstänker att det finns krafter i regeringspartierna som inte vill göra denna förändring. Vill man göra en förändring prioriterar man nämligen den.

Anf. 35 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tänker inte stå och spekulera i om det finns någon eller några som tycker annorlunda, men när jag pratar med statsrådet får jag inte uppfattningen att det är det som är den stora delen. Man jobbar internt med frågan, och det är med den lagen som med alla andra lagar – det är inte gjort på en förmiddag. Det tar ganska lång tid att göra denna typ av förändringar.

Jag tycker att det är alldeles utmärkt om vi får en lag som faktiskt blir bra. Det var någon som nämnde tidigare att man gjorde små förändringar i lagen men inte löpte hela linan ut. Ibland kan det vara bättre att göra på det viset, men i det här fallet hoppas jag att vi ska få en bra lag som är till gagn för dem som känner att de behöver detta stöd.

Jag har jobbat som sjuksköterska i 35 år och också alltid värnat den enskilda människan. Jag har många dåliga sidor, men en god sida jag har är att jag faktiskt alltid har varit patientens försvarare. Jag tycker själv att jag står upp för den enskilde på ett bra sätt, och vi är ett parti som tror på den enskilde. Det är därför självklart att vi ska skapa förutsättningar; därvid är vi överens. Det är självklart att man ska kunna leva sitt liv precis som man vill – inom lagens ramar – i det här landet. Det är en självklarhet för mig, precis som det verkar vara för dig, Martina Johansson.

Anf. 36 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! Här kommer denne ”någon” som nämnde den förändring av lagen som gjordes för tio år sedan! Det var en ganska stor förändring som handlade om att få bort tvångssteriliseringarna, och det var ju bra att hbtqi-rörelsen lade allt krut på det eftersom det sedan visade sig ta så otroligt lång tid att få till resten av ändringarna.

Jag ska läsa en fri översättning av delar av Argentinas lag på detta område. Den kom 2012. Det står: Alla människor har rätt till erkännande av sin könsidentitet, till att fritt utveckla sin person i enlighet med sin könsidentitet, till att behandlas i enlighet med sin könsidentitet och, särskilt, till att identifieras på så sätt i dokument som visar en persons namn, bild och kön.

Man lägger sedan ut texten jättemycket om att det aldrig någonsin ska ställas krav på medicinska behandlingar, utredningar eller liknande utan att detta helt enkelt handlar om individens självbestämmande. Vilken könsidentitet du eller jag har vet ingen annan än vi själva, och därför blir alla typer av bedömningar med nödvändighet godtyckliga.

Detta har hela den europeiska, och närmast hela den globala, hbtqi-rörelsen förstått och tryckt på för väldigt länge. Det gäller även Öppna Moderater, Öppna Kristdemokrater, HBT-liberaler och den europeiska paraplyorganisationen för hbtqi-organisationer på EU-nivå; jag tror att den heter Centre-Right. Alla är överens om att det är detta som ska gälla.

Sverige är nu sist i Norden med att införa en lag som bygger på självbestämmande, och vi är omsprungna av inte bara länder som Argentina – som var först ut i hela världen – utan även Malta, Irland och Spanien. Jag har väldigt svårt att förstå varför det inte går att komma vidare i just Sverige. Vad är det som gör att vi är så speciella?

Min fråga till ledamoten är därför: Vad är ledamotens uppfattning? Är självbestämmande en bra idé när det gäller ändring av juridiskt kön?

Anf. 37 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tror på den fria människan. Jag tror att människor ska ha ett självbestämmande och kunna leva sitt liv precis som de vill – givetvis inom lagens ramar, som jag sa. För min del ser jag inget som helst problem i frågan. När det sedan gäller lagtext och liknande är det, som jag sa tidigare, väldigt mycket som ska göras innan den är på plats. Det är min förhoppning att man faktiskt jobbar ganska intensivt med det.

I det fall som ledamoten nämnde fick man bort tvångssteriliseringen, och det var oerhört viktigt. Det är ju ett av de värsta ingrepp man kan göra på en människa – att sterilisera en person mot dennes vilja. Det var alltså bra att man i det läget faktiskt bröt ut en liten del och fick bort den. Men som ledamoten själv säger har det funnits snart fyra regeringar – i alla fall tre – sedan den delen plockades bort ur lagen, och än är inte lagen klar. Det har alltså inte tagit tid bara för denna regering, utan det har funnits tidigare regeringar som hade kunnat göra detta om det nu går så snabbt.

Det finns någon misstanke om att det kanske finns interna stridigheter, och då är ju frågan om det fanns interna stridigheter under de tidigare åtta åren. Var det skälet till att vi inte kom vidare? Inte vet jag, och jag tänker inte spekulera i det heller. Jag hoppas i stället att vi verkligen ska få den här lagstiftningen på plats. Eftersom statsrådet har sagt att det ska ske under våren och att det ska komma någonting förutsätter jag att det gör det.

Anf. 38 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Thomas Ragnarsson för svaret.

Jag tror att det har förekommit stridigheter inom flera olika regeringar, och jag är rädd att de stridigheterna inte handlar om saker som egentligen förtjänar den här typen av uppmärksamhet. Det är därför jag lägger ett visst tryck på detta nu.

Detta är en diskussion som i den offentliga debatten till viss del har spårat ur. Man tolkar det som att detta är en lagändring som skulle kunna påverka många fler personer än dem som faktiskt berörs, det vill säga den lilla grupp som vill ändra juridiskt kön. Det är en uppenbar minoritet i samhället. Alla möjliga märkliga påståenden har framförts i debatten, och jag är rädd att denna utdragna process tyvärr beror lite på det – att det inte bara handlar om de prioriteringar som alla regeringar självklart måste göra utan även om att man har låtit sig påverkas av saker som faktiskt inte riktigt stämmer.

Som tur är för oss, skulle man ju kunna tycka, har vi grannländer som vi brukar tänka är väldigt lika oss. Det gäller till exempel Norge. Till den norska hbtqi-rörelsens stora glädje – och till den svenska rörelsens irritation – tog man i Norge i princip förslaget i vår utredning från 2014 och införde den lagen i sitt eget land. Vi har alltså fortfarande inte lyckats med

detta, trots att detta var en svensk statlig utredning. Norge antog i princip det förslag som fanns i utredningen, men man ändrade åldersgränsen till sex år. Det gäller alltså ändring av juridiskt kön, inte några ingrepp eller medicinska behandlingar av något slag. Annars antog man förslaget i princip som det såg ut i utredningen. Det gjorde man 2016. Här skulle vi kunna studera Norge. Hur har det gått i Norge? Har det inneburit några problem av det slag som ibland flaggas upp i debatten? Svaret från riksdagens utredningstjänst när jag frågade den var: Nej.

Det har funnits vissa mindre tillämpningsproblem och vissa utmaningar för människor som har ändrat juridiskt kön. Det har vi redan här i Sverige. Det blir problem att få ut betyg, intyg och så vidare i ditt nya namn och personnummer. Men så är det redan. Det är någonting som ändå måste åtgärdas.

Jag önskar att jag kunde dela ledamoten Ragnarssons optimism inför att det kommer en proposition inom närtid. Jag hoppas att vi kan räkna med ledamoten i påtryckningsarbetet internt inom regeringspartierna för att det ska bli verklighet.

Anf. 39 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Jag förutsätter att man på Regeringskansliet precis som här i riksdagen har en omvärldsbevakning och tittar på de goda exemplen. Vi brukar vara rätt duktiga på att titta på de länder som ligger i vårt när-område, Norge, Finland och Danmark. Om det finns goda exempel är det väl alldeles utmärkt att titta på dem.

Jag ska villigt erkänna att jag inte är jättedjupt insatt i denna fråga. Så är det, men det finns de som är det. Det är oerhört viktigt att man lyfter fram den frågan på det vis som ledamoten gör i dag. Jag är ändå förvåntansfull inför att det kommer att hända någonting.

Anf. 40 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag måste ställa en fråga, Thomas Ragnarsson. Är det verkligen så att den SD-beroende regeringen prioriterar vården? Det undrar jag efter att ha talat med ett antal regioner. Det var ganska många. Är det verkligen så?

Ni säger att det är inflationen som gör att man inte kan stötta regionerna ännu mer med statsbidrag. Är det så att satsningar på vårdpersonal verkligen är inflationsdrivande? Eller är satsningar på välfärden över huvud taget inflationsdrivande? Det anser inte ens Konjunkturinstitutet.

Jag har en fråga. Nu sitter kommuner och regioner och ska titta över sina budgetar för framtiden. Då vill de ha någon form av besked från regeringen. Det kommer de inte att få, vad jag förstår. Hur kommer det att se ut i höst? Vad ska vi göra? Vad ska vi skära ned på? Det är precis vad det handlar om i regionerna inom hälso- och sjukvården. Det är min ena fråga.

Min andra fråga är denna. Ni sitter i en regering som är väldigt beroende av Sverigedemokraterna. Ert sökarljus söker hela tiden upp frågan om invandring. Är angiveri verkligen någonting som vården ska ägna sig åt? Ska sjuka personer och kvinnor som ska föda barn och som behöver tolk inte få det? Det ska utredas.

Det är sådana frågor som åker runt i mitt huvud. Jag undrar vad ledamoten Ragnarsson tycker om detta, herr talman.

Anf. 41 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Man kan väl konstatera, och det gjorde vi redan i den förra debatten, att ledamoten Karin Rågsjö och jag inte har samma syn på ekonomi. Därvid är vi helt oense.

Ekonomi för mig handlar om variationer och fluktuationer. Vi hade små regioner som gjorde ett överskott på 400 miljoner förra året. Nu går ekonomin sämre. Då plötsligt ska man ha pengar. De 400 miljonerna, eller ännu mer i många fall, har ju sparats. Många har inte gjort av med de pengarna.

Man gjorde enorma överskott i svenska kommuner och regioner. Sedan finns det någon region och några få kommuner som faktiskt har det tufft ekonomiskt. Men generellt sett gjorde man enorma överskott de senaste två åren.

Jag tycker att det är rätt rimligt att man använder de pengarna när man ser att det nu kommer tajtare och tuffare tider. Det är rätt så rimligt för min del.

Att skjuta in pengar i ett system där man hela tiden ber om pengar är sällan eller aldrig lyckat. Jag har ändå lite erfarenhet från hälso- och sjukvården.

Under mina 35 år har jag aldrig hört att man har talat om: Vi måste göra förändringar nu, för vår budget kommer inte att hålla. Vi gör det till en paradgren inom svensk hälso- och sjukvård att tänka: Det finns en budget, men vi måste ändå ge vård. Vid årets slut, när underskottet är där, rycker man på axlarna.

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Vårdförbundet, Sveriges läkarförbund och Kommunal lyssnar på detta. De har det väldigt besvärligt just nu. Jag hoppas att de kvinnor som ska föda barn inom vården under sommaren vet att det är väldigt lite personal på plats på grund av att vi har ekonomisk kris i hälso- och sjukvården och lyssnar på detta.

Prioriteringar är väl att få just vårdpersonalen att stanna kvar. Kommer personalen att stanna kvar i ett system inom hälso- och sjukvården där det är allt färre som jobbar kvar?

Herr talman! Vi har bara 21 regioner i Sverige. Det är 21 regioner som säger att de kommer att få det superbesvärligt i sommar när det gäller förlösningar. Hittar de på det? Hittar Vårdförbundet på problemen? Så är det inte.

Herr talman! Grejen är att under de senaste fyra åren var allt Lena Hallengrens fel på olika sätt och under pandemin. Ni känner till hela den storyn. Nu när ni sitter vid makten på grund av att ni har SD med är nästan allt regionernas fel. Det är de som ska kaxa upp sig. Det är de som ska trollda med knäna. Problemet i regionerna är att vårdpersonal springer och att vårdpersonal sjukskriver sig på grund av att de är helt utbrända.

Man kan göra väldigt mycket. Man kan till exempel se till att det finns läkarsekreterare på plats som skriver i stället för att vårdpersonal ska göra det. Man kan göra väldigt många förändringar. Men man kan inte vårda människor med för lite personal. Det är nämligen inte längre säkert för patienterna. Jag tycker att vi är inne på den svängen.

(Applåder)

Anf. 43 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det är rätt spännande. Jag hör hela tiden: Det finns ingen personal. Personalen väljer att sluta.

En del har valt att sluta sin tjänstgöring inom hälso- och sjukvården. Det är en fråga där man som politiker och ledare får ställa sig framför spegeln och titta: Vad är min del i detta? Varför väljer människor som har läst tre år till sjuksköterska att plötsligt lämna yrket helt? Det är ett jätteproblem.

Men regionerna har aldrig någonsin haft så många sjuksköterskor och läkare anställda som de har nu. Problemet är att vi inom hälso- och sjukvården har varit duktiga på att premiera legitimerad personal som väljer att jobba administrativt. Man får mer lön, och man får ett bättre schema.

Där har vi grundproblemet. Jag talar mycket om rak, rätt använd kompetens. För mig är det helt obegripligt att jag som administratör och sjuksköterska kan vara löneledande på ett sjukhus gentemot skrået. Det säger sig självt att de som jobbar ute med patienterna självklart måste vara löneledande.

Vi har varit duktiga på att premiera administrativt arbete, och vi har skapat väldigt mycket administrativt arbete. Vi har personal. Det gäller att stimulera de personerna att vilja jobba i vården. Det gör man inte genom att höja lönen för att du ska sluta att jobba inom vården.

Jag kan ibland bli lite trött på att höra att det är så dåligt och att det inte finns personal – jo, det finns personal. Jag känner rätt många som jobbar inom hälso- och sjukvården, och de älskar sitt jobb.

Anf. 44 JOHNNY SVEDIN (SD):

Herr talman! I Sverige definieras en sjukdom som en sällsynt diagnos om den uppträder hos färre än 1 av 10 000 invånare och leder till funktionsnedsättning. Det finns ett stort antal sällsynta diagnoser, så även om varje sjukdom i sig är ovanlig är det sammantaget ett stort antal människor i Sverige som är berörda.

Mer än 80 procent av sällsynta diagnoser är av genetiskt ursprung, och många är kroniska och livshotande. Eftersom sällsynta diagnoser är enskilt ovanliga och många till antalet är det mycket svårt för en enskild läkare att ha den fulla kunskapsbilden om alla dessa sjukdomar. Detta innebär att många patienter med sällsynta diagnoser och andra ärftliga sjukdomar får vänta länge på en diagnos och därmed på behandling och uppföljning. Därför behövs ett brett samarbete regionalt, nationellt och internationellt för att förbättra vården för dessa patienter.

Sverige har i dag ingen nationell handlings- och samordningsplan för sällsynta sjukdomar, vilket finns i merparten av de övriga europeiska länderna. Med tanke på de ovanliga och komplexa behov som är förknippade med sällsynta diagnoser behöver det finnas en handlingsplan som tar ett samlat grepp om vården och omsorgen. Endast med ett samlat grepp kommer vi att kunna uppnå jämlik och likvärdig sjukvård över hela landet. Med anledning av detta känns det nu bra att utskottet tillstyrker vårt yrkande 19 om en nationell handlings- och samordningsplan för sällsynta sjukdomar, något som vi länge efterfrågat.

Herr talman! Ett av många andra viktiga områden är hur sjukvården är organiserad när det gäller palliativ vård för barn och unga. Tragiskt nog avlider mellan 400 och 500 barn om året på grund av olika sjukdomar. Alla

som har behov av palliativ vård, alltså vård i livets slutskede, ska kunna få det av kompetent och välutbildad personal, oberoende av bostadsort. Vården i livets slutskedeska präglas av värdighet, omtanke och respekt. Rätten till fullgod smärtbehandling ska vara en självklarhet, liksom psykologiskt, socialt och andligt eller existentiellt stöd för både patienter och närstående.

Många familjer önskar att deras svårt sjuka barn vårdas hemma så långt det är möjligt. Det är då viktigt att det finns tillgång till palliativa hemsjukvårdsteam. Det ska inte spela någon roll var i landet personen bor – barn och föräldrar ska kunna känna sig trygga med den medicinska behandling som erbjuds tillsammans med samtalsstöd och råd i en extremt svår situation.

Alla familjer vill dock inte att deras barn ska vårdas hemma. Det är då viktigt att respektera deras önskemål och se till att andra möjligheter finns. Som det ser ut i dag finns det bara ett enda hospis för svårt sjuka och döende barn i hela landet, med totalt åtta vårdplatser. Det är alltför lite för att täcka de behov som finns. Föräldrar som befinner sig i denna oerhört svåra situation, med all den oro och rädsla det innebär, ska mötas av en fullgod palliativ vård som är särskilt anpassad för mötet med barn. Vi sverigedemokrater anser därför att regeringen bör se över frågan om att förstärka den palliativa vården för barn och unga.

Herr talman! När jag ändå är inne på temat barn och unga vill vi sverigedemokrater förbjuda icke-medicinsk omskärelse av omyndiga pojkar. Omskärelse av pojkar legaliserades 2001 i Sverige, och som en följd av detta rekommenderar Socialstyrelsen landets regioner att erbjuda tjänsten som en service för de vårdnadshavare som önskar se sina barn omskurna.

I och med att Sverige förbundit sig till barnkonventionen har man också förbundit sig att vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa. Artikel 2 i barnkonventionen gör gällande: ”Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.” Vidare anges: ”Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.”

Fru talman! Alla barn ska ha rätt till sin egen kropp och till likhet inför lagen. Vi sverigedemokrater, med barnrätt i fokus, anser att regeringen ska förbjuda icke-medicinsk omskärelse av omyndiga pojkar.

Fru talman! En behandling som behöver utredas ytterligare är ingrepp för barn och unga med könsdysfori. Då det saknas säker evidens för att behandla barn och unga vuxna med könsdysfori bör denna typ av ingrepp och behandlingar inte få förekomma för personer under 25 år. De biverkningar som vi känner till i dagsläget kan bli mycket svåra, och framtiden för barn och unga som genomgår könskorrigering behandling är således väldigt oviss. Vi menar bestämt att det måste finnas ett tydligt vetenskapligt stöd för att behandla barn och unga med könsdysfori. Sverigedemokraterna anser att regeringen i sitt arbete bör tillsätta en oberoende utred-

ning som granskar transvården och den könskorrigering som genomförs på tusentals barn och unga vuxna i Sverige.

Fru talman! Vi sverigedemokrater anser att alla ingrepp och behandlingar inom sjukvården ska vara evidensbaserade och vetenskapligt framtagna. Vi vill inte att patienten ska vara försöksobjekt.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservation 29.

Anf. 45 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Det här blir en lite spontan replik; det handlar såklart om det sista som ledamoten tog upp.

Jag tror att vi alla här är överens om att vård ska bedrivas baserat på beprövad erfarenhet och vetenskap. Är det något särskilt som skiljer ut den könsbekräftande vården och gör att just den ska granskas, eller finns det anledning att även granska andra ingrepp och annan vård som ges, där det också kan finnas personer som har ångrat sig eller tänker att de inte riktigt fick all information? Det kan röra sig om artrosoperationer, gastric bypass eller alla möjliga typer av ingrepp där en ganska stor andel personer ångrar sig.

När det gäller den könsbekräftande vården finns det några personer som har uppgett att de inte är nöjda med den vård de har fått. Det kan handla om allt möjligt. Det kan handla om att det inte blev så bra att leva med min nya kropp som jag trodde att det skulle bli, vilket kan bero på till exempel samhällets transfobi, att man inte fick ett så bra bemötande som man trodde av nära personer eller att man inte är helt nöjd; det blev inte riktigt så bra med kroppen som jag trodde att det skulle bli. Det behöver inte handla om att vården var fel.

Den könsbekräftande vården har precis blivit nationell högspecialiserad vård. Det finns kunskapsstöd på området som Socialstyrelsen publicerar. Är det något särskilt med just den vården som gör att den förtjänar någon annan typ av granskning än den som professionen står för? Jag är självklart av uppfattningen att det är professionen som bedömer på vilka grunder vård ska ges, hur den bäst ska ges och vad som ska krävas i form av vetenskap, annan erfarenhet eller evidens för att en viss typ av vård ska erbjudas. Är det något särskilt med just den här vården?

Anf. 46 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Ulrika Westerlund! Att vi lyfter fram den här frågan beror givetvis på att vi har med detta som en motion. Vi har satt lite fokus på den, för i debatten om könsdysfori i Sverige tycker vi, som du själv sa tidigare i dag, att det händer så mycket och sägs så mycket fram och tillbaka när det gäller vad som är rätt och fel.

Hälso- och sjukvården i sig måste vila på evidensbaserade och framforskade kunskaper för att den över huvud taget ska vara legitim.

Sedan var det frågan om 25-årsgräns för operationer när det gäller könsdysfori. Enligt Socialstyrelsen är det så att många som väljer att ändra sitt kön mår psykiskt dåligt och har en psykisk diagnos i botten. Om man då i tidig ålder mår dåligt, är man då riktigt förmögen att ta ett sådant beslut? Det är den fråga vi ställer oss.

Anf. 47 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Det är verkligen ett faktum att många som söker könsbeträktande vård inte mår bra. Köerna är många år långa, och på vissa platser i Sverige finns det inte ens någon kö att ställa sig i, för det finns inga läkare som bedriver sådan vård. Då är det felaktigt att uppge att det ens finns en kö, för det finns ingen kö att komma fram i. Det är på många sätt en katastrof för hälsan för gruppen transpersoner.

Jag har hopp om att beslutet om en nationell högspecialiserad vård kommer att förbättra situationen, men det kräver fortsatt att regioner vågar tillskjuta medel för att korta köerna. Att inte göra det är att lämna en stor grupp personer i ändlösa köer utan möjlighet att få hjälp med det som fattas dem.

Man kan ha många olika typer av utmaningar i sitt liv. Man kan vara i behov av könsbeträktande vård och samtidigt kanske behöva stöd för att man befinner sig på autismspektrumet eller är deprimerad. Inget av detta utesluter att man samtidigt behöver könsbeträktande vård. Man diskvalificeras inte från könsbeträktande vård – inte heller enligt Socialstyrelsen – för att man också har andra utmaningar. Då behöver man stöd också med dessa andra utmaningar.

Inget av detta löses av att man inte bereds tillgång till könsbeträktande vård eller utredning av huruvida just könsbeträktande vård är det som är bra för just den här personen. Alla som söker sig till den könsbeträktande vården har ju inte behov av könsbeträktande vård. Men den som ska göra den bedömningen är de specialiserade läkarna, inte någon annan. Och bedömningen av vad som kan gynna just en viss person kan inte göras förrän personen befinner sig hos det specialiserade teamet.

Detta med evidens är också ganska knepigt. SBU har gjort ett uttalande där man betonar att det finns mycket vård som bedrivs utan strikt evidens, för det kommer kanske aldrig att riktigt gå att forska så att man uppnår evidens i strikt vetenskaplig bemärkelse. Men man ger ändå vården, för det finns annan erfarenhet som tyder på att den är gynnsam för gruppen. Att politiker sätter ned foten på detta strikta sätt är mycket ogynnsamt för en utsatt grupp.

Anf. 48 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med ledamoten i det hon säger. Det är inget konstigt i det. Vi är inte emot könsvården eller den könsbeträktande omvårdnaden. Det är inte detta frågan gäller, utan det handlar om en åldersgräns för när man ska kunna ta ett beslut som är baserat på vad man egentligen tycker och tänker. Då ska man också ha haft tid på sig att tänka på vad som är rätt för en själv: Handlar det om könsdysfori, eller finns det en underliggande sjukdomsbild som gör att man mår dåligt eller känner att detta är viktigt och så vidare?

Detta var det enda jag sa egentligen. Jag sa också att det ska vara evidensbaserat och vetenskapligt bevisat att det är detta som funkar bäst. Det var de två saker jag sa.

Resten håller vi med om. Det är inget konstigt. Vi är inte emot. Det är bara att det är lätt att säga att man är som en ung tjej eller kille eller – jag har stött på ett sådant exempel – en astralkropp. Man utger sig alltså för att vara astral. Då är man varken han eller hon, så vad är man då? Är det nästa steg, det tredje alternativet? Det är jättemärkligt.

Frågan är: Är detta fiktion, eller är det vad personen känner sig som som ska vara avgörande? Eller ska vi avvakta och se att det verkligen finns ett nyktert tillstånd där man kan ta korrekta beslut, så att man inte ångrar sig efteråt?

Anf. 49 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Nu har det äntligen tillsatts en utredning om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet. Utredningen har i uppdrag att lämna förslag som innebär en kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsoperationer.

Men detta är definitivt inget nytt problem. I slutet av 1990-talet kom jag i kontakt med utsatta och rädda flickor som hade sökt vård för att få hjälp med att sätta stygn i underlivet för att det skulle komma blod på lakanet på bröllopsnatten. I vissa fall mötte sjukvården deras önskemål, och i andra fall vägrade sjukvården.

Sedan dess har jag mött otaliga flickor som tvingats till oskuldskontroller av familjen. I vissa fall har det skett tillsammans med en eller flera släktingar som närvarat vid kontrollen på sjukhuset – kontroll av en mödomshinna som inte finns! I andra fall har det skett hemma på köksbordet av en släkting som är läkare och fullt medveten om att det han gör inte kan visa något. Däremot är han lika medveten om att effekten av handlingen sätter skräck i familjens flickor. I andra fall har det skett när flickan har förts ut ur landet.

Jag har mött unga tjejer som lämnats åt sitt öde och inte ser någon annan utväg än att vädja om en oskuldsoperation när de tvingas gifta sig mot sin vilja. Detta har fått pågå trots att vi haft vetskap om att det sker i ett av världens mest jämställda länder.

Jag kommer aldrig att glömma ett referensgruppsmöte på NCK år 2011, som jag lämnade i protest när det hänvisades till ett vårdprogram som tagits fram på Karolinska Institutet för omhändertagande av kvinnor med oskuldsproblematik.

I det vårdprogrammet stod bland annat: ”Blod på lakanet kan åstadkommas på olika sätt. Effektivast är att hon omedelbart efter samlaget går på toaletten och sticker sig i inre blygdläppen. Sticket måste övas hemma i förväg för att hon skall veta hur hårt hon ska sticka och hur ont det gör. (Vad är värst: att bli mördad eller att sticka sig?) Göm nålen bland sybehör i toalettväskan eller i brudklänningens fäll (kvarglömd från sömmerskan). Använd i nödfall en säkerhetsnål som göms i slidan eller ändtarmen.”

När jag protesterade på mötet fick jag frågan om jag var emot diabetesvård. Jag förklarade att jag saknade kunskap att uttala mig om den. Då förklarade de att sjukvården uppmanar diabetessjuka att sticka sig i fingret varje dag.

Detta vårdprogram och liknelsen med diabetesvård är ett uttryck för den totala beröringsskräck som har funnits och tyvärr fortfarande finns i alltför hög grad när det gäller att motverka de normer och värderingar som hederskulturen vilar på.

Vi har i Sverige ägnat tid åt att återskapa en mödomshinna som aldrig funnits i stället för att lägga all kraft på att ge alla flickor och kvinnor rätten att äga sin kropp och sin sexualitet och rätten att forma och påverka sitt liv, som våra jämställdhetspolitiska mål tydligt pekar på. Ingen flicka ska

tingas in i äktenskap, och ingen flicka ska leva med rädsla för att det inte kommer blod på lakanet.

Vi bedömer, betraktar och behandlar flickor och kvinnor med helt olika måttstockar.

Jag tänker på flickan som om och om igen ställde frågan till sin skol-sköterska om det var sant att det var hon som bestämde över sin kropp och att ingen kunde tvinga henne att gifta sig i framtiden. Varje gång skol-sköterskan bekräftade detta sken flickans ögon upp – till den dag hon kom in med slocknad blick och hade insett att det spelade ingen roll att hon nu visste det eftersom hennes föräldrar inte hade fått lära sig att det är så i Sverige.

Jag tänker på ilskan hos mammorna när jag tog upp vikten av att prata med sina barn om förälskelse, kärlek, närhet, preventivmedel och rätten att få bestämma över sin kropp och sin sexualitet: Vem var jag att kräva det av dem, som aldrig upplevt något av det jag talade om?

En kvinna kom in på mitt rum och beskrev hur hon hade lärt sig att bita i kudden för att stå ut med de övergrepp hon utsattes för på natten av den man som hon tvingats gifta sig med som barn. Ett nej fanns inte, och preventivmedel var uteslutet. Hennes uppgift var att lyda och föda barn.

Om vi på allvar vill att alla barn och kvinnor ska få tillgång till frihet och egenmakt krävs det ett sexuellt kulturskifte i förorterna, likt det som genomfördes i Sverige för 90 år sedan. Vi ska hämta kraft och framtidstro i vår egen historia.

I kölvattnet av rösträttsrörelsen arbetade kvinnor för att häva de lagar som förbjöd upplysning om preventivmedel och homosexuella kontakter. De förespråkade sexualundervisning och fri abort. De reste runt i landet och mötte de kvinnor som var i störst behov av deras frigörelsekamp. De vacklade inte trots att de visste att de utmanade starka, traditionella och patriarkala krafter.

Liberalerna har drivit på för att sex- och samlevnadsundervisningen ska inkludera villkoren för barn som växer upp i en hederskultur. Men det räcker inte, som flickan förklarade för sin skol-sköterska.

Tydlig information måste ges till varje förälder i förorten. Informationen kan komma att mötas av motstånd, men motståndet ska då tas till intäkt för att vi jobbar rätt. Motståndarna ska mötas med full kraft, och budskapet ska backas upp av en tydlig ryggrad.

Bakom krav på oskuldskontroller, intyg och operationer finns värderingar som leder till ett enormt lidande bland flickor och kvinnor som sökt skydd i ett av världens mest jämställda länder.

Nu finns det ett brett stöd för att införa en ny lagstiftning. Det anmärkningsvärda är att den inte redan finns. Att lagstifta är absolut den enklaste delen. Men om vi på allvar ska ta kampen mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket krävs det att politiken ser och förstår de normer och värderingar som ligger bakom förtrycket.

Oskuldskontroller är ett symptom på ett mycket större problem. Det visar de kartläggningar som gjorts, bland annat i Uppsala. Där visade det sig i en kartläggning att 66 procent av flickorna levde med krav på att vara oskuld när de gifter sig. I detta fall hade de föräldrar födda utanför Norden.

Jag tror att längtan efter frihet är universell. Det handlar om rätten att få älska vem man vill.

Jag känner mig stolt över att vi nu faktiskt har en regering som vågar ta i dessa frågor och att vi tillsammans kan skapa möjligheter för varje flicka och kvinna att känna den frihet och ha de rättigheter som vi har tagit för givna i livet.

Anf. 50 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Vi talar här i dag om vårdens prioriteringar lite brett. Jag frågar mig: Prioriterar regeringen och dess stödparti verkligen vården? Det är svårt att tro det efter samtal med regionerna.

Regeringen och Sverigedemokraterna hänvisar till den höga inflationen och reformutrymmet för att förklara bort avsaknaden av nödvändig politik som skulle göra den skillnad som vårdpersonalen skulle behöva så mycket. Jag tror inte att satsningar på vårdpersonal så att de stannar kvar är inflationsdrivande. Jag tror inte heller att satsningar över huvud taget på välfärden är inflationsdrivande.

Kommuner och regioner behöver före sommaren veta lägsta nivån för statsbidrag till hösten, för de ska sätta sig och göra sin budget. Vad jag förstår kommer de inte att få det.

Staten måste också, tycker jag, ha långsiktiga garantier för kommuner och regioner och indexera statsbidragen så att de följer kostnadsutvecklingen. Det är ganska viktigt.

I Vänsterpartiets budgetmotion har vi presenterat förslag på kraftigt ökade generella statsbidrag för bland annat ökad personaltäthet, högre löner och förbättrad arbetsmiljö. Det är det som vårdpersonalen länge har frågat efter.

Det är inställningen och skillnaden mellan höger och vänster, eller vad man ska kalla det för, som vi behöver tala om. Men vi måste också börja tala om angiverilagen. Vad kommer att hända med den när den ska utredas? Eller vad händer med de fria tolkarna? Vad händer om de tas bort – om den här utredningen visar att det är en fiffig idé? Sådant ska vi tala om.

Det behövs en ökad jämlikhet i vården. Det handlar om ett statligt inflytande över den ekonomiska omfördelningen, riktlinjerna, som inte alltid följs i regionerna, och utbildning. Det handlar om ökade resurser till vården. Och den vård personer får ska inte vara beroende av samhällsklass, kön, ursprung och var man bor.

Hälso- och sjukvården styrs efter behovsprincipen. Störst behov kommer först, så att säga. Detta är vi alla eniga om, men det har inte riktigt blivit så. Utvecklingen går åt ett annat håll. Man kan se att nätläkarbolag och andra privata utförare tar de friska patienterna först, de som kräver minst insatser men som ger hög ersättning. Det är de mest lönsamma. Detta kan man också se i Vård- och omsorgsanalys olika utredningar.

Då blir det den offentliga vården som ansvarar för att vårda dem med störst vårdbehov, vilket innebär en ökad belastning på just regionerna.

Vi anser att det är oerhört viktigt att Sverige går tillbaka till det som vi tror är bäst för den sjuka, nämligen att behov ska styra. Vi vill också ta bort etableringsfriheten – det vet ni. Det handlar om att inte vårdbolagen själva ska kunna bestämma var de ska slå ned sina pålar, utan det ska politiker göra utifrån behov, så att säga.

Bröstcancer är den vanligaste cancersjukdomen bland kvinnor i västvärlden, och den ökar. Totalt ställs det 61 000 cancerdiagnoser varje år i Sverige. 9 000 av dem är bröstcancerdiagnoser. Det är väldigt mycket siff-

ror här, men det är ganska intressanta siffror, tycker jag. 80 procent av alla som får en bröstcancerdiagnos är över 50 år.

Samtidigt som bröstcancer blir vanligare ökar chansen att överleva. Vi har en fantastisk cancervård i Sverige – det måste jag säga. Att allt fler kan botas anses framför allt bero på att man har forskat sig fram till bra behandling och på mammografikontrollerna, som gör att bröstcancer upptäcks tidigt. Ungefär hälften av alla fall av bröstcancer upptäckts vid screening.

Vi var det parti som tillsammans med den tidigare regeringen införde avgiftsfri mammografi i hela landet för kvinnor mellan 40 och 74 år. Var femte kvinna som drabbas av bröstcancer är över 74 år men får alltså ingen screening, ingen mammografi. Där går gränsen. Då kan man fråga sig: Är inte de kvinnorna värda att få vård i tid?

Två av tre fall i ålderskategorin 40–74 år upptäckts tack vare screening. Åldersgränsen är baserad på Socialstyrelsens rekommendationer. Nu håller Socialstyrelsen på och tittar på detta. Det har man gjort ganska länge. Samtidigt har medellivslängden ökat, och flertalet av de förändringar som hittas bland äldre kvinnor är just cancer som behöver behandlas.

Vi vill att regeringen arbetar aktivt för jämlik mammografi, även för kvinnor över 74 år för att motverka just åldersdiskriminering. Därför lyfter jag reservation nummer 15.

Socialstyrelsen redovisar att samtliga 21 regioner har brist på barnmorskor. Arbetsgivare försöker lösa detta genom att stänga förlossningsrum eller försämrade tillgängligheten på barnmorskemottagningarna. Samtidigt larmar barnmorskor runt om i landet.

Självklart ska vården och förlossningsvården fungera i hela landet. Krisen i förlossningsvården har varit på gång varje sommar, känns det som. Och det blir liksom ingen bättring. De mammor som föder barn i dag känner av den enorma press som ligger på barnmorskorna och på förlossningsavdelningarna. Det är så mycket stress att det också kan leda till misstag.

Flera förlossningskliniker har stängts de senaste åren, och nedmonteringen följer ett tydligt mönster. De som redan har lång väg att åka till BB får ännu längre väg. Vi måste fundera på hur vi ska lösa glesbygdens förutsättningar att faktiskt ha en bra förlossningsvård. Samtidigt behöver vården anpassa sitt arbete i områden med stora avstånd. Därför vill vi komplettera 1177 med en barnmorskekompetens dit gravida kvinnor kan vända sig för rådgivning.

Det behövs också olika förlossningsavdelningar för att möta kvinnors olika behov. Regeringen bör titta på initiativ till att utveckla olika typer av förlossningsavdelningar utifrån kvinnors förväntade förlossningar och önskemål. Dessa avdelningar ska förstås vara placerade på sjukhus med akutavdelningar.

Vi vill, som många andra partier, att det ska finnas en barnmorska för varje förlossning. Det blir mycket bättre för den som föder barn, kvinnan, och för barnmorskan, som kan följa sin patient hela tiden.

Årets sommar kommer att innebära en stor kris för förlossningsvården, och det finns risk för både mammor och barn. Vården har inga marginaler i Sverige i dag.

Vi har hamnat på ett sluttande plan. Det ska inte kännas som om välfärden står inför en systemkollaps. Det här är en oerhört viktig fråga, och

därför anser vi att den SD-beroende regeringen borde ta sitt ansvar och höja statsbidragen.

Prot. 2022/23:110
23 maj

*Prioriteringar inom
hälso- och sjukvården*

Anf. 51 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Det här är ett område som rör många olika delar, och det är svårt att veta vad man ska gå in och diskutera. Jag tänkte hålla mig runt det som rör barn och barns tillblivelse och vill inledningsvis yrka bifall till reservation 28.

I dag finns det nämligen många fler möjligheter att få bli förälder än för hundra år sedan när det ofta handlade om en man och en kvinna som var gifta med varandra. Det gör att den lagstiftning och de regleringar vi har behöver uppdateras för att stämma överens med hur det ser ut i dag och för lika behandling och lika vård och omsorg i hela landet.

När det gäller IVF, alltså stöd och hjälp på olika sätt för att bli gravid, ser det inte lika ut i hela landet i dag. I dag finns det olika åldersgränser när det gäller hur länge du kan få hjälp med en sådan behandling. Centerpartiet anser att det borde göras en individuell medicinsk bedömning av hur länge man ska kunna få hjälp med IVF, precis som man gör en utredning om föräldraskapsförmåga.

När det gäller embryodonationer, alltså möjligheten att kunna donera överblivna befruktade ägg till en annan person, finns det i dag krav på att du måste ha fått ett barn tidigare. Vi tycker att den som vill donera ska kunna få göra det och att det räcker.

En metod för att få barn som ofta väcker mycket känslor är värdmodraskap. Här vill Centerpartiet utreda och införa denna möjlighet i Sverige, utan pengar inblandade. Det här är någonting som görs i andra länder i dag. Svenska kvinnor åker till ett annat land, får hjälp med insemination och föder sedan barnet i Sverige åt en syster eller svägerska. Men det handlar också om svenska personer och par som tar hjälp av en kvinna i ett annat land med just värdmodraskap.

För att det här ska bli bra både för barnet och för de inblandade vuxna personerna vill jag se att vi gör det under ordnade former, gärna i Sverige, så att vi kan säkerställa att värdmoderns situation är bra och att det hela inte är någonting påtvingat. Även Statens medicinsk-etiska råd säger att det här är möjligt, om vi bara fokuserar på att det inte är några pengar inblandade.

Fru talman! Om vi jobbar med den här frågan i Sverige kan vi också underlätta det juridiska föräldraskapet gällande dessa barn. I dag drabbas de nämligen på så sätt att det inte alltid finns en vårdnadshavare som kan fatta beslut om deras vård och behandling, detta eftersom lagstiftningen inte hänger ihop.

Förlossningsvården behöver också uppdateras för att bli likvärdig och bra i hela landet. Den behöver också få en ökad flexibilitet. Vi behöver utveckla de nationella riktlinjerna både före, under och efter förlossningen, och vi behöver ha en flexibilitet både för den som ska föda barnet och för barnmorskorna. Att kunna ha barnmorskeledda enheter och hemförlossning för den som så väljer är en viktig valfrihetsfråga.

Jag har tidigare i dag varit inne på behovet av en ny könstillhörighetslagstiftning. Det viktiga med det är att jag ska kunna ta ett självständigt beslut utan inblandning från myndigheter när det handlar om mitt juridiska kön. Det här är ingenting som vi ska blanda ihop med vilken medicinsk

vård som ska ges till dessa personer, utan det handlar om att skilja på det medicinska och det juridiska. Det är det som är den viktiga poängen.

Jag ser inget som tyder på något missbruk i övriga nordiska länder som redan har infört det här, och jag kan retoriskt ställa frågan till Liberalerna, som brukar stå för den liberala flaggan och värna hbtqi-personers rättigheter: Var är er kamp för att genomföra den här förändringen i den regering som ni är delaktiga i, där det inte har hänt mycket? Oavsett den tidigare regeringens senfärdighet hade den här regeringen kunnat prioritera och lägga fram propositionen på bordet.

Jag avslutar därför helt enkelt mitt anförande med två frågor. Var är regeringens förslag om en ny och bättre könstillhörighetslagstiftning? Var finns Liberalernas ryggrad i dessa frågor?

Anf. 52 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Ulrika Westerlund ska försöka hålla sig kort, fru talman.

Vi har pratat mycket om den svenska könstillhörighetslagen, som firar 51 år i år och som är tydligt präglad av sin tids tankesätt. De värsta människorättskränkningarna har försvunnit, som vi har nämnt tidigare här i dagens debatt. Tvångssteriliseringarna är borta. Kvar finns däremot diverse formuleringar som inte på något sätt är precisa eller går att objektivt fastställa, till exempel att det endast är möjligt att få ändra juridiskt kön om en person ”sedan en lång tid upplever att han eller hon tillhör det andra könet” och ”sedan en tid uppträder i enlighet med denna könsidentitet”. Bedömningen av om detta är fallet görs av en extern part, Socialstyrelsens rättsliga råd. Risken för att kriterier av det här slaget leder till godtyckliga beslut får anses vara mycket hög.

Jag nämnde tidigare Argentinas lagstiftning som kom 2012. I den och andra lagar i andra länder som har tillkommit betydligt senare än den svenska lagen syns skillnaden i perspektiv väldigt tydligt. Där den svenska lagen ställer upp krav på den person som vill ändra juridiskt kön betonar senare tiders lagar dessa personers – individens – rättigheter, till skillnad från statens rättigheter.

Miljöpartiet vill att juridiken ska skiljas från medicinen. Ändring av juridiskt kön ska frikopplas från eventuella vårdinsatser som en person behöver, och ändringen ska baseras på självbestämmande. Den gamla lagen ska bli två nya separata lagar.

I den ibland ganska hätska offentliga debatten har det getts uttryck för att en sådan lagändring skulle innebära en övergång till en helt ny syn på vad kön är. Men vi har ju redan en syn på kön där könsidentitet ligger till grund för det juridiska könet. Det har vi haft sedan 1972, då könstillhörighetslagen först infördes. Om juridiskt kön inte alls anses kunna baseras på könsidentitet utan endast kan baseras på kroppsligt kön skulle vi inte ha någon könstillhörighetslag. Själva poängen med lagen är att möjliggöra ändring av juridiskt kön baserat på individens egen könsidentitet.

Fru talman! Det finns mycket att göra på många områden i det som vi debatterar i dagens betänkande. Jag vill också prata lite om den reproduktiva hälsan i Sverige.

I vår jämställdhetspolitiska motion har vi valt att fokusera mycket på förlossningsvården, och det är flera andra talare som har nämnt detta tidigare. För att säkra förlossningsvården i hela landet och höja kvaliteten på den vill Miljöpartiet ha ett mål om en barnmorska per födande kvinna. För

att uppnå detta behövs fortsatta satsningar på betald vidareutbildning för sjuksköterskor och på att förbättra arbetsvillkoren och arbetsmiljön inom förlossningsvården.

Miljöpartiet vill också se en permanent, statligt finansierad satsning på förbättrad arbetsmiljö och förbättrade arbetsvillkor genom nyanställningar och höjda löner för personal i hälso- och sjukvård. Barnmorskors genuina yrkeskunnande kring frisk graviditet och förlossning behöver också ges större utrymme och bättre förutsättningar inom vården. För att förbättra vården vid abort och av olika andra tillstånd som till exempel svår smärta vid mens, endometriosis och klimakteriebesvär vill vi också att barnmorskors förskrivningsrätt ska utredas.

Vi vill också tillsätta en utredning för att se över hela förlossningsvården. Vi behöver bli bättre på att motverka förlossningsskador och att tillvarata olika behov under förlossning. Bland annat vill vi se över om så kallade kulturtolksdoulor som finns i vissa regioner ska spridas till fler. Tryggheten för födande med lång resväg till förlossning måste också säkerställas, bland annat genom att erbjuda boende på patienthotell.

Miljöpartiet vill även att kvinnor och andra som kan bli gravida som inte är svenska medborgare eller bosatta i Sverige ska kunna göra abort här. Det är möjligt sedan 2007. Dock hindras många fortfarande av höga kostnader. För att möjliggöra en verklig tillgång till abort vill vi öppna för subventionerad abort för utländska medborgare. Vi vill också förenkla för hemaborter. När den enskilda gravida själv önskar och det inte finns komplikationsrisk ska det vara fullt möjligt att genomföra aborten hemma. För dem som önskar ska möjligheten givetvis alltid finnas att göra abort på sjukhus.

Fru talman! Det finns många områden där vården behöver förbättras, inte minst vad gäller de sjukdomar som oftast drabbar kvinnor. Vården för endometriospatienter måste förbättras. År 2018 kom nationella riktlinjer för vård av endometriosis med ett stort antal rekommendationer som berör diagnostik, behandling och omvårdnad. År 2019 publicerades också en uppföljning och utvärdering av vården av endometriosis. Utvärderingen genomfördes till viss del parallellt med att riktlinjerna togs fram, och därför hann regionerna inte anpassa verksamhetens insatser efter rekommendationerna i riktlinjerna. Men Socialstyrelsen identifierade ett antal förbättringsområden, och jag tror att vi är flera som har noterat att förbättringsområdena fortfarande kvarstår.

Fler sjukhus behöver en rutin för smärtlindring vid akuta vårdbesök. Fler patienter behöver erbjudas hormonell behandling. Det behövs en bättre uppföljning av behandlingseffekten. Fler kvinnokliniker behöver ha ett multiprofessionellt endometriosteam, och det behövs en mer strukturerad handläggning inom primärvård och elevhälsa. Det är centralt att riktlinjerna tillämpas, följs upp och utvärderas. Och regeringen bör säkerställa att så sker.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag nämna behovet av att förbättra screeningen för bröstcancer. Miljöpartiet anser att regeringen bör arbeta aktivt för jämlik mammografi även för kvinnor över 74 år för att motverka åldersdiskriminering. Vidare bör regeringen utreda införandet av individualiserad bröstcancerscreening och se över frågan om att alla som vill ska få information om sin så kallade brösttätthet i samband med mammografi.

Prot. 2022/23:110
23 maj

*Prioriteringar inom
hälso- och sjukvården*

Att ha täta bröst ökar risken för bröstcancer. Tyvärr försvårar det också upptäckten vid standardiserad mammografi.

Jag står bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 27.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

*Vägtrafik- och
fordonsfrågor*

§ 11 Vägtrafik- och fordonsfrågor

Trafikutskottets betänkande 2022/23:TU10
Vägtrafik- och fordonsfrågor
föredrogs.

Anf. 53 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera motionsbetänkandet om vägtrafik- och fordonsfrågor. Betänkandet behandlar över 100 yrkanden från allmänna motionstiden och innehåller också 38 reservationer. Betänkandet tar upp frågor såsom fossilfri fordonsflotta, tillgången på laddinfrastruktur, självkörande bilar, längre och tyngre lastbilar, besiktningen av fordon, fordonsmålvakter, historiska fordon och veteranbilar, vägskyltning med mera.

Fru talman! Vi i Sverige är beroende av fordon och fungerande infrastruktur för att våra företag och vår handel ska fungera. Fordon är också nödvändiga för att människor runt om i vårt land ska kunna åka till sina jobb och till sjukvård, fritidsaktiviteter med mera.

Sverige är ett stort och avlångt land, och det kräver att alla våra transportslag fungerar – både flyg-, båt-, väg- och järnvägstrafik. Vi behöver göra ännu mer för att ta vara på dessa möjligheter och se till att transportslagen kan samordnas ännu mer och att vi därmed kan utnyttja infrastrukturen så effektivt som möjligt.

Fru talman! De flesta motioner i betänkandet besvaras med att regeringen är mycket medveten om problemen som finns och arbetar med detta på Regeringskansliet.

En viktig fråga som lyfts upp är infrastrukturen för laddning. Här är problemet i dag brist på el men framför allt brist på tillräcklig laddningskapacitet.

Arbetet med detta bör intensifieras. Ska Sverige klara omställningen måste vi både producera mer el och kraftfullt bygga ut ledningssystemet. Men det är också viktigt att vi avsätter mark och planerar för fler rastplatser som klarar av laddningen av den stora mängd fordon som snart finns i vårt samhälle. Flaskhalsarna i ledningssystemet måste byggas bort för att klara framtidens behov.

Sverige behöver också ungefär dubbelt så mycket el som i dag fram till 2040 om vi ska klara att möta behovet av just el. Sverige kan då inte stänga av fungerande kärnkraftverk utan måste i stället jobba med hur man kan öka produktionen av stabil el i form av ny kärnkraftsel. Det arbetet pågår också för fullt på Regeringskansliet.

Fru talman! Det får inte bli så att elbristen hämmar omställningen till en fossilfri fordonsflotta. Redan om tre till fyra år kan antalet laddbara fordon i landet vara över 1 miljon. Detta förpliktar och kräver att arbetet med laddinfrastrukturen och elproduktionen snabbas upp.

Även digitaliseringen och framtagandet av självkörande fordon går mycket snabbt framåt. Även här gäller det att vi i Sverige är med och hjälper till så att inte politiken eller regelverket hämmar utvecklingen. Även detta arbete pågår på Regeringskansliet. Regeringen är väl medveten om problemet och jobbar med lösningar.

Fru talman! En annan viktig fråga är hur vi hjälper och underlättar för landets veteranbilsägare, de som sköter om vårt rullande kulturarv och ser till att våra barn och barnbarn kan få uppleva hur våra äldre fordon såg ut och fungerade. Dessa veteranbilsentusiaster gör ett stort kulturarbete i Sverige, och det ska vi stötta och hjälpa till med.

Här brukar partierna ofta vara överens. Ändå är det fortfarande så att regler och byråkrati hämmar denna hobby. Jag hoppas att den nuvarande regeringen kan leverera mer än den tidigare regeringen när det gäller att underlätta för landets veteransbilsfantaster. Det kan ju inte vara acceptabelt att importerade veteranbilar från USA ska bli behandlade som avfall, vilket skedde här i Sverige för några år sedan. Det var helt oacceptabelt.

Fru talman! År 2010 avreglerades besiktningensbranschen, och vi fick fler aktörer och fler besiktningstationer. Flexibiliteten ökade för landets fordonsägare. Det finns nu fler tider och fler stationer att välja på. Även konkurrensen ökade.

När Svensk Bilprovning tog bort sina mobila stationer i glesbygden skapade det däremot ett stort bekymmer för dem som miste närheten till sin station. Här behöver vi se över regelverket för att hjälpa till så att fordonsägare i glesbygden inte ska ha orimligt långt till sin besiktningstation. Detta kommer vi att bevaka noga och återkomma till.

Fru talman! Arbetet med att bekämpa fordonsmålvakter och se till att de betalar sina skulder har pågått en längre tid, men det är viktigt att vi fortsätter att följa detta noga för att med full kraft bekämpa de olagliga fordonsmålvakternas verksamhet.

Arbetet med att klassa in fler vägar i BK4 bör skyndas på. Detta är något som vi från Tidöpartierna kommer att driva på för. Vi vet att Trafikverket och regeringen arbetar med detta, men hastigheten bör öka så att fler vägar kan användas för tyngre fordon.

Fler vägar behöver i ett snabbare tempo klassas som BK4-vägar. Att kunna köra med både längre och tyngre fordon stärker svensk konkurrenskraft och är samtidigt ett bra miljöval, då man minskar utsläppen när man

transporterar mer gods vid varje resa. Finland har jobbat med dessa frågor, och det som är möjligt i Finland måste självklart också vara möjligt här i Sverige.

Fru talman! En annan viktig fråga som tas upp i betänkandet är möjligheten för motorcyklar att köra i kollektivtrafikfälten. Detta regleras i dag av kommunerna. Fler kommuner borde ta vara på denna möjlighet och där det är möjligt låta motorcyklar köra i kollektivtrafikfälten.

Fru talman! Vinterväghållningen är ett problem och har så varit under lång tid. Den har fått hård kritik. Många olyckor har rapporterats in, ofta orsakade av dåligt skötta vägar. Vinterväghållningen i Sverige fungerar inte som den borde. Trafikverkets upphandling av vinterväghållningen är något som verkligen behöver ses över och granskas i detalj. Sverige är beroende av säkra och framkomliga vägar även under vintern. Allt annat är helt oacceptabelt. Detta kommer vi i utskottet att bevaka noga.

Avslutningsvis, fru talman: Betänkandet tar upp många viktiga saker för att regelverket runt våra fordon och vägar ska fungera. Jag vet att regeringen arbetar aktivt med dessa frågor och att detta ska mynna ut i förslag på förbättringar som sedan kommer att landa här i riksdagen.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 54 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag lyssnade noga på Sten Berghedens anförande. Jag har som förberedelse inför denna debatt gått tillbaka för att läsa och titta lite grann på hur debatterna varit tidigare.

Det var ett lite annat tonläge hos Sten Bergheden nu, och jag kan villigt erkänna att jag håller med om det mesta som ledamoten sa i sitt anförande. Alla transportslag är viktiga, och vi behöver se till att alla transportslag hakar i varandra för att vi ska få ett så effektivt transportsystem som möjligt och nå de transportpolitiska målen. Vi behöver mer laddinfrastruktur och elproduktion. Vi behöver öka produktionen av alternativa bränslen med mera.

Men en sak som jag noterade att jag inte hörde något om, fru talman, var klimatet och hur vi ska nå klimatmålen.

Med tanke på den sverigedemokratiskt ledda regeringens beslut att slopa eller kraftigt minska reduktionsplikten skulle jag gärna vilja höra vad ledamoten Bergheden har för svar och lösningar på hur Sverige ska nå klimatmålen med minskad reduktionsplikt.

Anf. 55 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Carina Ödebrink, för frågorna! Klimatet är självklart den del som vi ständigt jobbar med. Det finns fler saker i betänkandet som jag skulle kunna lyfta, men innehållet är rätt omfattande så jag valde ut några delar.

Jag vet, precis som jag sa, att just klimatet, fossilfria bränslen och frågan om att klara våra långsiktiga mål är prioriterade för regeringen. Detta jobbar man ständigt med. Det är jag så trygg och säker i att jag inte behövde lyfta fram den biten. Jag försökte i stället lyfta fram de delar som vi behöver lägga ännu mer kraft på och som kanske glöms bort. Jag vet att klimatet ligger bland de översta delarna i regeringens arbete. Jag är helt

lugn med detta, och jag har stort förtroende för att vår regering ständigt håller klimatet som en viktig del.

Ledamoten tog upp reduktionsplikten och undrade hur vi ska klara den delen. Jag är rätt säker på att vi måste ha en fungerande infrastruktur och fordon som kan transportera både varor och människor runt om i landet.

Då är det inte rimligt att vi i Sverige lägger oss på den högsta reduktionsplikten i hela EU. Inte ens Tyskland lägger sig där. Vi ligger med det förslag på 6 procent vi nu har högre än vad Tyskland ligger på. Om man ska hårdgranska vilka som har sänkt mest i de här lägena finns det nog fler länder runt om i Europa som har gått ned betydligt mer.

Jag anser att Sverige också måste klara av både landsbygd, transporter och annat. Då kan vi inte straffbeskatta ihjäl de här personerna och företagen med orimligt höga skatter på bränslet.

Anf. 56 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Men om nu klimatfrågan och frågan om hur vi ska nå de mål som vi har förbundit oss till är så viktiga för Moderaterna och den sverigedemokratiskt ledda regeringen tycker jag ändå att det är rätt märkligt att det inte nämns med ett enda ord i Sten Berghedens inlägg.

Man kan diskutera nivån på reduktionsplikten, men både Klimatpolitiska rådet och Naturvårdsverket säger att reduktionsplikten är helt avgörande. Om vi ska klara målen behöver vi ha en fortsatt hög nivå på reduktionsplikten.

Jag uppfattade inte att jag fick något svar från Sten Bergheden på mina frågor. Hur ska regeringen nu garantera att klimatmålen nås? Och hur säkerställer regeringen att den sänkta nivån i reduktionsplikten garanterar en tillräcklig nivå av biodrivmedel för att säkra Sveriges självförsörjning? Jag tycker att det är två ganska tydliga och konkreta frågor, som jag hade önskat svar på.

Anf. 57 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, ledamoten! Det är självklart att regeringen sitter och jobbar med de frågor som du ställer. Man jobbar intensivt med att ta fram förslag på hur vi ska klara klimatmålen och samtidigt ändå se till att vi inte straffar ut vare sig landsbygden, lantbruket, företagen eller privatpersoner runt om i landet. Den här delen kommer du snart att få svar på.

Målen ligger fast, och detta jobbar vi aktivt med fortsättningsvis. Jag är trygg med det här, och jag litar på att vi har en regering som jobbar med frågorna. Jag *vet* att vi har en regering som jobbar med frågorna, och jag känner mig helt trygg med att få be att återkomma med exakta åtgärder för att klara av klimatmålen fullt ut för Sveriges del.

(Applåder)

Anf. 58 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! *Vägtrafik- och fordonsfrågor* – det är ett ganska gediget häfte där våra motioner från allmänna motionstiden hanteras, men där det också finns väldigt mycket kunskap att ta del av. Så till dig som lyssnar skulle jag vilja säga: Här är ett boktips! Betänkandet finns på riksdagens hemsida och heter TU10.

Det är läsvärt om man är intresserad av vilka frågor som vi i utskottet på olika sätt diskuterar och av de olika utredningar som den tidigare regeringen har tagit initiativ till. Det handlar också om det aktiva arbete som det tidigare trafikutskottet gjorde, där inte minst ledamoten Bergheden ingick. Han drev på hårt för ett antal frågor som han nu verkar mest nöjd med att kunna bevaka och arbeta vidare med.

Fru talman! Från Centerpartiets sida har vi tolv reservationer i betänkandet. Det visar på ett stort engagemang i frågorna. Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 3.

I går hade jag förmånen att besöka Volvo AB i Skövde tillsammans med Muharrem Demirok, Centerpartiets partiledare. Det är oerhört engagerande och inspirerande men också lite frustrerande att ta del av den gröna omställning som våra industrier nu är mitt uppe i. De får möta en regering med den ryckighet som uppstår när man drar undan olika typer av stöd – inte minst kopplat till tunga fordon, som det gäller i det här fallet. Det handlar alltså om oerhört stora investeringar. Den ryckigheten har aldrig gynnat tillväxten, och den har aldrig gynnat stabila förhållanden. Den har inte heller gynnat en tro på en bättre framtid kopplat till den gröna omställningen men också till konkurrenskraft och ökad tillväxt.

På detta område finns tre kluster i världen, och ett av dem ligger i Sverige. Det är helt fantastiskt! Då tänker jag att politiken måste ta detta på allvar, möta upp det fullt ut och se vilka satsningar man behöver göra för att detta fortsatt ska vara den position som vi vill ha också i den gröna omställningen, nämligen att ligga först.

Det handlar om tekniksiften, forskning och innovationer men också om regler, som den tidigare ledamoten var inne på. Det måste finnas tydliga målsättningar. Det gör mig bekymrad att se hur regeringen mest bevakar frågor och möjligtvis anser våra förslag vara besvarade i och med att man jobbar med frågan.

Vi vet att vi behöver stärka styrningen mot fler miljöfordon vid fordonsköp. Då är det oerhört olyckligt att göra som regeringen och dra undan den möjligheten. Man hävdar att det inte har visat sig i de olika nybilssiffrorna och så vidare. Men ibland sägs det att allting går att bevisa med olika former av statistik och sättet man mäter på. Jag tycker att det är oerhört viktigt att man granskar detta, för då ser man att denna ryckighet inte leder till goda förutsättningar framåt.

Vi behöver ha ytterligare introduktion och produktion av fossilfria drivmedel. En fråga som är oerhört aktuell just nu är biogasen. Från mitt hemmadistrikt, om jag får kalla det så, Skaraborg hade man nu varit beredd att lägga hundratals miljoner på att tillverka ny biogas. Allt ligger inte på regeringens bord; jag är fullt medveten om det. Men regeringens hantlande leder till osäkerhet, och att inte kunna hantera detta med större tydlighet och säkerhet skapar såklart oro. Det imponerar inte.

Vi behöver också förbättra möjligheten att konvertera, och här kan grönt avdrag vara en viktig del. Det behövs inte en teknik framåt, utan det behövs flera olika tekniker framåt – både för att skapa en bredd i våra innovationer och vår utveckling och för det säkerhetstänk vi behöver ha inför höjd beredskap. Då är det oerhört viktigt att inte lägga alla ägg i samma korg. Men från regeringens sida låter det som att det är enbart elektrifieringen som är vägen framåt.

Jag tycker om att tänka positivt. När den föregående talaren säger att vi inte ska vara oroliga för klimatfrågorna och att man fullt ut kommer att leverera på klimatmålen ser jag verkligen fram emot den klimathandlingsplan som kommer till hösten – jag hoppas att den kommer tidigt i höst – och som ska visa vägen framåt. Just nu finns nämligen inte verktygen i verktygslådan fullt ut för att göra det.

Jag är dock orolig att det blir andra delar som får betala för detta. Då kommer det att handla om skog och jord. Jag blir förvånad över att Moderaterna och Kristdemokraterna går med på en politik där man sänker reduktionsplikten på ett sätt som visar att man böjer sig för andra partier.

Ledamoten Bergheden säger att man skattar sig till döds. Det finns faktiskt andra vägar framåt än att sänka reduktionsplikten om man vill sänka priset vid pump.

Centerpartiet har presenterat det vi kallar Tanka svenskt! Man kan sänka momsen på biobränsle till den lägsta nivån. Man kan öka utbudet av biodrivmedel. Man kan sänka reduktionspliktsavgifterna. Man kan också ta bort koldioxidskatten på biobränsle inom reduktionsplikten. Det finns faktiskt åtgärder att vidta, utan att sätta klimatet i pant, som skulle ge ungefär 4 kronor vid pump. Det skulle ha varit intressant att lyssna till de diskussioner som gjorde att man låste sig vid bara en sänkt reduktionsplikt.

Fru talman! Det finns många reservationer i betänkandet – jag nämnde våra tolv – om allt från vinterväghållning till självkörande fordon, fossilfri fordonsflotta, längre och tyngre fordon och funktionalitet på olika sätt.

Jag instämmer med föregående talare när det gäller förstärkningen av vägnätet, att det behövs ett sammanhållet vägnät kopplat till BK4 och möjligheten för lastbilar att vara både tyngre och längre. Precis som ledamoten sa handlar det om att få ett antal positiva effekter där – att minska olycksrisker, koldioxidutsläpp, luftföroreningar och annan miljöpåverkan.

Det finns mycket man skulle kunna säga. Vägtrafik- och fordonsfrågor är jätteviktiga för utvecklingen i hela Sverige och för alla människors möjlighet till mobilitet, inte minst på landsbygden. Att man då tar bort verktyg, att man inte vill låta sättet att transportera människor och gods vara en del av klimatomställningen, gör mig bedrövad.

Fru talman! Det finns mycket vi behöver göra. Det finns mycket regeringen behöver göra. Jag ser också fram emot att det börjar komma propositioner till riksdagen. Nu har regeringen snart haft ett år på sig. Det fanns mycket material och mycket som det tidigare trafikutskottet drev på och satte igång. Nu är det upp till bevis om vi ska nå klimatmålen och också göra det genom att satsa på vägtrafik- och fordonsfrågor inom det här området.

Anf. 59 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten Ulrika Heie!

Som många i riksdagen vet är jag inte född och uppvuxen i Sverige. Jag kom till Sverige när jag var 23 år gammal. Den bild jag hade var att jag kom till ett land där beslut fattas rationellt, av kloka personer och med logik.

Den bild jag har i dag är precis den motsatta. Ett exempel är Sveriges klimatmål, som i princip har tagits fram av Miljöpartiet under den dåvarande regeringen och som i grund och botten bygger på ohållbara målsättningar som är extremt svåra att nå och som kommer att slå extremt hårt

mot vår ekonomi och mot den vanliga människan som går till arbetet, kommer hem och bara vill försörja sin familj.

Min fråga till ledamoten Ulrika Heie är: Har Centerpartiet tagit hänsyn till ekonomiska aspekter av Sveriges klimatmål för vanliga människor?

Anf. 60 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, Rashid Farivar, för frågan! Jag kan bara säga: Ja. Det är alldeles självklart att vi har tagit hänsyn till ekonomiska aspekter. För våra barns och våra barnbarns skull har vi ett ansvar att följa den utveckling vi ser när det gäller klimatomställningen.

Rashid Farivar säger att vi inte skulle fatta beslut med rationalitet och logik. Här stod ju den absoluta majoriteten bakom våra klimatmål när de togs. Och det är klart att de inte tas på känsla. Det är klart att de tas med förutsättningar för hur man kan se till att det blir ekonomiskt hållbart på olika sätt. Därför har vi arbetat med grönt avdrag och med olika stöd, till exempel bonus malus-systemet, för att säkerställa och använda politiken som katalysator för en positiv utveckling.

Att kalla det irrationellt tycker jag är synnerligen olyckligt. Det handlar om att vi ger förutsättningar för framtiden med ny kunskap, med forskning och med teknisk utveckling, något som jag också vet att ledamoten har arbetat en hel del med. Det är viktigt att de delarna får fortsatta förutsättningar.

Så visst är det så. Jag tog också ganska ingående upp i mitt anförande hur Centerpartiet visar på andra vägar där både klimatmål och en minskad kostnad för och ökad produktion av biodrivmedel tar hänsyn till enskilda människors ekonomi. Framför allt är det också viktigt för oss som föregångare, en viktig faktor för att kunna visa vägen framåt. Jag tänker att vi har ett ansvar eftersom vi både kan och vill.

Anf. 61 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Det är exakt vad jag säger. Hur kan man tro att alla beslut som fattas i Sveriges riksdag är rationella och logiska? Det tycker jag är ologiskt tänkande. Det finns många exempel i historien där olika parlament har tagit ologiska och irrationella beslut. På vilket sätt är det rationellt att lägga ned fungerande kärnkraftsreaktorer och sedan satsa på elektrifiering när vi har brist på el? På vilket sätt är det rationellt att försvåra framtagning av cement och sedan vilja bygga vindkraftverk? På vilket sätt är det rationellt att driva hög inblandning av biobränsle, som i stort sett kommer från animaliska rester, i bränsletankar? På vilket sätt är allt detta rationellt?

Jag motsätter mig extremt mycket ledamotens sätt att hänvisa till våra barn och barnbarn i den här debatten. Jag kan också nämna hur Muharrem Demirok uttryckte sig i tv:s partiledardebatt: Det beskedet – alltså om reduktionsplikten – var också dödsdomen för de svenska klimatmålen. Ni har tagit död på dem och begravt dem. Hur ska ni kunna se barnen i ögonen, frågade han också.

Detta sätt att resonera tycker jag är helt fel.

Många irrationella beslut har fattats i den här kammaren under den förra regeringen. Det är exakt det jag menar.

Anf. 62 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Det är viktigt få tala om varför det är viktigt att tänka på framtiden, på våra barn och ungdomar och på att skapa framtidstro. Mig oroar det nämligen oerhört mycket om våra unga växer upp och känner att vi inte tar klimathotet, som vi faktiskt ser komma i olika former med extremväder och annat, på allvar eller att vi inte fattar logiska beslut för att skapa en bättre framtid.

Ledamoten kallar en annan logik för ologisk. Vi kan ha en diskussion i ett annat sammanhang om vad som är logiskt och ologiskt. Det är uppenbart att det finns olika logiker man kan följa när det gäller det här.

För mig blir målsättningen otroligt viktig. Jag hoppas att den kan delas av många. Vi har ett ansvar för att ställa om på olika sätt. Ledamoten nämnde slaktavfall och animaliska produkter i biobränslen. Det kan väl vara bra att använda sådant som kan betraktas som avfall och göra något av det som vi kan ha nytta av.

Min bild är däremot att vi kan skapa förutsättningar för att svenska råvaror kan vara en del av omställningen framåt. Därför är det viktigt med till exempel det som Peter Norman kommit fram till när det gäller biodrivmedel kopplat till flygbränsle och andra delar där vi kan visa att vi kan använda oss av de råvaror som finns.

Ibland är det företagsekonomiskt lönsamt att göra på andra sätt. Men här finns incitament som vi kan fatta beslut om och som ger oss förutsättningar att fortsätta ligga i framkant och vara en del av den gröna omställningen. Det förväntar sig näringslivet. Jag tänker att också framtida generationer förväntar sig det. Ledamoten nämnde själv gemene man. Låt mig därför prata om gemene man, som väl är både barn och äldre. Det är viktigt för alla.

Anf. 63 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Ledamoten höll ett intressant anförande. Jag hade inte tänkt ta replik på Ulrika Heie, men hon tar i sitt anförande upp att hon efter ett besök i Skövde vill adressera att fordonsklustret i Sverige vill att politiken ska skapa de bästa förutsättningarna för klimatomställningen och att det är ett samarbete. Det fordonsklustret efterfrågar mest av allt är mer el, mer effekt och mer laddinfrastruktur. Det är nämligen de som tar fram fordonen.

Om ledamoten Heie från Centerpartiet nu vill ge fordonsklustret bra förutsättningar för klimatomställningen undrar jag varför man röstade för nedläggning av flera kärnkraftverk under förra mandatperioden. Det skapade just den energikris som Västsverige upplever och som nu är den största osäkerhetsfaktorn för hela fordonsklustret i Västsverige och Göteborg. De har inte tillgång till tillräckligt mycket el.

Anf. 64 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Det är alltid roligt med positiv respons. Helena Gellerman sa att det var ett intressant anförande. Det värmer gott.

Fordonsklustret jag nämnde är de tunga fordonsföretagen, bland annat Volvo AB. De nämnde tre saker. Ledamoten har helt rätt i att det handlar om energi. Men det handlar också om kompetensförsörjning och om infrastruktur. Alla de tre är oerhört viktiga för att man ska klara sig framöver.

När det gäller energin finns det mycket att säga. Ledamoten är också från Västsverige. Vi vet båda att det finns ett oerhört stort behov. I Skaraborg, som jag kommer från, tror jag att en tredjedel av den energiproduktion vi behöver är egen produktion. Vi vet också att det kommer att behövas mer framöver.

För bara ett par veckor sedan hade vi tillfälle att träffa landshövdingen. Han visade tydligt på behovet av ytterligare grön energi och på vindkraftens möjligheter i Västsverige. Nu blev några vindkraftverk söder om Göteborg föremål för en positiv behandling av regeringen. Men vi väntar på besked om parker även norr om Göteborg. De är oerhört viktiga. De kan faktiskt motsvara energiproduktionen från en kärnkraftsreaktor. Här finns möjlighet att jobba helt förnybart med energin. Det ser jag som viktigt framöver.

Vi har haft breda uppgörelser om energilösningar. Jag skulle önska att det togs initiativ till det på olika sätt. Det finns möjlighet för regeringspartierna att fortsätta ha breda överenskommelser på energiområdet. Det vore positivt.

Anf. 65 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Jag får tacka för svaret, även om jag inte fick svar på min fråga.

Det råder nog ganska stor konsensus i trafikutskottet om att vi måste satsa på laddinfrastruktur och underlätta kompetensförsörjningen för den enorma omställning som vi står inför när det gäller vägtransporterna och även andra transporter.

Ledamoten tar upp precis den fråga som jag adresserar; vi behöver mer el och mer effekt i Västsverige. Hon tar också upp att regeringen nu har ställt sig positiv till att det ska byggas vindkraftverk som motsvarar *en* kärnkraftsreaktor. Elen från den vindkraften kommer kanske om tio år, när det är klart. Men Västsverige behöver energi nu. År 2025 ska Northvolt starta sin fabrik.

Om inte Centerpartiet hade fattat beslutet att lägga ned så många kärnkraftsreaktorer tillsammans med de andra partierna som fattade det beslutet hade det inte varit ett problem. Då hade energin funnits. Hela fordonsklustret i Västsverige hade sluppit den osäkerhetsfaktorn och hade kunnat gå all-in på att producera batterier och sina bilar.

Jag återkommer till min fråga. Hur kommer det sig att Centerpartiet stod bakom att lägga ned alla de kärnkraftsreaktorerna under förra mandatperioden, vilket nu har försatt hela Västsverige i den energikris som man upplever?

Anf. 66 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, Helena Gellerman, för förtydligandet av frågan!

I slutet av 00-talet gjorde alliansregeringen en bred energiöverenskommelse. Där intog Centerpartiet faktiskt en annan inställning till just kärnkraften än vi haft långt tidigare. Det är allmänt känt att våra två partier, som ändå ligger någorlunda i mitten av svensk politik, haft ganska olika syn på delar av energipolitiken genom åren. Men vi gjorde faktiskt överenskommelser i den överenskommelse som alliansregering 1 hade.

Det finns olika beskrivningar av varför kärnkraften inte lönat sig och varför den tagits bort. Det finns en gammal folkomröstningsidé i bakgrunden men givetvis också ny teknik och så vidare.

Ledamoten säger att det kommer att dröja tio år innan vi får elektricitet från vindkraftsparkerna till havs. Men, ledamoten, det kommer väl ändå att ta ännu längre tid innan man har fått nya kärnkraftverk på plats?

Kärnkraftsbolagen säger också att det inte fanns möjlighet att fortsätta driva kärnkraftverken fullt ut. Vi sa redan tidigare, i en gemensam överenskommelse, att man skulle få möjlighet att göra uppgraderingar och så vidare. Och det har väl varit viktigt att ge de möjligheterna.

Återigen – jag skulle önska att man tog större ansvar för helheten och såg det förnybara på det sätt som inte minst miljöministern, som tillhör ledamotens parti, brukar lyfta fram vid många tillfällen.

Anf. 67 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi *Vägtrafik- och fordonsfrågor* här i kammaren. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi har 10 000 åkeriföretag i vårt land. Ett av dem finns i Motala, och det besökte jag för några veckor sedan. Det var mycket intressant att lyssna till dem och att diskutera. Företaget ser mycket möjligheter och även utmaningar framåt. Åkeriet satsar stort på fossilfria transporter. När vi diskuterade det lite var det en fråga som de verkligen strök under: oron över om det kommer att finnas el framöver. Ska de våga satsa på att köpa de där eldrivna lastbilarna måste det naturligtvis finnas el att tillgå. Jag kan förstå deras oro.

Vi har haft en regering som lade alla ägg i samma korg och stängde reaktor efter reaktor. Den nya regeringen har en annan politik, där kärnkraft och vattenkraft ses som planerbar baskraft som kan kompletteras med vind- och solenergi. Det är viktigt att det finns el även de dagar när det inte blåser.

Fru talman! Flera åtgärder har vidtagits under senare år för att stärka klimatarbetet, men mer måste till för att säkerställa elproduktionen i Sverige och för att få full effekt av den pågående elektrifieringen av fordonsflottan. Detta arbetar regeringen med. Dessutom satsas pengar i budgeten på fler laddstationer för tunga fordon samt tankinfrastruktur för vätgas. Den satsningen är bara början, och det kommer mer satsningar framöver.

Fru talman! Tyvärr klarade inte förra regeringen av att minska den stora underhållsskuld som byggts upp när det gäller vägarna i landet. Enligt Svenskt Näringsliv är den totala underhållsskulden beräknad till 77,5 miljarder i år, och den förväntas stiga till hisnande 113 miljarder 2033 om ingenting görs. Det är en oerhört viktig signal till alla landets åkare och alla som lever och verkar på landsbygden att den här regeringen tillsammans med samarbetspartiet kommer att prioritera säkra och åkbara vägar i hela landet.

När man talar med åkare från olika delar av Sverige kommer det ofta upp frågor om vinterväghållningen, och man säger att den har blivit sämre med tiden. Det är viktigt att Trafikverket följer upp verksamheten kring våra vägar och att man lever upp till de höga krav som ställs. Under 2023 är det avsatt mer än 14 miljarder kronor för drift och underhåll av de statliga vägarna, och vi i utskottet kommer att bevaka frågan, precis som min riksdagskollega sa förut.

Fru talman! Nu har Sverige äntligen en regering och ett samarbetsparti som har satt ned foten när det gäller reduktionsplikten. Den ska ned från dagens 30,5 till 6 procent vid nyåret. Vi anser att det inte går att fortsätta straffa företag och människor som lever på landsbygden – för det är vad det handlar om. Med den politik som fördes av förra regeringen var planen att den fossilfria inblandningen skulle bli 66 procent. En liter diesel skulle då kosta uppemot 32–33 kronor per liter vid pumpen. Vi sänder en viktig signal att hela Sverige ska leva.

Anf. 68 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! I dag hann jag ta replik. Ledamoten har annars en finurlig förmåga att snabbt och med kraft avsluta sina anföranden – men nu hann jag. Jag är nämligen oerhört angelägen om att få ställa frågor till ledamoten, som ju tillhör samma parti som både landsbygdsministern och infrastrukturministern.

Jag har två frågor. Ledamoten nämnde själv vinterväghållningen och vikten av att den fungerar. Jag är nyfiken på hur infrastrukturministerns parti ser på hur man kan få vinterväghållningen att fungera på ett bättre sätt. Det finns ju tankar på, inte minst i norra Sverige där problemet ändå är något större, att se över möjligheten att de som sköter vinterväghållningen skulle kunna få köra åt både Trafikverket på statliga vägar och åt enskilda vägsamfälligheter. Är det någonting som ledamoten tror är vägen framåt för att lösa problematiken kopplad till vinterväghållningen i norra Sverige? Det var fråga nummer ett.

Nu kommer fråga nummer två. Ledamoten säger att man ska stärka klimatarbetet men hänvisar nästan enbart till elektrifiering. Vätgas nämndes i och för sig, men annars handlade det om elektrifiering. Är inte det att lägga alla ägg i samma korg att enbart fokusera på den delen? Vad säger ledamoten om det som inte minst biogasproducenterna upplever med anledning av den problematik som dykt upp på det området? Jag skulle gärna höra mer om det från ledamotens sida eftersom både landsbygdsministern och infrastrukturministern tillhör Kristdemokraterna, Magnus Oscarssons parti. Hur tänker man sig att stärka möjligheterna till biogasproduktion?

Anf. 69 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Ulrika Heie, för frågorna! Vi hade en diskussion om tid i utskottet i dag, så jag försökte hålla mig kort. Jag noterade att ledamotens anförande var precis sju minuter långt, och det var ju bra.

Jag tänker att vi absolut kan hjälpas åt att förbättra vägarna. Förslaget som ledamoten nämnde är jätteintressant. Det är ett stort bekymmer att man upplever att det har blivit sämre på vägarna. Som jag tog upp i mitt anförande läggs det mycket pengar på underhåll. Regeringen ser alltså vikten av att Trafikverket ser över att det verkligen sköts. Är det inte sant, eller är det sant? Det måste naturligtvis skärpas upp. Oavsett om man pratar om Norrland, Västergötland, Östergötland eller vägar på andra håll är detta otroligt viktigt. Inom en snar framtid ska vi i utskottet diskutera detta med åkerinäringen, och det blir en jätteviktig samling.

Detta måste följas upp. Man måste se till att det blir ordning på vägarna och att det inte finns några trafikfaror eller till och med dödsfallor. Det pratas faktiskt om sådana. Jag ser fram emot att få till detta, och precis som

ledamoten från Moderaterna tog upp och som utskottet avser kommer vi naturligtvis att följa upp detta från regeringens sida.

Jag får svara på den andra frågan i nästa runda.

Anf. 70 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Då kan jag kanske inte fylla på med de bägge frågor jag hade tänkt, för frågan om biogasproduktionen är jag oerhört angelägen om att ledamoten svarar på. Men jag skulle också vilja ställa en fråga om underhållsskulden. Jag har tagit del av samma rapport som ledamoten om 77 miljarder i underhållsskuld och att det blir 113 miljarder om man inte gör någonting under den här planeringsperioden.

Är det ett löfte från Kristdemokraterna i dagens debatt att man kommer att lösa den underhållsskulden under kommande genomlysning av planen som gäller framåt? Är det så vi kan betrakta det ledamoten säger om vilka pengar som behövs för att komma till rätta med underhållsskulden?

När det gäller biogasproduktionen vill jag gärna höra på vilket sätt ledamotens parti och ledamoten själv avser att arbeta för att svensk biogasproduktion ska få hållbara förutsättningar. Som det ser ut nu har biogasproducenterna ett fantastiskt tålamod mot bakgrund av den utveckling som varit på området, men dråpslaget som handlar om att man kommer att höja kostnaden påverkar såklart oerhört mycket. Det gäller inte minst de nya projekt som är på gång.

Jag vet att ledamoten är engagerad i landsbygds- och lantbruksfrågorna, och här handlar det om biogasproduktion som ger god gödsel till lantbruket. Jag tänker alltså att ledamoten är dubbelt engagerad i frågor om biogas för att också kunna ge rätt förutsättningar. Jag ser fram emot svaret som gäller biogasproduktionen och att få höra ännu mer om på vilket sätt ledamoten avser att verka för att komma till rätta med underhållsskulden.

Anf. 71 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen Ulrika Heie för frågan.

Ledamoten frågade om löftet. Jag kan åtminstone ge som löfte att vi som regering ska arbeta mycket hårdare för att minska skulden än den förra regeringen gjorde. Där var ju även Centerpartiet en del i det hela.

Vi ser hur mycket pengar som fattas och att den förra regeringen inte gjorde det här. Det var inte något dukat bord som nuvarande regering kom till; det var ett bord som inte var avdukat. Vi fick se till att få till detta, och det är vad regeringen har gjort i de första budgetar som har lagts fram. Jag kan i alla fall ge löftet att vi i detta fall ska göra mycket mer än den förra regeringen gjorde.

Ledamoten tog även upp biogasen, som är en otroligt viktig fråga. Precis som ledamoten säger har man hjärtat i detta. Vi vet ju vad det betyder, särskilt för de människor som kanske har satsat hela sitt liv på att få igång det här och gjort det utifrån de löften som gavs när det hela byggdes upp. De fick klartecken från både den förra regeringen och EU om att det bara var att köra på. Men helt plötsligt säger någon från EU:s sida att det inte går och att det är otillbörligt.

Det här är självklart jätteallvarligt. Jag har möten flera gånger i veckan då vi framför allt diskuterar detta och tar upp hur man kan lösa problemen för de människor som har satsat så mycket. Detta är allvarligt.

Jag håller med ledamoten att om det inte löses på ett bra sätt riskeras hela biogastillverkningen och produktionen i vårt land, vilket vore mycket, mycket allvarligt.

Anf. 72 CARINA ÖDEBRINK (S):

Fru talman! Betänkandet vi nu debatterar behandlar motioner om vägtrafik och fordonsfrågor inom en rad olika områden från den allmänna motionstiden. Jag tänker uppehålla mig vid några delar som vi socialdemokrater tycker är särskilt viktiga. Inledningsvis vill jag tydliggöra att vi står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1 om en fossilfri fordonsflotta. Jag återkommer till den.

Vi socialdemokrater prioriterar en rättvis, hållbar och modern transportpolitik som bidrar till klimatomställningen och stärker Sveriges konkurrenskraft. Om vi ska lyckas med detta behöver politiken skapa långsiktiga förutsättningar och spelregler för marknaden, men politiken och näringslivet behöver också kroka arm för att vi snabbare ska ta oss bort från beroendet av fossila bränslen. Detta är inte minst viktigt i det säkerhetspolitiska läge världen i dag befinner sig i.

Klimatlagen har som långsiktigt mål att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser 2045 och att växthusgaserna från inrikes transporter ska minska med 70 procent till 2030 jämfört med 2010. I början av året fattade dessutom EU-parlamentet beslut om förbud mot försäljning av nya bilar med bensin- eller dieselmotorer från 2035.

Inrikes transporter svarar för nästan en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Där står vägtrafiken för den största andelen utsläpp. Fler elbilar och en ökning av andelen biodrivmedel på grund av höjd reduktionsplikt bidrar till minskade utsläpp, men det räcker inte.

I mars överlämnade Klimatpolitiska rådet sin årliga rapport där regeringens samlade politik utvärderas i förhållande till de klimatmål som riksdag och regering har fastställt. Faktum är att vårt sätt att leva medfört en snabbt stigande global medeltemperatur med extrema väderhändelser som följd. I närtid har vi kunnat ta del av tidig och extrem hetta i södra Europa. I norra Italien har skyfall och översvämningar med flera dödsfall inträffat. Klimatförändringarna är här och nu och kräver kraftfulla åtgärder här och nu men också ett förändrat beteende hos oss alla om vi ska rädda planeten åt kommande generationer.

Klimatpolitiska rådet slår fast att Sveriges utsläpp behöver minska snabbare än de hittills har gjort. Rapporten är tydlig vad gäller regeringens politik hittills: ”Den politik som den nya regeringen hittills presenterat är inte tillräcklig för att nå klimatmålen för år 2030. I stället för att snabbt minska utsläppen kommer hittills beslutade och aviserade förändringar tvärtom, också enligt regeringens egen bedömning, att i närtid *öka* utsläppen. Det gäller framför allt från inrikes transporter och arbetsmaskiner. — — — Det vore anmärkningsvärt och allvarligt om minskningen nu inte bara skulle gå för sakta, utan vändas i motsatt riktning.”

Sju av riksdagens partier stod bakom beslutet om reduktionsplikten. Endast Sverigedemokraterna var då motståndare. Kristdemokraterna kallade reduktionsplikten för en hörnsten i Kristdemokraternas klimatpolitik. Det var då. Nu är det andra tongångar när vi har en sverigedemokratiskt styrd regering.

Beslutet om att kraftigt sänka reduktionsplikten från årsskiftet har mötts av mycket skarp kritik. Konsekvenserna kommer att bli höjda klimatutsläpp, och den utlovade prissänkningen bedöms av drivmedelsbranschen som orealistisk.

Regeringen skapar också osäkerhet i näringslivet där stora investeringar görs för att öka produktionen av hållbara biodrivmedel. I stället riskerar nu kommande produktion och gröna jobb att hamna på marknader utanför Sverige.

Varför behövs reduktionsplikten? Det handlar om att vi ska nå våra klimatmål och om att skapa jobb i den gröna omställningen. Det handlar också om att stärka vår egen beredskap och säkerhet. En högre efterfrågan på fossila bränslen kommer att innebära ett ökat beroende av en orolig omvärld. Både Naturvårdsverket och Klimatpolitiska rådet är tydliga med att det krävs en reduktionsplikt på hög nivå för att vi ska klara omställningen.

Socialdemokraternas mål är att Sverige ska vara det första fossilfria välfärdslandet i världen och ledande i den gröna omställningen. Därför behöver vi öka – inte minska – takten med att minska transportsektorns utsläpp. Det går inte att backa in i framtiden.

Klimatbonusen ledde till en kraftig ökning av antalet nyregistrerade laddbara fordon. Vi behöver snabba på elektrifieringen av transporterna, bygga ut laddinfrastrukturen och öka produktionen av el för att ställa om och nå våra mål.

Med detta sagt yrkar jag bifall till Socialdemokraternas reservation 1.

Låt mig också säga något om avregleringen av fordonsbesiktningen. Den förväntades leda till lägre priser, mer valfrihet för konsumenterna och högre kvalitet. Riksrevisionen gjorde 2021 en granskning av avregleringen. Den visade att konkurrensen visserligen hade ökat men att priset för kunden också hade ökat kraftigt, med hela 56 procent sedan 2010. Under samma period ökade konsumentprisindex med 10 procent. Tillgängligheten i glesbefolkade regioner är också näst intill oförändrad. Samhällsviktig service måste finnas tillgänglig i hela landet, och därför vill vi se över hur en återreglering av fordonsbesiktningen skulle kunna gå till.

Vi lever i en osäker och orolig tid. Klimatkrisen och ett krig i vårt närområde påverkar människors vardag. Många hushåll är i dag oerhört ekonomiskt pressade. Politikens och regeringens uppgift är då att så långt som möjligt visa på en väg framåt för att vi ska klara klimatomställningen och underlätta för dem som har det ekonomiskt svårast och har minst marginaler. Den sverigedemokratiskt ledda regeringens insatser hittills visar tyvärr inte att man tar dessa uppgifter på det allvar de förtjänar.

(Applåder)

Anf. 73 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten Carina Ödebrink! Jag begärde replik på samma linje som när jag gjorde begärde replik på Ulrika Heies anförande, och jag säger samma sak nu: Det är karakteristiskt för Sverige att vilja gå före och visa vägen – att vilja rädda planeten och vara världsledande – utan att ta hänsyn till ekonomiska och sociala aspekter av de beslut som fattas i riksdagen.

Jag vill fokusera på reduktionsplikten, som var ett fokusområde för ledamoten. Det finns underlag som tydligt visar att den underliggande resursmässiga och ekonomiska verkligheten gör er reduktionskalkyl helt omöjlig, Carina Ödebrink. Enligt statens offentliga utredning SOU 2023:15 slukar nämligen Sveriges reduktionsplikt ensam mer än hälften av hela Europas HVO-biodrivmedel. Inte ens om vi tog hit hela världens biodrivmedel skulle det rädda Sveriges klimatmål. Reduktionsplikten ger också kontraproduktiva effekter ekonomiskt och miljömässigt.

Hur ser ledamoten Carina Ödebrink och Socialdemokraterna på dessa effekter av reduktionsplikten?

Anf. 74 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Först måste jag säga att jag är oerhört glad och stolt över att vara en del av en rörelse som vill rädda planeten. Jag är en del av en rörelse som ser hur det ser ut i världen i dag, med extrem hetta och översvämningar som beror på vårt sätt att leva. Jag är otroligt glad över att jag hör till en rörelse som ser det och vill göra något åt det – som vill skapa en bättre morgondag och en bättre värld för jordens och Sveriges befolkning.

Frågan till Rashid Farivar blir ju vad hans vision är för att rädda planeten. Sverige har trots allt förbundit sig att nå ett antal klimatmål. Jag tycker att frågan faller tillbaka på ledamoten själv. Jag uppfattar att ledamoten lägger fram fakta, men vad är lösningen?

Vi ser att Sverige måste ställa om. Den egna, inhemska produktionen måste öka, och laddinfrastrukturen måste byggas ut. En massa olika saker behöver göras för att vi i Sverige ska nå de klimatmål vi har förbundit oss att nå. Jag vill gärna höra hur Rashid Farivar tänker sig att man ska lösa frågan hur Sverige ska nå klimatmålen, med tanke på att Sverigedemokraterna egentligen ville slopa reduktionsplikten helt och hållet. Nu kommer den ju att bli knappt märkbar för människor vid pumpen.

Berätta alltså gärna för mig hur ni löser detta, Rashid Farivar!

Anf. 75 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten Carina Ödebrink!

Jag kan börja med att säga att jag inte har någon ambition att rädda planeten. Jag tror inte ens att planeten behöver räddas från svenskar.

Jag går tillbaka till min fråga med ett citat från utredningen jag nämnde. ”Råvarorna till HVO” – det står för hydrogenated vegetable oil – ”består oftast av jordbruksgrödor eller restströmmar från livsmedelsindustrin, såsom animaliska fetter eller frityroljor. Sverige har de senaste åren tagit en stor andel av den globala HVO-produktionen i anspråk och Drivkraft Sverige uppskattade att Sverige 2018 använde cirka 30 procent av den globala produktionen av HVO, eller 55 procent av produktionen inom EU.”

Enligt riksdagens utredningstjänsts rapport 2023:70 bestod hela 63 procent av Sveriges HVO år 2021 av slakteriavfall från världens alla hörn. Det transporterades från hela världen till Sverige för att tankas i våra bilar så att vi skulle kunna köra runt. På vilket sätt är det miljövänligt? På vilket sätt kommer det att rädda planeten?

Det är extremt beklämmande att man beskriver reduktionsplikten som skillnaden mellan liv och klimatmässig död. Jag är jättestolt över vårt arbete tillsammans med regeringen för att slopa reduktionsplikten. Jag hade helst sett att vi slopade den helt och hållet – att den var totalt 0 procent –

eftersom vi behöver biobränsle till de industrier eller transportmedel som inte kan gå på el, till exempel sjöfart och flyg. Där behöver vi biobränsle.

Jag ställer samma fråga som jag ställde till ledamoten tidigare.

Anf. 76 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Egentligen skulle jag kanske nöja mig med att säga något om det som Rashid Farivar inledde sin andra replik med, nämligen att han inte har någon avsikt att rädda planeten. Jag kan bara beklaga detta, och sedan finns det egentligen ingenting mer att säga. Jag tycker att det är häpnadsväckande att det kommer ett sådant uttalande från en ledamot av Sveriges riksdag.

Sverige har varit, är och kommer förhoppningsvis även i framtiden att vara ett föredöme i världen – ett land som går före, som genomför den gröna omställningen och som ser till att de gröna jobben hamnar här i Sverige. Det är jag stolt och glad över, och det tycker jag att vi ska fortsätta med. Jag stannar där, fru talman, för jag tycker inte att det finns mer att tillägga i detta replikskifte.

Anf. 77 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Carina Ödebrink, för ditt tal! Ledamoten nämnde Kristdemokraterna, så jag kände lite grann att jag var tvungen att begära replik och försvara det vi har sagt och gjort.

Vi tyckte som ledamoten sa – jag kommer inte ihåg om vi kallade det just hörnsten, men vi tyckte att det var viktigt. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att vara ödmjuk och kunna säga att något kanske inte blev det bästa för landet. När man ser att det är så tycker jag att man ska kunna säga att det inte var rätt väg utan att man vill tänka om. Det är därför vi säger att vi inte vill ha en så kraftig reduktionsplikt som den som beslutades. Det blev fel, och vi tänker att det nog är bättre att gå ned till den nivå vi nu har beslutat om, det vill säga 6 procent.

Ledamoten pratade om de ekonomiskt svåra förhållanden som många nu drabbas av på grund av hur det ser ut i vårt land. En del i detta är naturligtvis att drivmedelskostnaderna verkligen skenar iväg. Med dessa priser och med den tanke som den förra regeringen hade om att höja reduktionsplikten från 30,5 upp till 66 procent skulle vi prata om någonstans 32–33 kronor per liter för att tanka. Vem är det då som drabbas hårdast? Jo, som ledamoten själv var inne på är det de som lever under svåra ekonomiska förhållanden. Men många tycker ju att det inte går.

Min fråga till ledamoten är: Vet ledamoten hur många procent av det fossilfria som köps in som inte är från Sverige?

Anf. 78 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag är väldigt glad över att Magnus Oscarsson tog replik på mitt anförande. Jag hade tänkt att ta replik på hans anförande men hann inte med. Det gjorde Ulrika Heie. Men jag är glad för att jag fick möjlighet till detta.

Visst kan man tänka om, och över tid kan saker och ting förändras. Men det var trots allt sju partier i kammaren som stod bakom klimatramverket, klimatlagen och inrättandet av ett klimatpolitiskt råd. Det var ett väldigt viktigt beslut i Kristdemokraternas klimatpolitik. Det är bara fem år sedan. Vi talar inte om tio eller tjugo år sedan. Det är ändå i närtid.

Man kan ha olika uppfattningar om detta i politiken. Men beskedet från den sverigedemokratiskt ledda regeringen möttes av väldigt skarp kritik. Det var inte bara från oss socialdemokrater. Vi ifrågasatte vad det får för konsekvenser. Naturvårdsverket och regeringens eget klimatpolitiska råd säger att det är ett viktigt verktyg för att nå målet.

Innan min talartid rinner ut måste jag också bemöta att sänkt reduktionsplikt skulle vara en stöttning för de ekonomiskt svaga grupperna. Det tror jag är ett önsketänkande av Magnus Oscarsson. Drivmedelsbranschen själv säger att det är orealistiskt. Det kan öka efterfrågan, och det gör att priserna stiger i stället. Vill man stötta dem som har det svårt finns det andra sätt att göra det.

Anf. 79 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag fick tyvärr inte svar på min fråga. Då svarar jag själv på den, så att ledamoten får veta. I varje fall är facit: 80–85 procent av det fossilfria som i dag köps in till Sverige är inte från Sverige utan köps in utifrån. Det köps in från Brasilien och Indonesien.

Det måste man ändå ha med i detta när vi ska ha så mycket inblandning som 66 procent, som var den förra regeringens tanke. Jag tar inte från luften att det kommer att kosta runt 33 kronor litern. Det var vedertaget. Jag tror att till och med SVT tog upp det. Det är inget jag bara dribblar med.

Det är klart som korvspad att det kommer att vara jättetufft för människor oavsett var de lever, bor och verkar i landet. Jag talar om åkeriföretag. De har sagt att det är ett ödesval för dem. Det handlar om hur det kommer att gå för dem om vi ska fortsätta med den höga reduktionsplikten.

Människor hörde av sig till mig och sa: Det går inte att åka till jobbet längre med det här priset. Det är klart att det kommer att påverka jättemycket att priset kommer att vara så högt. Men nu har vi en ny regering som har fattat beslutet att vi inte ska ha upp till 66 procent utan ned till 6 procent.

Vi tror på att det kommer att påverka människor som lever och verkar på landsbygden. Våra jordbrukare säger att det är jätteviktigt att vi sänker reduktionsplikten. Det gäller även för människor som har det svårt ekonomiskt, som ledamoten själv var inne på. Det kommer med detta att bli lite lättare för dem. Det är jag övertygad om.

Anf. 80 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Det Magnus Oscarsson ger uttryck för gör mig lite oroad. Regeringen har nu gått ut och sagt att reduktionsplikten ska sänkas. Jag vet inte om Magnus Oscarsson har lyssnat på radio och läst i tidningar. Där säger drivmedelsbranschen bland andra att det är orealistiska förväntningar. Det finns i varje fall en risk att det inte kommer att göra så mycket för priset som Magnus Oscarsson och regeringen tror.

Vi kan ta Polen som exempel. Där har man den låga nivå som regeringen nu vill införa. Det har inte påverkat priset i den dramatiska utsträckning som Magnus Oscarsson tror att det ska göra här i Sverige. Det gör mig lite bekymrad.

Vi importerar mycket råvaror för att tillverka biogas. Avfall är i dag en vara på en marknad. Jag tar inte det som intäkt för att inte göra någonting. Det är inget skäl för mig att säga: Då ska vi inte ha biogas, för vi importerar alldeles för mycket.

Vi ska väl se till att stärka den svenska näringen och den egna produktionen. Det är inte minst viktigt med tanke på det läge vi i dag befinner oss i med ett krig i vår närhet och en klimatkris. Vi ska inte vara beroende av stater som är skurkaktiga. Med regeringens beslut om att sänka reduktionsplikten gör vi oss beroende av oljeproducerande länder som också är diktaturer. Det är bekymmersamt.

Anf. 81 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi trafikutskottets betänkande *Vägtrafik- och fordonsfrågor*.

Fru talman! Det finns en fråga som helt dominerar området väg och fordon i dag. Det är klimatomställningen. Den har speciellt fokus på vår fordonsflotta och utökningen av antalet laddpunkter. Vägtransporterna står för 90 procent av utsläppen inom transportområdet, så Liberalernas fokus för att minska utsläppen ligger här.

På kort tid ska hela fordonsflottan bytas ut. Jag har arbetat med forskning på och utveckling av fordon i 35 år. Jag har sett hur elektroniken tog över i bilarna och de första stegen mot självkörande bilar. Det är fortfarande en stor utmaning. Men jag tänker att utbytet av fordonsflottan på 15 år är betydligt större på grund av tidsaspekten.

Utmaningen för samhället består av att få till en laddinfrastruktur som ligger före ökningen av antalet laddbara bilar. För fordonstillverkarna är utmaningen att få fram bilar som kan säljas till rimliga priser, så att fler personer har råd med en laddbar bil.

Båda utmaningarna är komplexa och kräver samarbete. Vi är dock på god väg. Vi har 5 miljoner personbilar i Sverige. Det är ganska konstant. År 2022 såldes det 162 000 laddbara bilar, vilket är en ökning med 20 procent. Andelen laddbara bilar av försäljningen var 56 procent. Motsvarande siffra förra året var 45 procent. Det går helt åt rätt håll.

Fru talman! Konkurrenten mellan biltillverkarna kommer att pressa fordonspriserna steg för steg. Det är komplext, då till exempel råvaror till batterier och halvledare är och troligen kommer att vara en bristvara under perioden.

För att ha fokus på klimatfrågan bör en lättförståelig inköpsinformation tas fram där kunden på ett lätt sätt kan jämföra olika bilar baserat på klimatutsläpp dels i livscykelperspektivet, dels i drift. Då tar man också hänsyn till hur framför allt batteriet men också till exempel stålet till bilens kaross har producerats.

Andelen sålda laddbara bilar behöver stadigt öka, och nuvarande ekonomiska kris riskerar att bryta den positiva trenden. Prognosen säger dock att en elbil kommer att kosta lika mycket som en fossildriven bil ungefär 2025–2026, och då kommer försäljningen att accelerera – inte minst eftersom andrahandsvärdet på fossildrivna bilar sannolikt kommer att sjunka då en elbil blir billigare att köra, vilket ytterligare förbättrar ekonomin vid inköp av en elbil. Detta kommer att bli en positiv spiral för klimatet. Men vi är inte där än, så det gäller att följa marknaden noga.

När det gäller tunga fordon ökar antalet elfordon stadigt. Lastbilspremierna kvarstår dock då andelen nya ellastbilar fortfarande är låg.

Fru talman! Den andra utmaningen är laddinfrastrukturen för våra vägtransporter. Detta är den enskilt viktigaste utmaningen och den svåraste åtgärden för att transportområdet ska kunna ställa om, få bort sina klimatutsläpp och nå transportmålet: att utsläppen från våra transporter 2030 ska ha minskat med 70 procent jämfört med 2010.

I dag finns en rad stöd och subventioner för installation av laddbox vid villan och av laddinfrastruktur längs våra vägar och vid depåer. Dessutom finns Klimatklivet för stöd till laddplatser vid flerbostadshus.

Även denna fråga är komplex då detta förutsätter att tillräckligt mycket el kan levereras på kort tid för laddning där vi bor, reser och arbetar. Att producera och distribuera el innebär långa ledtider, och med de 15 år som vi har på oss för omställningen av fordonsflottan blir detta en flaskhals. Regeringen arbetar fokuserat för att komma i fatt efter den förra regeringens felbeslut om nedläggning av kärnkraft i södra Sverige, vilket är anledningen till den energikris vi nu ser i Västsverige och södra Sverige.

Liberalerna tror på idén om att förorenaren ska betala. Då en personbils livslängd just nu i snitt är 19 år behövs fossilfria bränslen för att minska utsläppen från dagens bensin- och dieseldrivna bilar, vilket kommer att påverka bränslepriset. Produktionen av fossilfria drivmedel måste dock gå i takt med inblandningen för att inte bränslepriset kraftigt ska höjas så att människors arbetspendling försvåras.

En intressant fråga i detta sammanhang är hur medellivslängden för en bil i Sverige kommer att utvecklas. Den har just nu ökat från 17 till 19 år, men en spaning är att medellivslängden kommer att sjunka när en begagnad elbil totalt sett, sett till inköp plus drift, blir mer ekonomisk än en fossildriven bil. Vad händer då med klimatutsläppen, om livslängden på våra bilar sänks dramatiskt och vi skrotar många av de fossildrivna bilarna?

Fru talman! Kriget i Ukraina har samtidigt aktualiserat frågan om beredskapslager så att behovet av transporter kan säkerställas vid ett större elavbrott. Parallellt finns också frågan om vårt kulturhistoriska arv i form av äldre bilar och om att säkerställa att det fortsatt finns bränslen för dessa fordon på marknaden.

Stora delar av vårt vägnät byggdes för drygt 60 år sedan. Ett eftersatt underhåll gör att stora delar av vägnätet behöver rustas upp. Det handlar inte minst om möjligheten att tillåta tyngre lastbilar på en större del av vårt vägnät. Transporterna måste fungera hela vägen från start till destination. Vägarnas bärighet har också stor betydelse för de mobila lastkranarna – en viktig funktion, inte minst vid byggnation. Trafikverket bör kunna erbjuda stöd till kommunerna med tillståndsprocesserna för mobila lastkranar.

Det är av vikt att staten fortsätter att ge betydande stöd till ägarna av enskilda vägar för att vägstandarden ska kunna upprätthållas. Om en allmän väg omvandlas till enskild väg får detta inte innebära att statens kostnader vältras över på vägarnas nya ägare.

Ett annat område är snöröjningen. Trafikverket bör utforma upphandlingar av entreprenörer så att det är möjligt att utföra snöröjning både åt staten och åt enskilda vägsamfälligheter.

Fru talman! Alla ska kunna röra sig på allmänna platser, oavsett funktionsvariation. Jag anser att åtgärder bör vidtas för att säkra framkomligheten vid transporter för personer med synnedsättning.

Fru talman! Nu kommer snart dagen när vi har självkörande fordon på våra vägar. Tekniken introducerades förra året och byggs ut successivt. Därför brådskar det att se över och anpassa all relevant lagstiftning så att självkörande bilar kan introduceras på våra vägar på ett trafiksäkert sätt. Med utgångspunkt i 2015 års rapport om införandet av självkörande fordon i Sverige behövs en strategi och en handlingsplan för hur självkörande bilar kan introduceras i samhället på ett säkert sätt.

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja trycka på att Liberalerna anser att satsningar på forskning som till exempel Fordonsstrategisk forskning och innovation, FFI, och samarbeten mellan universitet och näringsliv är viktiga pusselbitar för att det svenska fordonsklustret fortsatt ska kunna ligga i framkant. Svensk fordonsindustri utgörs av de största företag vi har i Sverige. De är, förutom stora arbetsgivare, en oerhört stark drivkraft för innovation och utveckling, och de skapar tillväxt runt om i Sverige, också genom att ny teknik även utnyttjas i andra företag utanför fordonsklustret.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 82 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat på debatten och tänkt att jag ska vara tyst, men det blir så mycket och så konstigt.

Ledamoten Gellerman pratar om borttagandet av bonus malus, eller bonussystemet för elbilar, och menar att det inte har haft någon som helst effekt på elbilsförsäljningen. När man pratar med bilbranschen säger de att försäljningen av elbilar till framför allt privatpersoner tog tvärstopp. När det gäller företag finns fortfarande en viss försäljning, för där är utgångspunkten en annan när dessa beslut fattas.

Vad som hände när regeringen ryckte bort detta över en natt, vilket också gjorde att svenskarna tappade förtroendet för denna typ av stödåtgärder eftersom man inte vet hur länge de gäller, var att vi just då fick en beställningsbult, för folk rusade och beställde bilar under ett dygn. De rullar nu ut i statistiken, men det säljs inga nya bilar på våra bilförsäljningsställen. Det tog alltså stopp där.

Det intressanta med den här regeringen är att allt nu ligger i korgen ”elfordon”. Det är jättebra att vi ska gå över till elfordon, men regeringen gör så konstiga saker. Regeringen skulle såklart ha behållit bonusen och sett till att också bygga ut laddinfrastrukturen så att vi har den.

Men att ta bort det styrmedel som var mycket effektivt – man kunde också ha reformerat det – var en katastrof för den utveckling som vi behöver inom fordonsbranschen i Sverige.

Anf. 83 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan – eller påståendena kanske jag snarare ska säga.

Jag får börja med att säga att jag blir lite förvånad över att ledamoten säger att jag i mitt anförande tog upp bonus malus och att det inte har någon effekt, för jag nämnde inte det styrmedlet över huvud taget.

Liberalerna har länge tyckt att man ska stödja ny teknik. Det gjorde vi när elbilarna behövde stöd i början, och vi gör likadant när det gäller lastbilar. Vi har en premie för att få igång den försäljningen. Jag var personligen med och tog det beslutet. Men när över 50 procent av de bilar som säljs på marknaden är elbilar eller laddbara bilar ska inte staten gå in och lägga pengar på det. Då ska staten lägga pengarna på laddinfrastruktur. Det var detta jag tog upp i mitt anförande.

När det gäller det som har hänt efter att bonus minus togs bort måste vi ha i åtanke att vi har en ekonomisk kris. Mobility Sweden säger att det säljs väldigt få bilar, men andelen elbilar bland de bilar som säljs är lika stor. Det vi får statistik på är registrerade bilar. Vi har ingen statistik på orderingsgången.

Hela nybilsförsäljningen har gått ned. Det är ett tecken på den ekonomiska krisen och inte på att vi har tagit bort bonus minus.

Anf. 84 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Vi har en ekonomisk kris, och det är alldeles sant att det mesta av försäljningen av dyra varor går ned. Men man kan tydligt se att det datum regeringen ströp bonusen till elbilar blev det en enorm effekt i form av att den typen av bilar slutade säljas. Vi vet att elbilar annars är det som folk traktar efter, för det är billigare att köra en elbil än en fossilbil, oavsett om vi har reduktionsplikt eller inte. Det är en otrolig fördel för många.

Det man nu har gjort är att man har försatt folk i det läget att de väljer att inte göra denna satsning trots att det är ekonomiskt dåliga tider. Vi hade velat se en helt annan typ av utrullning. Det är just på det området som vi kan se en stor förändring, för där har det tagit tvärstopp.

Det är märkligt att den här regeringen, som knappt pratar om annat än el, inte gick in med ett avtrappningssystem. Man kunde också göra som vi föreslog i vår budgetmotion och inte ha höga bonusar på dyra bilar utan rikta dem mot billigare bilar, så att också de som inte har samma ekonomiska möjligheter som många på Östermalm i Stockholm har skulle kunna köpa en elbil. De människorna har nu ingen möjlighet att komma in på den marknaden.

Ryckigheten och det som man nu har ställt till för konsumenterna är förödande, skulle jag säga. Det blir märkligt när regeringen pratar om att det bara är elfordon som ska till. Det anser vi i och för sig också, men det är märkligt att regeringen då tar bort styrmedlen.

Anf. 85 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna, även om de var underförstådda!

Att det blir en nedgång efter att man tar bort en stödåtgärd har vi sett tidigare. Jag satt i riksdagen under hela förra mandatperioden. Så fort man gör en förändring av styrmedlen får det effekter. Folk väntar med sina inköp tills stödet är infört, och sedan blir det jättestora inköp när det har införts. Och när man tar bort ett stöd händer det väldigt mycket precis innan det försvinner. Det är detsamma som vi ser här. Folk tidigare hade sina inköp innan stödet togs bort. Det är inget konstigt.

Jag skulle egentligen vilja fråga Daniel Helldén – nu är detta min slutreplik – var han ser statistik som visar att andelen elbilar av den totala försäljningen har gått ned. Jag kan nämligen inte få fram någon sådan statistik.

Vi bygger nu ut laddinfrastrukturen. Vi satsar mycket pengar. Regeringen anser att just laddinfrastrukturen är vad vi som samhälle måste satsa på. Där måste staten gå in och jobba.

Den billigaste elbilen kostar i dag kanske 350 000. En person med normala inkomster har inte råd med en sådan bil. Det gäller att vi får ut många elbilar, för om många ska kunna köra elbil måste vi bygga upp en begagnatmarknad. Efter tre år har värdet på en bil gått ned med ungefär 40 procent. Då kanske det är möjligt för det stora flertalet att köpa en sådan bil. Det är detta vi måste få igång för att skapa en större marknad med elbilar i Sverige.

Anf. 86 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Gellerman, för anförandet! Det är alldeles uppenbart att ledamoten har en gedigen bakgrund på det här området, vilket hon ju också berättade om, inte minst när det gäller fordonsfrågorna.

Detta med funktionsrättsfrågorna som belystes i anförandet är viktigt. Det är viktigt att vi lyfter det på olika sätt. Det vill jag också föra fram.

Jag har två frågor kopplade till anförandet. När det gäller autonoma fordon, alltså självkörande fordon, som också togs upp i anförandet, sa ledamoten att det behövs en strategi. Det fanns också ett tillkännagivande från våren 2018 till regeringen om att skyndsamt utarbeta en strategi för självkörande fordon, men sedan har det inte varit samma regering, så man har en viss förståelse för det. Men jag blev lite förvånad över vad som står i utskottets ställningstagande. Man säger att frågan bereds i Regeringskansliet och att man inte anser den färdigbehandlad. Men jag har läst igenom betänkandet ett par gånger nu, och jag kan inte hitta något om strategifrågan i utskottets ställningstagande. Det förvånar mig att den frågan inte kommer med där.

Min andra fråga handlar om vinterväghållning. Ledamoten nämnde möjligheten att göra tjänster åt flera huvudmän. Vad jag förstår har Trafikverket uttalat sig om detta. Nu noterar man att frågan bereds inom Regeringskansliet. Men vad är det för tidsaspekt på detta – hur länge ska man bereda det? Nu skiner solen, men kan man tänka sig att det nästa vinter kan finnas något i ett regleringsbrev eller liknande som faktiskt bidrar till att lösa denna problematik?

Anf. 87 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Detta med autonoma fordon ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Jag tror att vi med självkörande bilar kan lösa många problem. Jag har själv jobbat med frågan i ungefär åtta år och samlat in data för att kunna få en självkörande bil att köra ungefär som en mänsklig förare. Det handlar om att titta på hur en människa kör och kopiera över det till en självkörande bil.

Anledningen till att man började titta på självkörande bilar är att människan står för 90 procent av alla olyckor. Kan man då automatisera bilarna steg för steg kommer man också att minska antalet olyckor. Trafiksäkerheten är, tycker jag, den viktigaste fråga vi har.

Ledamoten tar upp hur vi hanterar frågan om autonoma fordon. Nu har det gått sju månader sedan regeringen tillträdde. Vi har haft väldigt många saker på vårt bord. Som jag nämnde i mitt anförande är kanske det viktigaste att skapa bra förutsättningar för en klimatomställning. Där fanns det väldigt mycket att göra efter den gamla regeringen.

Vi jobbar nu mycket med att se hur vi kan underlätta inte bara för självkörande bilar utan för hela digitaliseringen och uppkopplingen. Självkörande bilar går ju in gradvis. Man ska inte bara prata om självkörande bilar utan om hela digitaliseringen med aktiva säkerhetssystem och så vidare.

Anf. 88 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaren. Min fråga kvarstår. Det behövs en strategi, sa ledamoten. Det står ingenting om en strategi i utskottets ställningstagande, och då blir man lite fundersam.

Sedan hade jag frågan om vinterväghållningen. Kan man förvänta sig att det ges uppdrag på detta område, så att man redan nästa vinter får möjlighet att se att man kan göra något försök, om så bara pilotförsök i något län? Det handlar om att ge den möjligheten så att vi kan se att vi har en vinterväghållning av hög kvalitet på alla typer av vägar. Då kan man också samordna möjligheterna, för det tänker jag är ett sätt att vara resurseffektiv på det stora hela. Trafikverket ser det säkert också som en del.

Då blir min fråga: Är detta något som man avser att lägga i ett regleringsbrev eller något annat till Trafikverket? De är ju många gånger ganska detaljerade, och man vill också se att den här problematiken kan lösas sig.

Jag undrar alltså om vinterväghållningen, och jag undrar varför det inte står något om strategin när man säger att den behövs.

Anf. 89 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan, ledamoten! Det var synd att strategin inte kom med, för jag tycker att den är viktig. Det har jag missat när jag har läst igenom detta. Det var väldigt många sidor; jag tror att det var 100 sidor att läsa.

Detta är en viktig fråga, och den har vi med oss när vi sitter och diskuterar. Man måste ha en strategi men också en konkret handlingsplan om vad man ska göra.

När det gäller vinterväghållningen tycker jag att ledamoten kommer med ett intressant förslag. Jag sa redan 2018, när jag kom in i riksdagen, att vi borde titta mer på ett system som man till exempel har i Finland. Man kan, som man säger, sandboxa. Man testar olika policyer på olika delar och ser: Vad är det som fungerar? Det förslag som ledamoten tar upp, att samordna möjligheterna med vinterväghållning och testa i ett mindre område och se hur det funkar, tycker jag låter intressant. Jag ska för egen del ta med mig det och se om det kan vara en möjlig väg att testa hur man gör detta på bästa sätt. Jag tackar för förslaget.

Anf. 90 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna står bakom alla våra 14 reservationer i betänkandet – vi har lite fler än Centerpartiet. Men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation 36.

Fru talman! Vi ledamöter i Sveriges riksdag kan och ska skapa förutsättningar för att människor och företag ska kunna leva och verka i hela landet. Vi har ett ansvar att vidta åtgärder när vi ser att det uppstår allvarliga brister i vår infrastruktur. Väljarna, oavsett om de är företagare eller privatpersoner, kan med rätta förvänta sig att vi agerar. Det duger inte att knuffa in problem i en utredning, utan här krävs krafttag.

Någonting är riktigt galet när landets viktiga infrastruktur inte längre fungerar som den ska, när vägar blir oframkomliga på grund av bristande underhåll oavsett om det är sommar eller vinter.

Fru talman! Den här vintern kom det återigen snö, precis som det brukar göra varje vinter, något som uppenbarligen kommer som en överraskning för Trafikverket. I stora delar av Sverige blockerades Europavägar och riksvägar – viktiga vägar för industri, handel och jordbruk och där privatpersoner, räddningstjänst, ambulans och polis måste kunna ta sig fram. Olyckorna lät inte heller vänta på sig. Kollisioner och avåkningar avlöste varandra. Olycksutvecklingen går åt fel håll. Människor dödas och skadas på våra vägar, många gånger på grund av brister i väghållningen.

Att så viktiga delar av vår infrastruktur är blockerade så fort det kommer lite snö är inte acceptabelt. Samhällskostnaderna vid så omfattande stopp blir naturligtvis stora, långt mycket större än kostnaden för en väl fungerande vinterväghållning.

För egen del blev jag kontaktad av flera åkeriägare och förare som larmade om glashala vägar där det till och med var svårt att gå. På Facebook lades filmer upp som visade att vägarna var så hala att man åkte på skorna på den isbelagda vägbanan.

Det har bildats en grupp på Facebook under namnet Vägen är vår arbetsplats. Gruppen skapades på grund av det allt sämre underhållet av våra vintervägar. Yrkesförarna utför viktiga transporter. De ser till att industrier, sjukhus, apotek, livsmedelsbutiker – för att nämna några – får sina transporter utförda.

Att underhållet av vintervägarna kraftigt försämrats de senaste 10–15 åren har varit ett ständigt samtalsämne bland landets yrkesförare. I radioinslag från olika delar av landet beskriver yrkesförare sin arbetssituation. Det är en arbetssituation som inte på något vis skulle accepteras i andra yrken. Det är inte rimligt att förare riskerar sin hälsa när de utför sitt arbete. Yrkesförarna ser till att transporter som är viktiga för industri och privatpersoner kommer fram. Det är inte heller rimligt att stora transportleder som Europavägar, riksvägar och större länsvägar är blockerade i flera timmar på grund av bristfälligt underhåll. Gång på gång säger Trafikverket att man ska stanna när väglaget är dåligt. En rimlig följdfråga blir då: Hur ska leveranser till industrier, livsmedelsbutiker, apotek och sjukhus utföras om bristfälligt underhåll ständigt stoppar godsflöden? Det är viktigt att dessa leveranser fungerar oavsett väder. Transporter är samhällets blodomlopp och en absolut förutsättning för att vårt välfärdssamhälle ska fungera.

Dessutom riskerar räddningstjänst, ambulans och polis att fördröjas i sin viktiga tjänsteutövning när underhållet av våra vägar är bristfälligt. Dåligt underhåll av våra vägar riskerar liv, bokstavligen talat.

Trafikverket måste avsätta tillräckliga resurser och utarbeta rutiner för att säkerställa funktionen på landets vägar oavsett årstid.

Det är inte acceptabelt att våra vägar förfaller och dessutom har ett så bristfälligt underhåll vid vinterväglag som vi sett exempel på de senaste

vintrarna. Sverigedemokraterna anser därför att ökade satsningar på vägunderhåll i både det statliga och det enskilda vägnätet måste prioriteras.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 91 DANIEL HELLDÉN (MP):

Fru talman! Trafikuskottet har ett antal debatter som tangerar varandra, och det är mycket som handlar om transportsektorns omställning till fossilfrihet. Vi alla vet att till 2030 ska 70 procent av utsläppen vara borta, och vi vet att till 2045 ska alla utsläpp vara borta. Jag tänkte inte prata om den delen i dag. Vi har motioner om det.

Jag tänkte inte heller prata om de motioner vi har som handlar om bilpooler och behovet av dem, vilket dock är en central del för att göra omställningen. Vi kan dela på bilarna i stället för att var och en äger en bil.

Jag ska heller inte tala om den motion som vi har om att mopeder i klass II ställer till det med sina utsläpp och att vi därför skulle behöva ha miljözoner för mopeder i klass II. Jag kan rekommendera läsning av den motionen och vår reservation.

Nej, fru talman, jag tänkte i stället kort prata om vägrenarnas potential, som också är en del av trafikuskottets ansvarsområde. Det handlar om vägrenarnas möjlighet att hjälpa den biologiska mångfalden, som är en del av arbetet för att klara klimatomställningen. Vi behöver den biologiska mångfalden, och med mycket av det vi gör skadar vi den.

Vägrenarna i vårt nationella vägnät hanteras i dag huvudsakligen som en yta som klipps ren från växtlighet. Det främsta syftet är att hindra att växtligheten blir yvig, skymmer sikten och döljer djur i anslutning till vägarna.

För många växter är det här just precis vad de behöver: att bli klippta eller slagna. Klippningen av vägkanterna bidrar till samma funktion som den årliga slåttorn i det traditionella jordbruket. Trafikverket slåttorn i princip 200 000 kilometer om året, och om vi ändrar hur vi slåttorn vägrenarna kan vi på ett relativt enkelt sätt skapa en artrik miljö som bidrar till ett levande landskap och en större biologisk mångfald. Mer än 300 olika rödlistade djur- och växtarter förekommer vid våra vägkanter, varav flera är av desamma som förekommer på ängar och naturbetesmarker.

Det ligger nära till hands att hantera vägrenen just som ängsmark genom att med anpassade maskiner slå av växtligheten vid rätt tidpunkt efter blomningen och samla upp det som slås av så att det blir mager jord i kanterna. Projektet Artrik energiutvinning i Skåne är ett framgångsrikt försök med specialanpassade slåtteraggregat för vägrensslåtter som samtidigt samlar upp resterna. Principen är enkel: Man slår helt enkelt av och plockar upp det som man har slagit ned.

Trafikverket har ett regeringsuppdrag som går ut på att ta hänsyn till just vägkanternas biologiska mångfald. Men uppdraget är för vagt, och intressen ställs mot varandra. Enligt Trafikverkets egen utvärdering krävs det bättre förutsättningar för ett strukturerat och framgångsrikt arbete för att värna den biologiska mångfalden och bibehålla den.

Om Trafikverket går över till ekologiskt anpassade slåtterprinciper får vi en standard för maskiner och arbetssätt som inte bara kommer att användas i det nationella vägnätet utan också på enskilda och kommunala vägar. Detta skulle betyda en stor vinst för den biologiska mångfalden runt

om i landet. Sammanfattningsvis anser jag att Trafikverket, som har ansvaret för det nationella vägnätet, ska övergå till just ovan nämnda slätterprinciper.

Fru talman! Med det här sagt står jag bakom Miljöpartiets alla reservationer, men för att vinna tid vid omröstningen väljer jag att yrka bifall endast till reservation 21 om bilpooler, som jag inte har pratat så mycket om.

Anf. 92 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten Daniel Helldén!

Jag vet att om man säger det jag säger blir man inte populär. Klimatfrågan har tyvärr vuxit till en religion där otrogna ska bestraffas hårt genom anklagelser om kätteri och klimatförnekelse, även om jag har full respekt för ledamotens ställningstagande när det gäller klimatmålet.

Men vad är egentligen klimatmålet? Klimatmålet är ett dokument, ett beslut, som i grund och botten har fattats i riksdagen och som drevs fram av Miljöpartiet under den förra regeringen. För mig är det inget mer än det. Jag respekterar Fit for 55 men inte klimatmålet.

I motionen 2022/23:2175 vill motionärerna från Miljöpartiet att nybilsförsäljning av fossilbilar ska fasa ut senast 2025. Min fråga till Daniel Helldén är: Vad ska vi ha för bilar efter 2025?

I partiledardebatten sa Märta Stenevi, partiledare för Miljöpartiet: Hade vi i stället satt press på matjättarna, satt press på elbolagen, slopat matmomsen och höjt barnbidragen hade det nått dem som har allra minst.

När kommer Miljöpartiet och deras samarbetspartier att sätta press på biltillverkarna och ingenjörerna att leverera dessa bilar efter 2025? Är detta något verkligt?

Anf. 93 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Rashid Farivar, för frågorna!

Jag skulle vilja börja med klimatmålen. Man kan ha olika åsikter om huruvida det finns en klimatkris och om vi behöver vissa typer av mål. Jag förstår att ledamoten inte står bakom de nationella målen. Det gjorde inte SD när alla andra partier klubbade igenom dem, men tack och lov är vi i klar majoritet.

Det är ju inte så att det var Miljöpartiet som satte dessa mål. Jag kan hålla med om att Miljöpartiet har drivit på mycket för att vi ska få en klimatlagstiftning och målsättningar i denna lagstiftning, liksom i hela det arbete som finns med Miljömålsberedningen och annat. Men det som är lite intressant är att det finns en utredning som heter *Fossilfrihet på väg*. Den kom 2013 under Reinfeldts regering, och jag tror att den egentligen initierades av Centerpartiet. Där pratade man om att man skulle ha en fossiloberoende fordonsflotta till 2030. Det översattes till 70 procent till 2030, det vill säga att man skulle få bort 70 procent av de fossila drivmedlen i fordonsflottan. Det var därifrån det målet kom.

Vi tycker att det var ett bra mål. Alla andra partier utom Sverigedemokraterna tyckte också att det var ett bra mål och ett utmärkt mål för Sverige för att peka ut vägen. Målet ligger fast, och även regeringen säger att det ligger fast, vilket gläder mig.

Hur ska vi klara att fasa ut försäljningen av nya fossilbilar till 2025? Om jag ska vara ärlig tror jag faktiskt att det blir svårt med den nya regeringens politik. Det hade gått lättare om vi hade fått ha kvar de beslut som togs i den förra regeringen.

Anf. 94 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten Daniel Helldén, även om det egentligen inte var något svar!

Den förra statsministern Magdalena Andersson har sagt att den framgång som vi ser i dagens Sverige beror på Stefan Löfvens industrialiseringspolitik och Miljöpartiets klimatpolitik. Klimatmålet är från Miljöpartiet, och jag står inte bakom detta nationella klimatmål.

Internationella energirådet, IEA, samt Geologiska forskningscentralen i Finland säger i en rapport att den totala mängden kända kopparfyndigheter globalt uppgår till cirka 870 miljoner ton. Men bara kopparåtgången för en global övergång till förnybar energi estimeras vara 4,5 miljarder ton, det vill säga fem gånger mer än vad som finns på jorden. Detsamma gäller en massa annat, som kobolt, litium, stål och aluminium.

Kraftverk för förnybar energiproduktion behöver i genomsnitt åtta till tolv gånger mer koppar än fossilbaserad energiproduktion. Eldrivna fordon behöver tre till fyra gånger mer koppar än fordon med traditionella förbränningsmotorer. Bristituationen kommer att ha dramatisk inverkan på vår förmåga att bygga den infrastruktur som krävs för energiomställningen, till exempel vindkraft, elbilar och laddstationer.

Materialet finns inte. Det kommer inte att räcka. Jag ställer min fråga igen: När kommer Miljöpartiet och dess samarbetspartier till vänster att pressa ingenjörer, bilindustrin och dess leverantörer att leverera dessa lösningar?

Anf. 95 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Målen bygger på att vi inser att klimatkrisen är här och att vi måste göra mycket. Om ledamoten Farivar inte tror på att det är en klimatkris eller att koldioxidutsläppen ställer till det kan jag förstå det sätt han pratar om dessa saker på.

Vi och den överväldigande majoriteten av alla forskare som håller på med dessa saker anser att omställningen behövs. När vi i Sveriges riksdag sätter upp målen 2030 och 2045 sätter näringslivet igång med att ställa om. Volvo kommer att sluta tillverka fossilbränslebilar, och från 2030 kommer det att endast finnas eldrivna. De slutar med tillverkningen av dieselmotorer i höst. Att dessa mål finns innebär ett tryck på omställningen. Det handlar såklart inte bara om de nationella målen i Sverige utan även om internationella mål. Branschen vet att det här kommer. Det här är att trycka på, och det är då det händer. Näringslivet tycker att det här är bra. Svenskt Näringsliv vill ha det här, och de går före och visar hur man kan göra.

Det var en fråga initialt om hur vi ska klara det här till 2025. Vi skulle nog ha klarat det om vi hade fortsatt framåt mot målet. Det handlar om vilka bilar vi ställer ut, inte vilka bilar vi har. Det här är något vi behöver göra. Alla bilar som nu ställs ut lever i 17–20 år och släpper ut sin koldioxid – och det är inte bra.

Anf. 96 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att förmedla att Sverigedemokraterna står bakom samtliga sina reservationer i betänkandet, men för att spara tid under voteringen väljer jag att yrka bifall endast till reservationerna 8 och 30.

Fru talman! När de tyska ingenjörerna och industrimännen Nikolaus Otto, Gottlieb Daimler och Wilhelm Maybach utvecklade och presenterade den första bensindrivna fyrtaktsförbränningsmotorn 1876 hade de ingen aning om att den västerländska klimatrörelsen drygt 140 år senare skulle skylla planetens klimatmässiga död på just den uppfinningen. De hade säkert avstått från att montera den där motorn på en hästdroska nio år senare för att bygga världens första bil om de hade resonerat som dagens klimataktivisterna och vissa politiker. Men vi kan vara glada och tacksamma att dessa individer samt många andra västerländska ingenjörer och entreprenörer inom bilindustrin har tänkt rationellt, utvecklat och framställt den billiga, praktiska och pålitliga tekniken som dagligen hjälper miljarder människor över hela världen att resa eller transportera varor från punkt A till punkt B.

Fru talman! Med detta sagt vill jag absolut inte förminska vikten av klimatåtgärder, hållbarhetsarbete och ny teknik för att lösa de nya utmaningar mänskligheten har framför sig. Men är verkligen förbud mot en viss fungerande teknik den rimligaste lösningen för att tvinga fram bättre teknik? Och en ännu viktigare fråga kan vara: Vilka tvingar fram dessa förbud? Är det ingenjörer, experter och entreprenörer, eller är det utbildade aktivister, politiker och byråkrater som är styrda av sina känslor?

Fru talman! Det nya rödgröna styret i Stockholms stad vill införa nya strängare miljözoner för trafiken i Gamla stan och delar av city. En del av åtgärderna som styret har meddelat är att i delar av Stockholms innerstad kommer endast el- och gasbilar att få köras, det vill säga i miljözonklass 3 som införs år 2024. På delar av Sveavägen kommer trafiken att stängas av helt under vissa helger.

Detta förslag bortser helt från det faktum att varustransportsektorn både prismässigt och strukturellt ännu är helt beroende av traditionella diesel- och bensindrivna tunga och lätta lastbilar. Ungefär 90 procent av alla varustransporter i Sverige är under 30 mil. Logistikbranschens fordonsflotta är inte i närheten av att kunna möta Stockholms nya fordonskrav, och en framtingad elektrifiering i en tid präglad av både energibrist och skenande matpriser kommer att leda till akut varubrist och ännu högre priser. Därmed anser Sverigedemokraterna att möjligheten att stifta nationella lagar mot att kommuner skadligt begränsar biltrafiken på kommunal nivå ska utredas.

Fru talman! En annan fråga som Sverigedemokraterna länge har drivit är att ge bättre möjligheter och förutsättningar för motorentusiaster att engagera sig inom motorhobbyn. Motorhobbyn har en viktig uppgift i att bevara vår motorhistoria, och många motorentusiaster vill därför bevara viktiga fordonsmodeller för framtiden. Av någon anledning har enskilda tjänstemän vid länsstyrelsernas miljöskyddsavdelningar fattat beslut om att värdefulla renoveringsobjekt inte får importeras utan ska betraktas som miljöfarligt avfall och därmed skrotas.

EU-lagstiftningen ger tydliga riktlinjer om att begagnade fordon normalt inte ska betraktas som miljöfarligt avfall. Inte heller om det föreligger

Prot. 2022/23:110
23 maj

*Vägrafik- och
fordonsfrågor*

ett renoveringsbehov är fordonet miljöfarligt avfall. Motorhobbyn är en viktig del av vårt samhälle, och den får inte ödeläggas av godtyckliga beslut från myndigheter. Därmed anser Sverigedemokraterna att riksdagen och regeringen borde erbjuda bättre skydd av veteranbilshobbyns och motorentusiasternas värdefulla insatser.

I detta anförande instämde Thomas Morell (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2022/23:119 Effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 22 maj

2022/23:695 Kapacitet och redundans för transporter över Öresund
av *Gunilla Svantorp* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2022/23:696 Situationen i Kambodja
av *Åsa Eriksson* (S)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 20.08.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 30 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 44 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 3	Anmälan om ersättare	1
§ 4	Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 5	Meddelande om frågestund.....	1
§ 6	Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 7	Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 8	Ärenden för bordläggning.....	2
§ 9	En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke	3
	Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU26	3
	Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	3
	Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S)	4
	Anf. 3 CARITA BOULWÉN (SD)	5
	Anf. 4 MARTINA JOHANSSON (C).....	6
	Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M)	7
	Anf. 6 ULRIKA WESTERLUND (MP)	9
	Anf. 7 MAJ KARLSSON (V)	10
	Anf. 8 JOHAN HULTBERG (M) replik	12
	Anf. 9 MAJ KARLSSON (V) replik	13
	Anf. 10 JOHAN HULTBERG (M) replik	13
	Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik	14
	Anf. 12 JUNO BLOM (L)	14
	Anf. 13 GUSTAF LANTZ (S) replik	16
	Anf. 14 JUNO BLOM (L) replik.....	16
	Anf. 15 GUSTAF LANTZ (S) replik	17
	Anf. 16 JUNO BLOM (L) replik.....	17
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	17
§ 10	Prioriteringar inom hälso- och sjukvården	18
	Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU13	18
	Anf. 17 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	18
	Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	19
	Anf. 19 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	20
	Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	20
	Anf. 21 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	21
	Anf. 22 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	21
	Anf. 23 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	22
	Anf. 24 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	22
	Anf. 25 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	23
	Anf. 26 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	23
	Anf. 27 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	23
	Anf. 28 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	24
	Anf. 29 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	24
	Anf. 30 YASMINE BLADELIUS (S).....	25
	Anf. 31 THOMAS RAGNARSSON (M).....	26
	Anf. 32 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	27
	Anf. 33 THOMAS RAGNARSSON (M) replik.....	28

Anf. 34	MARTINA JOHANSSON (C) replik	28
Anf. 35	THOMAS RAGNARSSON (M) replik	29
Anf. 36	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	29
Anf. 37	THOMAS RAGNARSSON (M) replik	30
Anf. 38	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	30
Anf. 39	THOMAS RAGNARSSON (M) replik	31
Anf. 40	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	31
Anf. 41	THOMAS RAGNARSSON (M) replik	32
Anf. 42	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	32
Anf. 43	THOMAS RAGNARSSON (M) replik	33
Anf. 44	JOHNNY SVEDIN (SD)	33
Anf. 45	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	35
Anf. 46	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	35
Anf. 47	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	36
Anf. 48	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	36
Anf. 49	JUNO BLOM (L)	37
Anf. 50	KARIN RÅGSJÖ (V)	39
Anf. 51	MARTINA JOHANSSON (C)	41
Anf. 52	ULRIKA WESTERLUND (MP)	42
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	44
	Ajournering	44
	Återupptaget sammanträde	44
	§ 11 Vägtrafik- och fordonsfrågor	44
	Trafikutskottets betänkande 2022/23:TU10	44
Anf. 53	STEN BERGHEDEN (M)	44
Anf. 54	CARINA ÖDEBRINK (S) replik	46
Anf. 55	STEN BERGHEDEN (M) replik	46
Anf. 56	CARINA ÖDEBRINK (S) replik	47
Anf. 57	STEN BERGHEDEN (M) replik	47
Anf. 58	ULRIKA HEIE (C)	47
Anf. 59	RASHID FARIVAR (SD) replik	49
Anf. 60	ULRIKA HEIE (C) replik	50
Anf. 61	RASHID FARIVAR (SD) replik	50
Anf. 62	ULRIKA HEIE (C) replik	51
Anf. 63	HELENA GELLERMAN (L) replik	51
Anf. 64	ULRIKA HEIE (C) replik	51
Anf. 65	HELENA GELLERMAN (L) replik	52
Anf. 66	ULRIKA HEIE (C) replik	52
Anf. 67	MAGNUS OSCARSSON (KD)	53
Anf. 68	ULRIKA HEIE (C) replik	54
Anf. 69	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	54
Anf. 70	ULRIKA HEIE (C) replik	55
Anf. 71	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	55
Anf. 72	CARINA ÖDEBRINK (S)	56
Anf. 73	RASHID FARIVAR (SD) replik	57
Anf. 74	CARINA ÖDEBRINK (S) replik	58
Anf. 75	RASHID FARIVAR (SD) replik	58
Anf. 76	CARINA ÖDEBRINK (S) replik	59
Anf. 77	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	59
Anf. 78	CARINA ÖDEBRINK (S) replik	59

Anf. 79	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	60	Prot. 2022/23:110
Anf. 80	CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	60	23 maj
Anf. 81	HELENA GELLERMAN (L)	61	-----
Anf. 82	DANIEL HELLDÉN (MP) replik.....	63	
Anf. 83	HELENA GELLERMAN (L) replik	63	
Anf. 84	DANIEL HELLDÉN (MP) replik	64	
Anf. 85	HELENA GELLERMAN (L) replik	64	
Anf. 86	ULRIKA HEIE (C) replik	65	
Anf. 87	HELENA GELLERMAN (L) replik	65	
Anf. 88	ULRIKA HEIE (C) replik	66	
Anf. 89	HELENA GELLERMAN (L) replik	66	
Anf. 90	THOMAS MORELL (SD).....	66	
Anf. 91	DANIEL HELLDÉN (MP)	68	
Anf. 92	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	69	
Anf. 93	DANIEL HELLDÉN (MP) replik	69	
Anf. 94	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	70	
Anf. 95	DANIEL HELLDÉN (MP) replik	70	
Anf. 96	RASHID FARIVAR (SD).....	71	
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	72	
§ 12	Bordläggning	72	
§ 13	Anmälan om frågor för skriftliga svar	72	
§ 14	Kammaren åtskildes kl. 20.08	72	